

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Katedra primární pedagogiky

Program „*I ve mně je lídr*“ jako jedna z cest k osobnostnímu rozvoji žáka primární školy

The program “*The Leader in Me*” as one of the method for personal development of primary school pupil

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Tereza Krčmářová, Ph.D.

Autorka diplomové práce: Lenka Ioannidis

2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Program „I ve mně je lídr“ jako jedna z cest k osobnostnímu rozvoji žáka primární školy* vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

Podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování vedoucí práce PhDr. Tereze Krčmářové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce.

NÁZEV:

Program „*I ve mně je lídr*“ jako jedna z cest k osobnostnímu rozvoji žáka primární školy

AUTOR:

Lenka Ioannidis

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Tereza Krčmářová, Ph. D.

ABSTRAKT:

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na implementaci programu „*I ve mně je lídr*“ do základních škol. Teoretická část je vzhledem do problematiky sebeřízení v rámci základního vzdělávání. Výzkumná část zahrnuje aktuální obraz implementace programu „*I ve mně je lídr*“ v České republice. Výstupem této práce je autorský návrh volnočasové aktivity zpracovaný na téma 7 návyků.

KLÍČOVÁ SLOVA: sebeřízení, akční výzkum, případová studie, program „*I ve mně je lídr*“, Osobnostní a sociální výchova, 7 návyků, S. R. Covey.

TITLE:

The program “*The Leader in Me*” as one of the methods for personal development of primary school pupil

AUTHOR:

Lenka Ioannidis

SUPERVISOR:

PhDr. Tereza Krčmářová, Ph. D.

ABSTRACT: This study is focused on the implementation of the program "The Leader in Me" in elementary schools. Theoretical part is an approach to self-management within primary education. The research section includes current picture of program implementation, "The Leader in Me" in the Czech Republic. The outcome of this work is an original designed leisure activity elaborated on the theme of The 7 Habits.

KEYWORDS: self-management, action research, case study, Program “The Leader in Me”, Personal and social development, 7 habits, S. R. Covey.

Obsah

Úvod	8
1. Teoretická část	9
1.1 Transformace škol	9
1.2 Osobnostní a sociální výchova	12
1.3 Sebeřízení a jeho východiska	14
1.4 S. R. Covey	15
1.5 Návyk	16
1.6 Systém jednotlivých 7 návyků	17
1.7 Porovnání programu OSV a 7 návyků	20
1.8 Program „The leader in Me“	22
1.9 Závěr teoretické části	24
2. Praktická část	26
2.1 Akční výzkum – volnočasová aktivita 7 návyků	26
2.1.1 Cíle akčního výzkumu	27
2.1.2 Průběh volnočasové aktivity	28
2.1.3 Výsledky akčního výzkumu	30
2.2 Případová studie školy	32
2.2.1 Cíle případové studie	33
2.2.2 Rozhovory s aktéry – 2014	34
2.2.3 Rozhovory s aktéry – 2016	35
2.2.4 Výsledky rozhovorů	42
2.2.5 Pozorování – Náslech	42
2.2.6 Reflexe náslechu	54
2.2.7 Školní vzdělávací program – „I ve mně je lídr“	57
Závěr	59
Příloha	62
Seznam literatury a jiných zdrojů	136

Úvod

Úspěšné fungování společnosti v 21. století vyžaduje vychovat osobnosti, které budou schopné úspěšně řídit sebe sama a dosahovat vynikajících výsledků v osobním i profesním životě.¹ V praxi jsem se začala tímto tématem rozvoje osobnostní stránky člověka, sebeřízením a výukou tzv. měkkých dovedností, zabývat, a hledala jsem možnosti, jak tyto dovednosti u žáků cíleně rozvíjet. Zároveň s tím mě oslovil mezinárodní program „*I ve mně je lídr*“, který je i ústředním bodem mé diplomové práce.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, do části teoretické a praktické. V teoretické části jsem se zabývala východisky spojenými s výukou sebeřízení a podklady k programu „*I ve mně je lídr*“. V rámci své práce jsem se též pokusila usouvztažnit 7 návyků s programem předmětu Osobnostní a sociální výchova z RVP ZV. Teoretická část také obsahuje náhled na pojem návyk, neboť se jedná o koncept, který je pro naše téma klíčové. V praktické části byla uvedena autorská volnočasová aktivita 7 návyků a případová studie školy s programem „*I ve mně je lídr*“ v České republice. Cílem bylo zjistit, jak je program „*I ve mně je lídr*“ implementován. Tyto souvislosti jsem zjišťovala z pohledu učitele v rámci akčního výzkumu, a z pohledu případové studie v ZŠ.

---

¹Leader Valley. *Leader in Me Connections*. [Online] [Citace: 21. 10. 2016] <http://leadervalley.org/wp-content/uploads/2015/01/Leader-in-Me-Connections.pdf>.

1. Teoretická část

V následující teoretické části jsem se nejdříve zabývala otázkou transformace škol. Poté jsem se konkrétněji zaměřila na předmět Osobnostní a sociální výchova, který nese ideu cíleného rozvoje osobnostních a sociálních dovedností žáků ve škole. Dále následuje nástin termínu sebeřízení, jež se k obecnému významu předmětu Osobnostní a sociální výchova vztahuje. V další kapitole teoretické části je zmíněn autor, S. R. Covey, který se problémem sebeřízení celoživotně ve svých studiích zabýval a který je i nositelem původního díla „7 návyků skutečně efektivních lidí“, jež se stalo východiskem pro vznik programu „I ve mně je lídr“.

1.1 Transformace škol

Zcela na začátek této diplomové práce je zvoleno téma transformace škol a školství, které vedlo k implementaci nových směrů ve vzdělávání a inovativních myšlenek celého systému školství. V dřívějších dobách bylo zejména české školství prioritně založeno na předávání vědomostí a na způsobu výuky, který byl uplatňován již v době Rakouska-Uherska. To potvrzuje i prof. J. Průcha: „*Svět stojí na počátku společnosti vědění, zatímco české školství dosud stále vykazuje některé znaky industriální éry (masovou a krátkodobou přípravu laciné pracovní síly).*”² Avšak v současnosti, kdy máme k dispozici veškeré moderní technologie, jež nám podávají hotové informace a poznatky, společnosti již pasivní osvojování vědomostí k osobnostnímu rozvoji nestačí. V nynějším 21. století čelí lidstvo neuvěřitelnému propojení světa, sdílení informací a jejich nesmírnému nárůstu, vysoce konkurenčnímu prostředí a neuvěřitelným možnostem výběru. Podmínky škol v 21. století se změnily, učitelé již nemají monopol na vědomosti. Staré způsoby direktivního vedení výuky spolu s frontální výukou nejsou v kontextu dynamických změn v současné společnosti efektivní. Do popředí se dostává činnostní orientace vyučování.³ Uvádí se: „*Základní*

---

²PRUCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s. 54. ISBN 978-80-7367-546-2.

³SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: ISV, 1999, s. 125. ISBN 80-85866-33-1.

*podstata transformace spočívá v přenesení rovnováhy z příliš receptivní výuky do tzv. činnostní výuky.*⁴

V porovnání s celosvětovým kontextem změn vzdělávání, kde působila také řada faktorů a podnětů, bychom mohli zmínit jednu z mnoha, které vzbudily rozruch, a to publikaci vydanou v 70. letech 20. století s názvem „*Odškolněná společnost*“ amerického autora I. Illiche, ve které je popsán stav školy: „*Současná škola se opírá o manipulování a donucování, a tím znemožňuje žákům svobodnou volbu toho, čemu a jak se učit, nerozvíjí tvořivost, ale spíše je zbavuje vlastní iniciativy, dehumanizuje je tím, že již od nejnižších ročníků rozděluje žáky na úspěšné a neúspěšné, neodpovídá svým obsahem skutečnému obsahu atd.*“⁵ Tímto argumentem se zároveň poukazovalo i na cíle, ke kterým by transformace školství měla směřovat: k individualizaci a sebeřízení a k otevření kurikula všemi směry. Jak také uvádí americký autor S. R. Covey, člověk, který uvedl program „*I ve mně je lídr*“, kterým se tato diplomová práce zabývá, a platí to principiálně v různých směrech: „*Změna -skutečná změna-směruje zevnitř ven.*“⁶

Po roce 1989 začalo v České republice docházet k postupným změnám a transformaci. Tato transformace české společnosti byla a stále je ovlivněna řadou vnitřních faktorů z oblasti vývoje populace, ekonomiky, trhu práce a životních hodnot.⁷ Konkrétní změnu zaznamenalo školství vydáním tzv. Bílé knihy v roce 2001, a poté vznikem Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, zkratkou psáno RVP ZV. Tento dokument určuje nové pojetí, ve kterém „*za klíčový cíl je považována všestranná kultivace dětské osobnosti, celistvý rozvoj v oblasti kognitivní, v oblasti kompetencí, postojů a hodnot*“.⁸ Tento cíl nového pojetí vzdělávacího procesu a průběh jednotlivých změn v oblasti kurikula začaly působit i na začlenění inovativních nebo alternativních

---

⁴DOSTÁLOVÁ, Jana. Učitelské noviny: *Transformace není standard*. [Online] [Citace: 20. 10 2016.] <http://ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2977>.

⁵PRUCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha:Portál, 1997, s. 402. ISBN 80-7178-170-3.

⁶COVEY, R. Stephen. *7 návyků skutečně efektivních lidí*. 3. vydání. Praha:ManagementPress, 2014, s. 320. ISBN 80-7261-156-9.

⁷PRUCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s. 51-54. ISBN 978-80-7367-546-2.

⁸SPILKOVÁ, Vladimíra. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství*. Pedagogika roč. LV, 2005. [Online] [Citace: 28. 10 2016.] [file:///C:/Users/LI/Downloads/Pedag_2005_1_03_Ramcovy_20_25%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/LI/Downloads/Pedag_2005_1_03_Ramcovy_20_25%20(2).pdf).

směrů. V současné praxi českých škol se můžeme setkat s označením jako školy Waldorfské, Montessori, Daltonské, projekt Zdravá škola, Tvořivá škola, Domácí vzdělávání; programem Čtení a psaní ke kritickému myšlení– RWCT nebo programem Začít spolu – Step by Step. Společným kritickým bodem těchto směrů je jejich závislost na nadšených propagátorech.⁹ Tedy na pedagogických pracovnících, kteří aktivně programy uvádí do výuky. Tento argument deklaruje i prof. V. Spilková, že *reformu dělá učitel*.¹⁰ Reforma v podobě implementace inovativních směrů a programů vychází z každodenní reality. Pokud budou ve školách stále vyučovat učitelé způsobem jako před třiceti lety, programy stále nebudou víc než jen něčím na papíře a žáci ve třídách budou jen pasivními, poslušnými, často znechucenými posluchači. Tento názor o způsobech výuky a problematice nekvalitní didaktiky je uveden i v úvodu knihy autora R. Čapka: *Učitelé neumí příliš dobře učit, hodnotit, komunikovat, a právě to je hlavní příčina zvětšujícího počtu apatických, nepracujících, studijně slabých a neukáznělých žáků*.¹¹ Vysvětlení k tomuto stavu autor doplňuje, že: „*Učitelé pestré metody a aktivní vyučování sami nezažili.*”¹²

V souvislosti s transformací v českém školství je důležitý zejména tento kritický vhled. Pokud chceme zavést změnu či inovativní program do výuky, musí se změnit nejen název školy, školního vzdělávacího programu, ale především i přístup učitelů, způsob, jakým vyučují, jak dokáží pracovat s novými podněty.

---

⁹VALIŠOVÁ A., KASÍKOVÁ a kol. *Pedagogika pro učitele*, Grada Praha 2007, s. 103. ISBN 978-80-247-1734-0.

¹⁰SPILKOVÁ, Vladimíra. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství*. Pedagogika roč. LV, 2005. [Online] [Citace: 28. 10 2016.] file:///C:/Users/LI/Downloads/Pedag_2005_1_03_Ramcovy_20_25%20(2).pdf.

¹¹ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Havlíčkův Brod: GradaPublishing, 2015, s.17. ISBN 978-80-247-3450-7.

¹²ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Havlíčkův Brod: GradaPublishing, 2015, s.17. ISBN 978-80-247-3450-7.

1.2 Osobnostní a sociální výchova

V rámci již výše zmíněné reformy v českém školství a realizace inovativních programů v České republice byl zaveden nově i předmět Osobnostní a sociální výchova, zkratkou OSV, který je součástí Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání – RVP ZV. Název Osobnostní a sociální výchova vychází z britského Personal and Social Education.¹³ Tato výchova zohledňuje osobnost žáka, jeho individualitu, potřeby a zvláštnosti. Hlavním smyslem OSV je „*pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životu a ke spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem*“.¹⁴ Metodické principy OSV mají základ v předpokladech, že veškerá výuka probíhá prakticky a činnost je propojena se životem žáků. OSV má být provázející, což znamená, že učitel nesmí vystupovat v roli odborníka na to, co je pro žáky dobré, nebo v roli znalce nejlepšího řešení problému. Výuka OSV musí být zacílená, přizpůsobující se potřebám žáků. Potřeby žáků a charakter učiva životních dovedností v pojetí OSV se podle teorie J. Valenty vážou na rámcové programy, které favorizují „kompetenční přístup.“¹⁵ Takzvané klíčové kompetence poprvé popsal Mertens v roce 1974.¹⁶ Můžeme je chápat jako obsahově neutrální, protože je můžeme aplikovat na libovolný obsah. Kompetence jsou definovány jako „*kombinace znalostí, dovedností a postojů nebo znalostí a chování apod.*“.¹⁷

Z hlediska didaktiky OSV se klíčové kompetence chápou jako soubor předpokladů k tzv. správnému jednání pro danou situaci. Jedná se tedy o životní kompetence, které

---

¹³ VALENTA, Josef. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*, 1. vydání. Kladno: AISIS o.s.,2006. s.9. ISBN 80-239-4908-x.

¹⁴ VALENTA, Josef. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*, 1. vydání. Kladno: AISIS o.s.,2006, s.45. ISBN 80-239-4908-x.

¹⁵ VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013, s. 105. ISBN 978-80-247-4473-5.

¹⁶ BELZ, H. SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: Východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál, 2001, s. 27. ISBN 978- 80-7367-930-9.

¹⁷ VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013, s. 105. ISBN 978-80-247-4473-5.

vycházejí z každodenního života. Kurikulum životních dovedností je z tohoto důvodu vystaveno nejednomu chybnému pochopení. Např. na rozvoj kompetence komunikační se nevztahuje pouze to, že žák v hodině mluví, a tudíž komunikaci používá, ale to podstatné vychází z toho, zda se učí dobře komunikovat. Podle J. Valenty je důležité, aby se tato problematika chybného pojetí životních dovedností řešila kvalitním vzděláváním učitelů zejména ve formě rozvíjení didaktické znalosti tohoto kurikula.

Za další chybný bod se podle J. Valenty uvádí i učení životních kompetencí na základě „*transmise verbální informace*“, což pro vysvětlení znamená, že se osobnostní rozvoj jedince zakládá na přednáškové (akademické) formě výuky. Avšak jak ale J. Valenta upozorňuje, učivo OSV má zážitkový, situační, behaviorální, sociálně-dramatický charakter a tudíž je zcela nutná „*didaktická transformace obsahů*“¹⁸. V praxi to znamená převést normy slov do výstupů ve formě činů. K tomuto bodu se ještě uvádí, že učitel by měl mít dovednost *operacionalizovat cíl*: „*Cílem je vždy nějaká proměna žáka (ve smyslu zdokonalení)*.“¹⁹ I když J. Valenta k tomu však dodává, že některé výsledky práce v OSV jsou nesnadno zjistitelné, protože se projevují mimo školu. K podmínkám smysluplné realizace OSV patří fáze, kdy se pracuje s očekávanými výstupy a jejich rozdělením do konkrétních (ověřitelných) cílů.²⁰

Závěrem bychom tedy shrnuli, že by cíle jednotlivých lekcí OSV měly být související s žákovou proměnou, učitel by měl vědět, které dovednosti chce žáka naučit, příp. jaké poznatky, porozumění by si měl žák z hodiny odnést. Osobnostní a sociální výchova je především praktickou disciplínou, která pomáhá žákovi hledat vlastní cestu k učení se sebevýchově. Osobnostní a sociální výchova je oficiálním programem řešícím sebeřízení v českém základním školství.

---

¹⁸ VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013, s. 108. ISBN 978-80-247-4473-5.

¹⁹ VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013, s. 131. ISBN 978-80-247-4473-5.

²⁰ ODYSSEA. *Podmínky realizace OSV*. [Online] [Citace: 14. 09 2016.] http://www.odyssea.cz/dokumenty/Podminky_realizace_OSV.pdf.

1.3 Sebeřízení a jeho východiska

Sebeřízení (self-regulation, self-management) se definuje jako „*sledování vlastního chování a používání technik, které ho usměrňují; základem sebeřízení je sebereflexe; v učení jsou to vlastní cíle, zdroje, metody a tempo*”.²¹ Sebeřízení se podle autora Jiřího Plamínka vyznačuje „*jako sada odpovědí na otázky co a proč dělat, jak a kdo to má dělat a kdy to udělat*”.²² Sebeřízení je proces. Z hlediska pedagogického se dokládá teorie, že: „*V pedagogice se odedávna vyskytoval názor, podle něhož je správná ta výchova, která vede k sebevýchově – pomáhá mladistvému, aby sám, bez vnějšího nátlaku, bez opakovaných pochval a trestů usilovat o adekvátní způsob života a rozvíjení vlastní osobnosti, aby se z pouhého objektu výchovy stal zároveň jejím subjektem, aktivním činitelem.*”

Podle teorie autorky Zelinové je sebeřízení „*regulování sebe samého na cestě k cílům, jichž chce člověk dosáhnout*”.²³ Jedná se tedy o jednu z forem nácviku autoregulace, kterou je z psychologického hlediska možné nacvičovat už v předškolním věku, avšak podle bližšího zjištění Kuhla (1992) a Krasky (1989) se jeví jako vhodný start pro získávání autoregulačních strategií věk mezi 6 a 12 lety.²⁴ Proto je možným startem pro cílené cvičení sebeřízení právě 1. stupeň základního vzdělávání. Avšak tato skutečnost k aplikaci sebeřízení nestačí. „*Chceme-li rozvíjet žákovy dovednosti řídit sebe samého, měli bychom mít přesnější představu, z čeho se asi skládají, co konkrétně máme rozvíjet.*”²⁵ Tyto konkrétní kroky sestávají z jednotlivých kognitivních a autoregulačních aktivit. Učitel by měl zvolit vhodné požadavky na žáky, podporovat jejich snahu o řízení svého učení, dát jim příležitost, aby žáci mohli využít postupy

---

²¹HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. s.172. ISBN 978-80-7367-686-5.

²² PLAMÍNEK, Jiří. *Sebepoznání, sebeřízení a stres*. 2. vydání. Praha: GradaPublishing, 2008. s.174 . ISBN 978-80-247-2593-2.

²³ ZELINOVÁ, M. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace*. 1. vydání.s. 77. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-197-6.

²⁴ČÁP, J., MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, s.516. ISBN 80-7178-463-X.

²⁵ČÁP, J., MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, s.521. ISBN 80-7178-463-X.

v praxi a vést je k vnitřní učešní motivaci.²⁶ V kontextu studií o sebeřízení uvedl J. Plamínek: „Z mnoha zdrojů shromáždil a do uceleného výkladu spojil podněty pro sebeřízení ve své slavné knize z roku 1989 Stephen R. Covey (*The seven habits of highly effective people*).“²⁷

1.4 S. R. Covey

Z autobiografií o S. R. Coveym²⁸ se dozvíme, že byl mezinárodně uznávaný odborníkem na vedení lidí, učitelem, konzultantem, spoluzakladatelem a viceprezidentem společnosti FranklinCovey. S. R. Covey získal na Harvardu titul MBA – Magistr v řízení obchodu, na BrighamYoung University získal doktorát a působil jako profesor organizace a řízení obchodu, a jako ředitel Oddělení univerzitních vztahů. Také získal řadu ocenění a vyznamenání: za trvalou službu lidstvu, cenu za celoživotní dílo v oblasti podnikatelského řízení a několik čestných doktorátů. Jeho stěžejní dílo, které mě inspirovalo k diplomové práci, je „*The Seven Habits of Highly Effective People*“ (7 návyků skutečně efektivních lidí) z roku 1989. V roce 2006 byla tato kniha zvolena nejvlivnější knihou roku (u nás vyšla prvně v roce 1994 pod názvem „7 návyků vůdčích osobností pro úspěšný a harmonický život“, což pro nepochopení názvu možná vedlo k pozdější kritice). A poté na základě této publikace přepracoval S. R. Covey toto téma do „7 návyků šťastné rodiny“ a později přidal „8 návyk – od efektivnosti k výjimečnosti“ (člověk, který najde sám sebe, by měl pomáhat druhým, aby také dosáhli výjimečnosti). V roce 2008 publikoval knihu „*The Leader in Me*“, v českém překladu „*I ve mně je lídr*“.

I ve svých dalších autorských knihách: *Principle-Centered Leadership* (Vůdčí úloha leadershipu) a „*First Things First*“ (Nejdůležitější věci na první místo) se zabýval tématem vedení a sebeřízení v životě. Na základě těchto autorských prací a studií byl uznávaným lektorem a trenérem leadershipu. Jeho pokračovatelem je syn Sean Covey,

---

²⁶ ČÁP, J., MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, s.522. ISBN 80-7178-463-X.

²⁷ PLAMÍNEK, Jiří. *Sebezpoznaní, sebeřízení a stres*. 2. vydání. Praha: GradaPublishing, 2008. ISBN 978-80-247-2593-2.

²⁸ STEPHEN COVEY. *About Stephen R Covey*. [Online] [Citace: 12. 10 2016.] <https://www.stephencovey.com/about/about.php>

který na základě otcovy publikace „7 návyků skutečně efektivních lidí“ napsal knihu pro děti „7 návyků šťastných dětí“ (zásady jsou prezentovány v příbězích zvířátek) a také knihu „7 návyků úspěšných teenagerů“ (jak projít obtížným obdobím).

Na osobu S. R. Coveyho se v českém prostředí v předešlých letech snesly kritické hlasy, protože byl mormon.²⁹ Avšak autor nic náboženského v textech svých knih konkrétně nezdůrazňuje, dovolává se hlavně toho, že člověk musí jednat v souladu se svým svědomím. Také tvrdí, že 7 návyků nevymyslel on, ony ty zákony prý byly, jsou a budou. S. R. Covey, jak sám uvádí, dal tyto přírodní zákony dohromady a uspořádal je jako propojenou soustavu principů, které lidé mohou používat. V profesní éře se zabýval také zvyšováním efektivity jednotlivců, týmů i celých firem. Dlouhodobě se zaměřoval na zvyšování výkonu organizací prostřednictvím změny chování a kultury v organizaci. Jeho snahou bylo zajištění trvalých, výjimečných výsledků. S. R. Covey totiž souhlasil s myšlenkou řeckého filosofa Aristotela, kterou také uvedl ve své knize: „*Jsme to, co opakovaně činíme. Dokonalost není čin, ale návyk.*“³⁰

1.5 Návyk

Všeobecná encyklopedie Diderot (1999) uvádí tuto všeobecnou definici:

„Návyk – osvojená tendence (sklon) k určité činnosti vytvořená učením, zkušeností a opakováním. Charakteristická, trvalejší, automaticky se vybavující součást duševní výbavy jedince. Výchova spočívá mj. ve vytváření užitečných návyků, jež jsou pak prováděny snadno, bez velkého vědomého úsilí a zaměřené pozornosti. Negativní návyky se nazývají zlozvyky.“

G.W.Allport k návykům uvádí, že to jsou: „*integrované systémy podmíněných reakcí či generalizované reakce na situace, které se opakují a jsou si podobné, opakováním*

---

²⁹Slušné děti se drží stranou[online] [cit. 2016-10-10].

Dostupné: <http://www.penize.cz/spotrebitel/280003-slusne-deti-se-drzi-stranou>.

³⁰COVEY, S. R. 7 návyků skutečně efektivních lidí. Praha: FC CZECH 2014, s.60. ISBN 978-80-7261-268-0.

získaný sklon k vykonávání určitých úkonu, činnosti v dané situaci na daný podnět.”³¹

Psychologové Mareš a Čáp tvrdí, že návyky vznikají, „*když se určité činnosti opakují stejným způsobem*“.³² Podle těchto výše uvedených teorií jsou tedy návyky něčím, co ovlivňuje průběh činností a život člověka. K uchopení jednotlivých návyků se doporučuje vybrat jen několik opravdu důležitých změn.³³ A tuto změnu chování pravidelně opakovat.³⁴

Avšak z hlediska sebeřízení podle 7 návyků Stephena R. Coveyho a pro účely této diplomové práce jsou tyto specifické návyky definovány jako „*průnik znalosti, dovednosti a přání*“.³⁵

1.6 Systém jednotlivých 7 návyků

7 návyků je rozděleno do tří rovin, které vedou od závislosti k nezávislosti, přes nezávislost ke vzájemnosti. Přejít od závislosti k nezávislosti znamená rovinu soukromého vítězství. Přejít od nezávislosti ke vzájemnosti znamená rovinu veřejného vítězství.

---

³¹HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Česká Typografie a. s. 1993, s.118. ISBN 80-90 15 49-0 - 5.

³²ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. s.296. ISBN 80-7178-463-X.

³³PLAMÍNEK, Jiří. *Sebepoznání, sebeřízení a stres*. 2. vydání. Praha: GradaPublishing, 2008. ISBN 978-80-247-2593-2.

³⁴PACOVSKÝ, Petr. *Člověk a čas*. Praha: Grada Publishing, 2006. s.117. ISBN 978-80-247-1701-2.

³⁵COVEY, S. R. *7 návyků skutečně efektivních lidí*. Praha: FC CZECH, 2014, s.61. ISBN 978-80-7261-268-0.

Tabulka 1: Přehled 7 návyků skutečně efektivních lidí

SOUKROMÉ VÍTĚZSTVÍ (pozn.: dosažení nezávislosti)
Návyk 1 Buď proaktivní
Návyk 2 Začínajte s myšlenkou na konec (pozn.: představa cíle)
Návyk 3 To nejdůležitější dávejte na první místo
VEŘEJNÉ VÍTĚZSTVÍ (pozn.: paradigma vzájemnosti)
Návyk 4 Myslete způsobem výhra – výhra (pozn.: někdy se překládá vítěz – vítěz, to znamená, že dohody a východiska jsou výhodná pro všechny zúčastněné)
Návyk 5 Nejdříve se snažte pochopit, poté být pochopeni
Návyk 6 Vytvářejte synergii (pozn.: míněna konstruktivní spolupráce)
OBNOVA SIL
Návyk 7 Ostřete pilu (pozn.: na obnovu sil fyzických a psychických nezapomínat)

S. R.Covey předkládá tento systém 7 návyků v ucelené publikaci. Je doplněna řadou názorů i ostatních důvěryhodných autorů a hlavně jsou zde k jednotlivým problémům návyků popsány skutečné situace, které autor sám zažil ve svém rodinném životě nebo ve své profesi či učitelské praxi. Některé příběhy a poznatky převzal od různých osobností, např. W. Churchilla, anebo od svých univerzitních kolegů.

První návyk – Buďte proaktivní

Jedná se o návyk, kdy si jedinec sám volí své postoje, nálady a přistupuje k životu zodpovědně a iniciativně. Jedinec neobviňuje druhé za své chybné jednání a činy. V běžném životě jedinec dělá správné věci, aniž by ho o to někdo žádal, a i ve chvíli, když se nikdo nedívá. Klíčovým bodem je tedy uvědomění si svobody volby a s tím nesoucí zodpovědnost za tuto volbu.

Druhý návyk – Začínáte s myšlenkou na konec

Tento návyk vede jedince k učení se formování své vlastní budoucnosti, k vytváření myšlenkové vize a dosažení cílů. Jedinec se soustředí na smysluplné věci, jež mají význam. Také si utváří celoživotní „*osobní poslání*“.

Třetí návyk – To nejdůležitější dáváte na první místo

Návyk 3 je „*výsledkem osvojení a praktickým naplněním návyků 1 a 2*“.³⁶ Což znamená, že jako jedinec musím vědět, co je nejdůležitější v mém životě, co je na 1. místě a zároveň si musím být vědom, že volba je na mé straně, a jednat podle vlastních vizí a cílů. Tento návyk se vztahuje k osobní disciplíně, je to technický návyk, kdy jedním podle principů a hodnot, odmítám dělat věci, o nichž vím, že bych je neměl dělat, což se váže i k umění říci NE věcem nedůležitým a někdy i zjevně naléhavým záležitostem.

Čtvrtý návyk – Myslete způsobem výhra-výhra

Jedinec se „*zaměřuje na hledání vzájemně prospěšných řešení ve všech lidských interakcích*“.³⁷ Návyk 4 znamená učení se navzájem. Když vzniká konfliktní situace, hledá se alternativní řešení, tj. třetí možnost.

Pátý návyk – Nejdříve se snažte pochopit, poté být pochopeni

Opět se jedná o technický návyk, jde proti naší intuici. Tento návyk učí jedince empatickému naslouchání. Sám autor S. R. Covey se ve své knize přiznal, že s tímto návykem měl dlouhodobý problém. Každý jedinec si totiž vede autobiografické odezvy, přemýšlí o své odpovědi již během dialogu.

Šestý návyk – Vytvářejte synergii

K tomuto návyku se váže kreativní spolupráce s pokorou a skromností. Slovo synergie

---

³⁶COVEY, S. R. *7 návyků skutečně efektivních lidí*. Management Press: 2014. s.154. ISBN 978- 80-7261-268-0.

³⁷COVEY, S. R. *7 návyků skutečně efektivních lidí*. Management Press: 2014. s.213. ISBN 978- 80-7261-268-0.

je vysvětleno v Příloze č. 1: Terminologický slovník.

Sedmý návyk– Ostřete pilu

Tento návyk zahrnuje rozvíjení a péči sebe samého v úrovni fyzické, mentální, společenské a duchovní.

Na systému 7 návyků se předkládá určitá posloupnost snahy ve vývoji osobnostního pojetí a principech k okolí jedince. Vzdělaný jedinec by si měl být stále vědom, co, kdy a jak má dělat a znát, ovšem přiměřeně k věku. Dále pak musí znát cíl svého snažení. Zajímavá jsou také doporučení k procvičování nebo ověřování zvládnutí jednotlivých návyků, která jsou umístěna na konci kapitol. Protipólem k 7 návykům je jednání, při kterém jedinec hraje na sebe, myšlení prohra – výhra, nebo je-li obětí situace a ne jeho aktivním činitelem. S. R. Covey dále uvádí, že vést sebe s určitými prioritami znamená bez ohledu na okolnosti žít a řídit se principy, jimž přikládáme největší váhu. Nesmíme podřizovat svůj život naléhavým agendám dožadujícím se naší pozornosti a nejrůznějším silám, které na nás působí. Podíváme-li se na všechny návyky komplexně, nalezneme jistou linii tří dimenzí: osobní vývoj-soukromé vítězství, vztahový vývoj-veřejné vítězství a obnovu sil. Jednotlivé návyky na sebe navazují podle jasného řádu, organizovaně. Bylo by tedy zavádějící se domnívat, že k osvojení např. 6. návyku – Vytvářejte synergii, není důležitý návyk č.5 – Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni.

Koncept „7 návyků skutečně efektivních lidí“ je obecně brán jako možnost životní cesty, při které by si lidé měli osvojit hlavně to, jak být osobně úspěšní a spokojení a při tom vytvářet dobré mezilidské vztahy. Problémem se zdál fakt, že původní kniha byla napsána pro dospělé. Ale v průběhu času autor rozpracoval svůj systém dál, v knihách „*The Leader in Me*“ a v „*7 návycích šťastné rodiny*“.

Při realizaci části svého výzkumu v této diplomové práci, jsem se zaměřila především na první tři návyky.

1.7 Porovnání programu OSV a 7 návyků

Jak již víme, oba systémy – 7 návyků i OSV si kladou za cíl vychovat charakterního, samostatného, rozhodného a úspěšného člověka, který je současně schopen pracovat

v týmu, případně tento tým vést a hlavně motivovat k výborné spolupráci a tím dosahovat vynikajících výsledků. Zásady a cíle jsou vcelku stejné, jen vyjádřené jinými slovy. V následující tabulce jsou vztahy mezi OSV a 7 návyky rozděleny takto:

Tabulka 2: 7 Návyků a OSV

SOUKROMÉ VÍTĚZSTVÍ	OSOBNOSTNÍ ROZVOJ
1. návyk: Buď proaktivní	<u>Okruhy OSV spadající pod soukromé vítězství celkově</u> Rozvoj schopností poznávání Sebepoznání a sebepojetí Seberegulace a sebeorganizace SOCIÁLNÍ ROZVOJ Kreativita
2. návyk: Řešení problémů	
3. návyk: To nejdůležitější dávejte na první místo	
	MORÁLNÍ ROZVOJ Řešení problémů a rozhodovací dovednosti
VEŘEJNÉ VÍTĚZSTVÍ	SOCIÁLNÍ ROZVOJ
4. návyk: Myslete způsobem výhra – výhra	Poznávání lidí Mezilidské vztahy Komunikace Kooperace a kompetice Kreativita MORÁLNÍ ROZVOJ Řešení problémů a rozhodovací dovednosti Hodnoty, postoje, praktická etika
5. návyk: Nejdříve se snažte pochopit, poté být pochopeni	
6. návyk: Vytvářejte synergii	
OBNOVA SIL	OSOBNOSTNÍ ROZVOJ
7. návyk: Obnova sil	Psychohygiena

Například 1. návyk koresponduje s termínem označeným v OSV jako seberegulace, kdy se jedná o schopnost vědomého ovládání svého chování a emocí. Proaktivita je určitou formou seberegulace. Kdybychom tento bod převedli do očekávaného výstupu: žák vědomě pracuje se svými emocemi.

2. návyk, při kterém hledá jedinec cesty, pracuje s myšlenkou na konec. V této dovednosti jedinec rozvíjí kreativitu a také rozhodovací schopnosti, dále v komparaci OSV se návyk 2 vztahuje k sebeorganizaci, kdy jedním z možných výstupů je např.: žák uskutečňuje své životní cíle.

3. návyk je návykem sebeorganizace, kdy si jedinec třídí vlastní činnosti a stanovuje si priority. Z hlediska výstupů OSV by se jednalo např.: žák plánuje svůj čas.

4. návyk se vztahuje opět k rozvíjení kreativity při hledání řešení výhodného pro obě strany a pro hledání tzv. třetí možnosti. Očekávaným výstupem v rámci OSV by bylo: žák kultivovaně a efektivně zvládá konflikty.

5. návyk se váže ke komunikaci a poznávání lidí. Výstupem, který by vycházel z OSV a korespondoval k návyku 5, by byl např.: žák zná podstatné informace o spolužácích a umí s nimi ohleduplně zacházet.

6. návyk se pojí ke kooperaci v mezilidských vztazích. Z výstupů OSV se ke smyslu tohoto návyku váže např.: žák podporuje týmovou atmosféru.

A na 7. návyk odkazuje OSV svou psychohygienou. V tomto případě se jedná o výstupy, jako jsou: žák provádí relaxační cvičení, žák vyhledá pomoc při osobních problémech.

Z výše uvedených souvislostí je tedy možné nahlížet na 7 návyků jako na učivo, které je svým způsobem aplikováno i v rámci OSV. Toto zjištění a jasné potvrzení paralel 7 návyků a OSV by mohlo být využito v rámci didaktického začlenění 7 návyků do výuky a také do školních vzdělávacích programů.

1.8 Program „The leader in Me“

Mezinárodní vzdělávací společnost FranklinCovey se o toto didaktické začlenění zasloužila. Nejdříve se tedy tato myšlenka se zrodila na jedné americké škole A. B. Combs. A. B. Combs Elementary se nachází ve městě Raleigh v Severní Karolíně.

V roce 1998 se její ředitelkou stala Murriel Summersová, která v roce 1999 vyslechla ve Washingtonu, D. C. přednášku S. R. Coveyho. S jeho prací se již seznámila během svého magisterského studia. Během této přednášky vyvstala myšlenka, zda je možné učit principům 7 návyků i v útlém věku. S. R. Covey ji po přednášce na její otázku odpověděl: „Nevím, proč by to nemělo být možné.“³⁸

V té době tedy ve škole A. B. Combs byla potřeba určitého zaměření školy.

Jak uvádí, paní ředitelka Muriel Summersová v A. B. Combs nejdříve hledala odpovědi při návštěvě semináře 7 návyků. Murriel Summersová si uvědomovala, že vést žáky k uchopení 7 návyků a cíleně je učit vytyčovat si cíle, třídit si své osobní priority a v neposlední řadě učit žáky pracovat zodpovědně a v týmu, by mohlo být ku prospěchu nejen žákům, ale i celým rodinám a společnosti.

Posléze Murriel Summersová a její pracovníci vyvinuli program rozvíjení vůdčí osobnosti v každém dítěti. Učili 7 návyků ne jako učební plán, ale všudypřítomným způsobem začlenili 7 návyků do osnov, tradic, systémů a kultury školy A. B. Combs.³⁹ Podle toho, co o 7 návycích již víme, nechtěli vychovávat samé „vůdce“ ale žáky, kteří umí řídit sami sebe. V roce 2006 se tato škola stala nejlepší aktivní profilovou školou USA a její model převzaly postupně další školy v Americe, posléze i v jiných zemích. Zkušenosti z těchto škol shrnul S. R. Covey nedlouho před svou smrtí v knize „*The Leader in Me*“ (česky „*I ve mně je lídr*“). Program „*The Leader in Me*“ je celoškolská transformace, ovlivňuje podobu celého školního prostředí od základu. Program se zaměřuje na osobnostní rozvoj každého žáka, na jeho vedení sebe samého i druhých. Tato vazba představuje to, čemu většina lidí věří, že školy by neměly být, tj. zaměřeny pouze na zlepšení výsledků testů, ale měly by poskytnout příležitost pro studenty rozvinout plně jejich potenciál. Jak se v knize „*I ve mně je lídr*“ uvádí, nejdůležitější při realizaci programu je získat pro něj všechny učitele, vštípit jim zásady

---

³⁸ COVEY, R. Stephen. „*I ve mně je lídr*“. 1. vydání. Praha: FC Czech s.r.o., 2012, s. 253. ISBN 978–80–260–3087–4.

³⁹ Wake County Public School System. *Leadership Model*. [Online] [Citace: 26. 10. 2016.] <http://www.wcpss.net/domain/5134>.

7 návyků, a tím také zlepšit vztahy mezi zaměstnanci. Podle S. R. Coveyho nemohou učitelé čekat změny u svých žáků, dokud se sami nezmění.⁴⁰ Když se všichni – učitelé, studenti a rodiče – rozhodnou používat „stejný jazyk“, může se vytvořit společná řeč – CommonLanguage 7 návyků, kdy každý ví, co to znamená „dělat věci popořádku“ nebo „pochopit a potom být pochopen“, nebo „být proaktivní.“ Ve školách s programem „The Leader in Me“ často zjišťují, že žáci používají 7 návyků i posléze v rodinném kruhu. Jak se o programu „The Leader in Me“ píše, nejedná se o událost, ani o osnovy, ale o všudypřítomný program.

V českém prostředí je program akreditován a uveden pod názvem „I ve mně je lídr“. Program v ČR zajišťuje společnost FranklinCovey. Ze zdrojů společnosti FranklinCovey v ČR se uvádí, že program se do školy zavádí pomocí seminářů pro učitele a všechny pracovníky školy. Všichni zaměstnanci školy tak podstoupí:

1. Část – seminář 7 návyků (2 dny)
2. Část – seminář VIZE + 7 návyků (2 dny)
3. Část – seminář implementace (1 +1 den)

Pro úzký tým pracovníků probíhá posléze Seminář Tým majáku (1 den).

(ze zdrojů FranklinCovey v ČR)

V rámci neustálého rozvoje, kdy se mění i vzdělávací potřeby, jsou tyto semináře časově rozšiřovány a doplňovány. Pedagogové i vedení školy mají k dispozici podporu společnosti, která pro ně vykazuje formy koučinku.⁴¹ Výsledky programu jsou uváděny na webových stránkách společnosti.⁴²

1.9 Závěr teoretické části

Z teoretické části bychom měli shrnout následující fakta coby východiska k praktické části této práce. K transformaci škol dochází z důvodu změn potřeb společnosti, důraz

---

⁴⁰ COVEY, R. Stephen. „*I ve mně je lídr*“. 1. vydání. Praha: FC Czech s.r.o., 2012, s. 84. ISBN 978–80–260–3087–4.

⁴¹ Koučink portál. *Co je vlastně koučink?* [Online] [Citace: 15. 11 2016.] <http://www.koucinkportal.cz/o-koucinku/co-je-koucink/>.

⁴² FranklinCovey. *Výsledky programu ve školách*. [Online] [Citace: 11. 11 2016.] <http://www.franklincovey.cz/pro-skoly/vysledky-programu-ve-skolach/>.

se klade na osobnostní rozvoj jedince. V České republice se v tomto případě nabízí platforma předmětu Osobnostní a sociální výchova, která je oborem zabývající se mimo jiné sebeřízením. Pojem sebeřízení byl v rámci této práce nastíněn jako určitý proces vědomé autoregulace. Studium sebeřízení se celý život zabýval a tento proces zformuloval autor S. R. Covey, světoznámý díky autorství knihy „7 návyků skutečně efektivních lidí“, která se následně stala východiskem pro vznik vzdělávacího programu pro školy „I ve mně je lídr.“ Tento program staví na principech 7 návyků, jež jsou z pedagogického hlediska určitými principiálními dovednostmi, které jedince provází v životě. Z rozboru 7 návyků a posléze porovnání 7 návyků s OSV z RVP ZV vychází určité podobnosti, které by se mohly stát důležitými body k implementaci programu v českých školách.

2 Praktická část

Nedílnou součástí diplomové práce je výzkum vztahující se k jejímu tématu. V předkládaném výzkumu byly zvoleny formy kvalitativní metody. Hlavní oporou pro výzkumnou část z hlediska stavby výzkumu byly publikace Hendl (2008), Gulava a Šíp (2013), Skutil a kol. (2011). Podle autora J. Hendla může být kvalitativní výzkum užít v různé formě a z důvodu určité subjektivity v rámci jeho výsledků dává vždy jistý prostor ke kritické analýze o jeho validitě. Výzkumník v kvalitativním výzkumu vytváří komplexní obraz, informuje o názorech účastníků daného výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. Na základě plánu se nejprve zvolilo zkoumání problematiky 7 návyků pomocí akčního výzkumu s výstupem volnočasové aktivity 7 návyků a poté v případové studii základní školy, která program implementovala v ČR jako první ze škol.

2.1 Akční výzkum – volnočasová aktivita 7 návyků

Akční výzkum byl k této činnosti výzkumu zvolen z následujících důvodů:⁴³

- (i) je nejlepší cestou k tomu, jak udělat výzkum založený na změnách druhých,*
- (ii) je založen na terénních poznámkách a osobním kontaktu se zkoumanými,*
- (iii) umožňuje aplikovat pružný plán výzkumu a*
- (iv) je určen i laikům.*

Předpokládala jsem však, že by výzkum mohl získati prvky případové studie, jelikož jsem byla v úzkém kontaktu s jednotlivými členy volnočasové aktivity 7 návyků (třídní učitel). A především, jak již bylo zmíněno, tento druh kvalitativního výzkumu je určen výzkumným začátečníkům. V první řadě musím zmínit zásady, jimiž by se měl výzkum řídit, a těmi jsou: *„Výzkumníci i zkoumání mají rovnocenné postavení, témata zkoumání jsou vztažena k praxi a mají emancipační charakter. Proces výzkumu je procesem učení*

---

⁴³HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

*a změny. Výzkum a praxe mají jít ruku v ruce.*⁴⁴

Tento výzkum jsem si vybrala, protože jeho podstatou je aktivita a činnost. V mém případě to byla volnočasová aktivita dětí z 1. stupně ZŠ. Moje práce si kladla za úkol ověřit výzkumnou otázku, zda je možné pomocí 7 návyků změnit jednání žáků. Poznatky z výzkumu mohou buď podpořit, nebo vyvrátit tuto vlastní hypotézu.

2.1.1 Cíle akčního výzkumu

Protože účastníky ve volnočasové aktivitě byly děti mladšího věku a se 7 návyky neměly žádné zkušenosti, rozhodla jsem se soustředit na osvojení tří návyků – osobní vítězství. Zúčastněný akční výzkum je dokumentován také pomocí týdenních záznamů v knize docházky (Příloha č. 5).⁴⁵ Musím uvést, že plán výzkumu a přípravy hodin se vlivem reálné situace měnily. Jednalo se o moji první zkušenost s výzkumem.

Cíle akčního výzkumu byly:

- Zodpovědět výzkumnou otázku: Lze na základě využití teorie 7 návyků profesora S. R. Coveyho změnit jednání žáků na 1. stupni?
- Tuto hypotézu ověřovat při volnočasové aktivitě, která by vedla k cíli, a to osvojení si návyků osobního vítězství. Žáci dostanou příležitost seznámit se se všemi návyky a budou mít možnost na základě jejich poznání korigovat své postoje. Z důvodu krátkého trvání experimentu (jedno pololetí) jsem náplň aktivity omezila na první tři návyky souhrnně označované jako osobní (soukromé) vítězství.
- Analyzovat proces a výsledky experimentu.

---

⁴⁴HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

⁴⁵HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 136. ISBN 978-80-7367-485-4.

Místo konání: ZŠ a MŠ Praha -Slivenec

Druh aktivity: volnočasová aktivita, 10 žáků 1. stupně

Organizace výuky: jedna hodina týdně v areálu školy

Termín konání: 2. pololetí školního roku 2013/2014

Vedoucí výzkumu: Lenka Hasíková (Ioannidis)

Cíle volnočasové aktivity v oblasti 7 návyků:

- žák/žákyně si osvojí principy osobní vize – je schopen být proaktivní, návyk č. 1
  - žák se zodpovědně rozhoduje
  - žák zná věci, které může ve svém životě ovlivnit (výstup)
  - žák jedná iniciativně (výstup)
  - žák/žákyně používá princip osobního vedení – návyk č. 2 : Začínáte s myšlenkou na konec
  - žák uskutečňuje své životní cíle (výstup)
  - žák/žákyně uvědoměle užívá principů osobního řízení – návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo
  - žák plánuje svůj čas (výstup)
- Vzhledem k výše uvedeným výstupům byly záměrně zvoleny činnosti a pracovní listy ve volnočasové aktivitě.

2.1.2 Průběh volnočasové aktivity

Nejdříve předcházelo studium návyků a jejich uchopení. V praxi napříč knihami S. R. Coveyho a neméně významných autorů z oblasti psychologie, time-managementu, sebeřízení, duševní hygieny a teorie tzv. měkkých dovedností. Byli to např. D. Carnegie, E. Bedrnová, P. Pacovský, J. Plamínek, B. Tracy, K. Vopel, V. Srb, D. Gruber (viz Seznam literatury). Dále jsem si začala zkoušet ve svém osobním životě vkládat návyk č. 1 Buď proaktivní. Je pravda, a S. R. Covey to potvrzuje, nelze si osvojit 7 návyků na 100%, ale je důležité si je uvědomovat a stále se pokoušet o jejich využití v praxi. Ve

svém posledním rozhovoru uvedl pro čtenáře knihy: „*Doufám, že berou vážně tvrzení, že se sedmi návyky není člověk nikdy hotov.*“⁴⁶

Dále jsem se inspirovala videi z internetu. Po zhlédnutí videí,⁴⁷ jež jsou k dispozici na internetu a která dokládají, jak v zahraničních školách se 7 návyky pracují a jak se jim daří návyky implementovat do školního prostředí, přišla myšlenka návyky uvést u nás ve škole a zrealizovat ideu volnočasové aktivity.

Nejprve jsem se domluvila s paní ředitelkou na celkovém konceptu volnočasové aktivity 7 návyků a poté jsem je představila rodičům žáků. Rodiče obdržely i krátký vstupní dotazník, kde měly reflektovat svoje postoje a dovednosti. Koncept volnočasové aktivity 7 návyků je oslovil a přihlásily své děti do této zájmové činnosti. Lekce probíhaly ve třídě. Cílem bylo se žáky pracovat tak, aby si osvojili základní tři návyky, jejich základní principy, které S. R. Covey souhrnně označuje jako „soukromé vítězství“⁴⁸ a doplnit je seznámením se čtyřmi zbylými. K získání zájmu přispěla první úvodní hodina. Žákům byly prezentovány společné cíle, ke kterým měla celá skupina směřovat, a poté následovala krátká ukázka zahraniční školy,⁴⁹ aby si žáci uvědomili, že 7 návykům se nebudou učit jen oni, ale že se těmto návykům snaží naučit i žáci jiných zemí. Pro žáky je neméně důležitá jejich vnitřní motivace a uvědomění si souvislostí. Po počáteční prezentaci programu a zhlédnutí videa bylo z žáků cítit nadšení z nezvyklé a neznámé aktivity.

Učivo a jednotlivé prvky byly uspořádány podle knihy 7 návyků šťastných dětí, kdy jsme postupně odkrývali jednotlivá dobrodružství postaviček (zvířátek) z vesnice Sedmi dubů. Pomocí veselých příhod uvedených v této knížce se žáci seznamovali s jednotlivými principy 7 návyků. Každý ze sedmi příběhů znázorňuje jeden příslušný návyk. Další mojí rukověť bylo „*7 návyků skutečně efektivních lidí*“ – původce mého

---

⁴⁶COVEY, S. R. *7 návyků skutečně efektivních lidí*. Praha: FC Czech, 2014, s355 . ISBN 978-80-7261-268-0

⁴⁷*The Leader in Me*. [Online] [Citace: 21. 2 2014.]
<https://www.youtube.com/user/TheLeaderInMeVideos>.

⁴⁸Soukromé neboli osobní vítězství je soubor 1 – 3. návyku, které vedou od závislosti k nezávislosti.

⁴⁹*The Leader in Me. Welcome to A.B. Combs*. [Online] [Citace: 21. 2 2014.]
https://www.youtube.com/watch?v=8P_1EZ34BW0&index=6&list=PL6kCQxjpOOz7T_hnTBBNLIsvBM6S1hDhr.

námětu. Online jsem také sehnala náměty některých pracovních listů, které byly v anglickém jazyce.⁵⁰ Když jsem je procházela, zjistila jsem, že většině anglických slovíček v pracovních listech žáci budou bez problému rozumět, proto jsem většinu z nich nechala v původní anglické verzi.

V jednotlivých lekcích jsme se vždy tematicky zabývali jednotlivými návyky. Důraz byl ale kladen na osvojení si 3 návyků, zjednodušeně vzato naučit se a poznat, že lepší je sám převzít odpovědnost za vlastní život a jednat iniciativně. Dále pak zjistit, jak jít za svými cíli, a v neposlední řadě vědět, jak plánovat a proč se vyplácí pravidlo „nejprve práce a potom zábava“. Metody práce musely být vybírané s ohledem na věk frekventantů (7–9 let). Nejlépe je výběr metod, četnost jejich použití, vhodnost a úspěšnost vidět z mých příprav (viz Příloha č. 2). Během 13 lekcí (od února do června) se propojila řada aktivit vedoucí k osvojení 3 návyků osobního rozvoje. Dobré uvedení 7 návyků pokládám za stěžejní. Bez motivační části by volnočasová aktivita nemohla pokračovat dál. Pro tyto dovednosti a osvojení si aktivního postoje se nejlépe podle mého názoru hodí zejména skupinové – tj. kooperativní činnosti. Žáci se ve skupině učí spolupracovat, vzájemně si pomáhat, společně vymýšlet řešení. Navíc dětem tohoto věku jsou kolektivní hry vlastní, nestydí se hrát scénky a tak dobrovolně řeší problémy přístupné jejich věku. Kolektivní formy práce se využily při společných diskuzích, např. při reflexi. Z hlediska reflexe jsem v průběhu pololetí byla mnohokrát překvapena, jak dobře umí žáci už v tomto věku diskutovat, aniž by potřebovali mé koučování. Jejich schopnosti komunikace se během kurzu stále zlepšovaly. Samostatnou činnost jsem zadávala jen jako domácí procvičování „probíraných“ návyků. Veškeré výstupy – písemné či výtvarné výsledky, pozorování – si děti ukládaly do svých portfolií a společně si své práce a úkoly reflektovaly. Učební plán a přípravy na hodiny volnočasové aktivity jsou uvedeny v Příloze č. 2.

2.1.3 Výsledky akčního výzkumu:

---

⁵⁰The Leader in Me worksheet. [Online] [Citace: 26. 2 2016.]
https://www.google.cz/search?q=the+leader+in+me+worksheet&rlz=1C1AVNE_enDE685DE685&espv=2&biw=1366&bih=662&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiiyu3V2pvQAhVMBcAKHYZNDwUQsAQIJw.

Obecným tématem volnočasové aktivity byly seberegulace a sebeorganizace, které vychází z praktických životních dovedností. Je to velké téma, které v sobě skrývá spousty nových a zajímavých námětů a možností. Tímto pololetím, díky seznamování se 7 návyky, měly děti prožitých spoustu činností spojených s jejich životními prožitky. Neměly osvojený zcela způsob jednání založený na těchto principech, ale získaly větší povědomí o důsledcích svého jednání, byly si vědomy, že jsou různé možnosti volby, které mohou ovlivnit věci kolem nich.

Struktura kurzu byla zvolena tak, že jsme se každý týden věnovali jednomu z návyků a přečetli si příběhy vztahující se k nim. Po postupném seznámení se se všemi návyky jsme v závěrečných 4 hodinách kurzu věnovali pozornost prvním třem návykům, které patří do kategorie Osobního vítězství. Příště bych volila kurz více zaměřený na první tři návyky, ale k tomu by bylo nutné buď kurz prodloužit, nebo navýšit časovou dotaci.

Doporučuji se více zaměřit na první tři návyky, pečlivě do detailu rozvést jednotlivé cíle a rozvést výstupy vztahující se k těmto návykům.

Je také vhodné, aby pracovní listy byly kontrolovány a reflektovány s každým žákem, což bylo v hodinách velmi časově náročné.

Po zkušenosti doporučuji zařadit do kurzu žáky věkově blízké (max. 2 roky rozdíl).

Stálo by za zvážení, zdaly byly všechny zvolené pracovní listy opravdu správně voleny (Ukázka pracovních listů je k nahlédnutí v Příloze č.5). Domnívám se, že by se daly zařadit jiné, jež by zajistily ještě lepší účinek osvojení si návyků.

Dále doporučuji zařadit kurz nejlépe do třetí hodiny odpolední, neboť v pozdějších hodinách žáci opravdu již nemají moc elánu.

Reflexe pro žáky byly hodně konkrétní a mohly mít strukturu i jiných otázek. Většina totiž vycházela z příběhů. Na konci hodin byly zaměřeny reflexe na cíl hodiny, což podle zpětné sebereflexe, stavím do pozice vysoce hodnocené vzhledem k cíli výzkumu.

Příště bych třeba věnovala pozornost a představení programu dětem ve spolupráci se ZŠ 7 návyků, která během našeho kurzu pomalu začleňovala svůj program do školního prostředí a v září 2014 jej plně zařadila do svého každodenního života.

Protože kurz probíhal bez známkování, na které jsou žáci ve škole zvyklí, bylo potřeba

pevného vedení učitele, aby žáci měli zájem vůbec spolupracovat a plnit své povinnosti.

Mé osobní hodnocení by nebylo vysoké. Určitě bych udělala jinak evaluaci (posttest – pretest), která by měla mít strukturu nepsanou, ale zaměřenou na činnosti, při kterých by se návyk mohl projevit. Velkou chybou bylo i nedostatečně důsledné mapování a hodnocení jednotlivých činností v rámci kurzu. Reflexi bych nyní kladla úplně na nejvyšší metu v implementaci 7 návyků.

Ve výzkumné části mé autorské aktivity byly záměrně aplikovány činnosti soustředující se na uvědomění si svého okruhu vlivu, tedy toho, co mohou žáci ve svém životě změnit a osvojení si proaktivního verbálního projevu. Tyto zkušenosti se u žáků zřejmě projeví v jejich jednání mimo školu (Příloha č. 5- Email od paní R.).

V neposlední řadě v zájmovém útvaru cíleně proběhla řada diskusí nad tématem zodpovědnost a způsobem jejího uchopení v různých situacích. Praktická autorská činnost pro mě byla velkým osobním i profesním obohacením, ale především velmi velkým soustem, které bylo těžké zvládnout. Studium všech materiálů mi rozšířilo vědomosti v této specifické oblasti výchovy dětí. Našla jsem mnoho dalších podnětů pro svou výchovnou činnost také v rámci Osobnostní a sociální výchovy. Snažila jsem se poctivě najít cestu, jak zrealizovat ideu volnočasové aktivity 7 návyků. Má autorská práce formou volnočasové aktivity pro mě byla vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem krokem vpřed do naprostého neznáma, avšak s osobním posláním a vírou, že absolventi volnočasové aktivity zůstanou proaktivními bojovníky, kteří sebe samostatně vedou a řídí.

2.2 Případová studie školy

Případovou studii autor Creswell popisuje jako kvalitativní přístup, ve kterém výzkumník zkoumá ohraničený systém (případ) nebo více ohraničených systémů (případů) v čase skrze detailní a do hloubky mířící sběr dat zahrnující více zdrojů informací (např. pozorování, rozhovor, audiovizuální materiály, dokumenty a zprávy) a

vytváří popis případu a na případech založených témat.⁵¹ V této případové studii jsem se tedy zaměřila na nejpoužívanější techniky, a to na rozhovory, pozorování a analýzu dokumentu.

V rámci této studie jsem se zaměřila na školu, která v ČR zavedla jako první program „*I ve mně je lídr*“, a právě detailní popis tohoto případu může dát vhled k problému implementace, a může také vést k porozumění jevu „*I ve mně je lídr*.“

Nejdříve byly v rámci případové studie zvoleny rozhovory, poté jsem se zaměřila na popis a analýzu školního vzdělávacího programu v této škole, který nese název „*I ve mně je lídr*“, a také jsem byla pozorovatelem na následku hodiny etické výchovy.

Závěrem bych chtěla citovat, že *případová studie není v rámci kvalitativního diskurzu stále považována ve srovnání se zakotvenou teorií za zcela plnohodnotnou strategii*,⁵² protože každá studie představuje do určité míry originální a interpretativní přístup. Jedná se o specifický pohled na integrovaný systém. V závěrečné zprávě se budou tedy hledat příčiny jevů a jejich následky, jak se projevují v čase.

Výzkumné otázky v této případové studii patřily mezi hlavní body plánování tohoto výzkumu.

2. 2. 1 Cíle případové studie

Cíl výzkumu se vztahoval k otázce: Jakým způsobem je program *I ve mně je lídr* implementován do školy?

Další otázky vztahující se k případové studii byly:

V jakém prostředí, hodině a v kontextu jakých aktivit se implementace odehrává?

---

⁵¹GULOVÁ, L., ŠÍP, R. Výzkumné metody v praxi. Praha: Grada, 2013, s. 73. ISBN 978-80-247-4368-4.

⁵²ŠVAŘÍČEK, R. Šedřová K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007, s. 109. ISBN 978-80-7367-313-0.

Jak učitel úspěšně zapojuje žáky do programu?

Jak probíhá implementace do školy časově?

Jaké jsou výsledky implementace programu?

Jak ovlivňuje program „*I ve mně je lídr*“ přípravu učitele?

Jaké názory a postoje vyjadřují učitelé k programu?

Jak se projevuje implementace programu v rámci ŠVP?

Cíl výzkumu: praktický cíl, kdy získané informace z výzkumu mohou být využity z hlediska předcházení problémům.

Cíl personální: osobně významné toto téma prozkoumat.

Cíl intelektuální: cílem je poukázat na skutečnost, že implementace programu „*I ve mně je lídr*“ probíhá, přinést poznatky o implementaci, příp. průběhu.

2. 2. 2 Rozhovory s aktéry –2014

Prostředí školy

Při vědomí složitosti implementace programu jsem se rozhodla nastavit zrcadlo autentických volných výpovědí aktérů o této škole. Dalším bodem výzkumu bylo výzkumné pozorování v jediné škole (ve školním roce 2015/2016) se zavedeným programem „*I ve mně je lídr*“.

Nejprve to byla první návštěva základní školy 7 návyků (pracovní název školy v diplomové práci) a to Dne otevřených dveří, kde proběhly ukázky hodin a také rozhovor pedagogů a manažerů zastupujících program „*I ve mně je lídr*“ v ČR.

Z rozhovorů (Příloha č. 3), které jsem měla s pracovníky školy, byly pro mě důležité tyto názory (poznatky) a v souvislosti se zavedením programu „*I ve mně je lídr*“ bych z rozhovorů shrnula:

- ředitel školy si je vědom, že před zavedením programu chybělo něco podstatného, co by mělo pozitivní vliv na celou školu,
- učitel této školy se domnívá, že implementace 7 návyků nemusí znamenat jistou práci navíc,
- učitelka této školy potvrdila, že od data zavedení programu se značně zlepšila spolupráce jednotlivců.

Tento výše zmíněný Den otevřených dveří proběhl v prosinci roku 2014, jen tři měsíce od oficiálního zavedení programu a tak mě osobně velmi zajímalo, jak bude program „*I ve mně je lídr*” v této škole postupovat dál a jak celá implementace programu ve škole proběhla.

2. 2. 3 Rozhovory s aktéry– 2016

Ke zjištění situace procesu implementace ve škole jsem zvolila kvalitativní formu výzkumu, a to formu rozhovoru s polostrukturovanými otázkami.⁵³ Rozhovory byly realizovány s několika aktéry – učiteli školy a manažerem programu. Cílem bylo identifikovat základní problémové okruhy vnímané učiteli v souvislosti se zavedením programu a zjistit jednotlivé kroky, které vedly k implementaci programu. Všichni respondenti rozhovorů měli s programem již určité zkušenosti. V oblasti kvalitativního výzkumu existuje několik technik a metod. Při realizaci mého výzkumu nešlo o kritiku učitelů primární školy, ale o zachycení jejich názorů na implementaci programu a postojů k otázkám implementace a změny způsobů vyučování ve škole.

Výzkumný vzorek:

Výběr respondentů byl záměrný,⁵⁴ zaměřen na pedagogické pracovníky v ZŠ 7 návyků a na manažera společnosti, která program „*I ve mně je lídr*” zaštiťuje. V danou dobu byla ZŠ 7 návyků (pozn. pracovní název školy) jedinou školou, která aktivně program

---

⁵³ SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 91. ISBN 978-80-7367-778-7.

⁵⁴ SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko - psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 73. ISBN 978-80-7367-778-7.

„*I ve mně je lídr*“ začlenila do svého vzdělávacího prostředí a i v názvu ŠVP. Přínosný byl i rozhovor vedený s respondentem, který se programu „*I ve mně je lídr*“ věnuje pod záštitou firmy FranklinCovey v ČR. Realizace výzkumných rozhovorů probíhala během měsíce dubna a května roku 2016. Jednotlivé rozhovory byly nahrávány během Skype nebo osobního kontaktu, a některé otázky zodpověděli respondenti písemně a zaslali je emailem. Jednotlivé rozhovory jsem pak přepsala a následně analyzovala.

V první etapě rozhovorů jsem tedy kladla otázky, dělené na tři okruhy: Přítomnost-Minulost-Budoucnost, s cílem prozkoumání skutečností v průběhu procesu implementace.

1.) Otázky vztahující se k přítomnosti:

Předpokládejme, že jsme přítomni ve výuce 7 návyků v ZŠ 7 návyků, která je pilotní školou programu „I ve mně je lídr“ v ČR. Co tam uvidíme? Co se tam bude dít? Popište mi, prosím, jak asi taková výuka vypadá? Můžete mi popsat typický den ve škole s programem „I ve mně je lídr“?

Cílem prvního okruhu otázek bylo nalezení odpovědi, jak vypadá výuka ve škole, co by tam pozorovatel mohl vidět, jaký je průběh hodiny a jak program „*I ve mně je lídr*“ hodiny ovlivňuje.

2.) Osobní otázky dotazovaného:

Kdy jste měl poprvé zkušenost se 7 návyky? Co jste si o nich myslel? Jak byste popsal Vaše názory na program „I ve mně je lídr“?

Cílem tohoto okruhu bylo nalezení odpovědi, s čím je na začátku problém u aktérů, jaký je prvotní vztah po seznámení se s programem „*I ve mně je lídr*“.

3.) Otázky vztahující se k budoucnosti:

Můžete popsat to nejdůležitější, co si odnese žák/žákyně ze školy s programem „I ve mně je lídr“? Co si odnese absolvent (žák /žákyně) ze ZŠ 7 návyků? Myslíte si, že program „„I ve mně je lídr““ ovlivní budoucí volbu zaměstnání u žáků v ZŠ 7 návyků?

Cílem tohoto okruhu otázek bylo zjištění přínosu programu, jací jsou absolventi a jak program ovlivňuje budoucnost žáků ve škole. Nejdříve jsem oslovila manažera programu a dále jednoho pedagogického pracovníka:

Respondent č. 1 – Příloha č. 4

Výsledky analyzovaného rozhovoru:

Respondent č. 1 uvádí, že jsou ve výuce na ZŠ 7 návyků voleny především metody práce ve skupině, práce s rolemi. Učitelé také používají během výuky slovník 7 návyků. Dále si žáci vedou Sešit úspěchů a radostí (ve světě Leadership notebooks), kde si žák cíleně eviduje svůj osobní rozvoj. K volbě a přípravě hodin mají učitelé k dispozici manuál implementace. Respondent č. 1 uvedl, že si o programu nejdříve myslel, že to bude nějaká další „manažerská hovadina“ (Příloha č. 4). Dále poznamenal, že lidé všeobecně nemají v oblibě manažerský slovník. Co se týká budoucnosti, žák po absolvování školy by měl být zodpovědnější, vědom si možnosti volby, reakce na různé situace v jeho životě. Předpokládá se změna chování a vztahů mezi žáky, učiteli i rodiči. V otázce vlivu programu k volbě povolání není zjištěna žádná spojitost, ani doložené studie z historie škol v zahraničí.

Respondent č. 2 – Příloha č. 4

Výsledky analyzovaného rozhovoru:

Respondent č. 2 uvádí, že by děti měly mít daleko větší možnost hodnotit svoji práci, své chování. Důraz je kladen na skupinovou práci a komunikační schopnosti. Zaveden je ve škole tzv. Maják, sestaven z učitelů, který prosazuje změny ve fungování školy. Respondent č. 2 zmiňuje změnu vzhledu jednotlivých tříd. Respondent č. 2 zmiňuje, že

byl podle obdobných principů, na kterých je založeno 7 návyků, vychován, ale netušil, že se tomu říká 7 návyků. Do školení si myslel, že je vrcholem řešení sporu kompromis. Respondent č. 2 předpokládá, že 7 návyků může učinit každého úspěšnějším a šťastnějším.

Komentář výzkumníka:

Jak bylo uvedeno i v literatuře, při analýze rozhovorů je „*nebětyčně důležité se k údajům vracet a znovu je pročitat a následovně kódovat.*“⁵⁵ Po přepisu rozhovorů a podrobnější interpretaci uvedených odpovědí v rozhovorech výše uvedených respondentů jsem se nedozvěděla informace vedoucí k cíli výzkumu, procesu implementace programu ve škole. Volba kvalitativního výzkumu umožňuje změnit zkoumané otázky.⁵⁶ Např. Jak postupoval proces implementace, problematika procesu implementace a konkrétní kroky implementace, jaké byly kladeny nároky na učitele, jak reagovali na změnu učitelé, dosavadní konkrétní výsledky atd. Posléze jsem tedy musela po vývoji odpovědí otázky v rozhovorech pozměnit a tak u následujících rozhovorů byly zodpovězeny otázky:

Výzkumné otázky:

- 1.) *Jak jste změnu po zavedení programu „I ve mně je lídr“ ve škole prožívali?*
- 2.) *Jak byl program postupně zaváděn?*
- 3.) *Měl/a jste nějaké pochybnosti před zavedením programu „I ve mně je lídr“, jestli ano, tak jaké, naplnily se tyto pochybnosti?*
- 4.) *Jak konkrétně začleňujete 7 návyků v přípravách na vyučovací hodinu a jak se změnila délka přípravy na jednotlivé hodiny po zavedení programu „I ve mně je lídr““?*

---

⁵⁵ ŠVARÍČEK, R. ŠEĐOVÁ K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s.180 . ISBN 978-80-7367-313-0.

⁵⁶ SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko - psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011,s. 74. ISBN 978-80-7367-778-7.

5.) *Jaké výsledky (výstupy) programu „I ve mně je lídr“ v rámci hodnocení a reflexe vyučovacích jednotek jste zaznamenali?*

6.) *Z následujících uváděných přínosů pro školy, můžete popsat určitou situaci, která by některé z těchto prohlášení o výsledcích programu „I ve mně je lídr“ potvrdila?*

–lepší studijní výsledky

–minimalizace problémů v chování

– uspokojení pedagogů z práce

7.) *Používají žáci společný jazyk 7 návyků každodenně? Co můžeme ze společného jazyka 7 návyků slyšet ve výuce nejčastěji?*

8.) *Je pro výuku 7 návyků zaveden specifický časový úsek či vyučovací jednotka (např. etická výchova)?*

9.) *Jaké nároky klade implementace programu na učitele, jejich znalosti, dovednosti a postoje?*

Tyto otázky respondenti v jednotlivých rozhovorech rozvíjeli, v některých případech jsem pokládala otázky doplňující.

Respondentka č. 3 – Příloha č. 4

Výsledky analyzovaného rozhovoru:

Pro respondentku č. 3 tak i pro její kolegy byla změna po zavedení programu vnímána rozporuplně. Zmínila dobrovolnost a různou míru angažovanosti v programu z řad pedagogů. Školení k programu před zavedením se konala o víkendech, a posléze byl vytvořen Maják, skupina učitelů, která utvářela kroky ke startu programu. Poté začali návyky zavádět do výuky. Co se týká pochybností, tak si paní učitelka nebyla jista, zda budou žáci rozumět slovu lídr, synergie, avšak její žáci slovům porozuměli bez problému. Délka přípravy na hodiny se po zavedení programu nikterak neprodloužila. 7 návyků je začleněno především do výuky etické výchovy, která je zavedena na škole již od 1. třídy. Změny po zavedení nastaly především v chování jak žáků, učitelů, tak i ve vztahu žák-učitel, učitel-rodíč. Učitelé používají otázku: „*A co s tím uděláš?*“, kdy vedou děti k zodpovědnosti a samostatnosti v různých situacích. V hodinách žáci nejvíce používají návyk č. 1, Buď proaktivní. Dále paní učitelka uvedla, že v případě

implementace nejsou na učitele kladeny nároky, pro učitele je nejdůležitější se s programem ztotožnit.

Respondentka č. 4

Výsledky analyzovaného rozhovoru:

Respondentka č. 4 uvedla, že základem byly semináře 7 návyků, které probíhaly třikrát po dvou dnech a v soboty. Seznamovali se s různými materiály, kde většina z nich byla pořád ještě v angličtině, a k tomu uvedla, že angličtinou mnoho z učitelů ve škole nevládne. Nejsou žádné pracovní sešity k 7 návykům, učitelé s knihami pracují sami, zejména podle knihy „7 návyků šťastných teenagerů.“ K přípravě na hodinu poznamenala, že ji to žádnou práci navíc nedává. Větší radost z práce podle jejich názorů pociťují učitelé, kteří program neztratili a využívají jej. Naopak k těm, kteří se s tím nechtějí zaobírat, poznamenala: *„No tak ty nemůžou, ty jsou dál v tom nadávání, že děti jsou nemožný a že rodiče jsou nemožný, v tom klasickým nadáváním, ve kterém jede celý republika, od politiků až ...na každém hledat chybu, být věčně napruzenej, ale neudělat ten první krok, jakože zkusím to jinak, když nemůžu změnit lidi okolo, můžu změnit sám sebe.“*

Respondentka č. 5

Výsledky analyzovaného rozhovoru:

Respondentka č. 5 přiznala, že změna nepřišla hned po zavedení. 7 návyků s dětmi pravidelně prochází v hodině etické výchovy. Podle jejích slov se děti učí slušnému chování. Co se týká nároků u učitelů, uvádí, že vymýšlí různé činnosti a aktivity na 7 návyků.

Respondentka č. 6:

Výsledky analyzovaného rozhovoru:

Respondentka č. 6 uvedla, že k programu dostali spoustu materiálů, ale to školení nebylo, jak to zavést ve škole, ale aby si tím prošel každý sám. Poté chtěli po firmě, která program zaštiťuje v ČR, aby jim dala ukázkové hodiny, jak zavést program do

výuky. Paní učitelka dále přiznala, že měla velký problém se slovy, např. lídr. Děti se slovy prý problém neměli. Ve studijních výsledcích se jim vyplatilo plánování, které je např. v žákovských knížkách. Žáci spolu více komunikují, celkově hodnotí zlepšení klimatu školy. Žáci používají proaktivní chování, s jazykem 7 návyků mají ale ještě rezervy. Cílem je, aby se 7 návyků projevilo ve všech hodinách, nejenom v etické výchově. Co se týká nároků na učitele, žádné nejsou, tedy: *„měli by si dostat ten program pod kůži.“* Každý rok mají tzv. *„připomenutí“*. Škola pořádá *Den 7 návyků* pro ostatní pedagogy a ředitele škol. Co se týká kritérií, znalostí a parametrů pro pozici učitele ve škole v kontextu programu *„I ve mně je lídr“* jestli jsou dané, paní učitelka uvedla: *„To ne, to ani nejde, protože prostě ti lidé to neznají, většinou jsou to studentky po škole a neznají ten program.“*

Po interpretaci získaných rozhovorů v rámci analytické práce proběhlo kódování. *„Proces kódování začíná označováním jednotlivých datových segmentů symbolem, kódem, který se určitým způsobem vztahuje k výzkumnému cíli.“*⁵⁷ Kódováním jsem označila opakující se jevy, kolem těchto jevů jsem seskupila pojmy, které s tímto jevem nějak souvisely, a následkem této činnosti pak vznikaly kategorie. Tento proces se nazývá „kategorizace“.

U jednotlivých kategorií cituji některé vybrané výpovědi respondentů, vztahující se k danému tématu.

Kategorie č. 1 Pochybnosti

U tří ze čtyř respondentek byly pochybnosti na začátku před zavedením programu. Dvě ze čtyř respondentek měly pochybnosti ohledně pochopení slov žáky jako je slovo lídr, proaktivita, synergie. Jedna z respondentek žádné pochybnosti neměla, odůvodnila to slovy: *„S podobným konceptem jsem se již setkala v Austrálii, kde jsem měla i možnost číst knihy a tomu podobné od Coveyho.“*

---

⁵⁷ SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s.218. ISBN 978 – 80 – 7367-778-7.

Kategorie č. 2 Výsledky

Podle všech respondentek jsou ve škole zaznamenány výsledky v lepším chování dětí a také v lepší komunikaci, ve vztazích ve škole. *„Výsledky jsou pozitivní, děti jsou disciplinovanější, umějí být samostatnější a plánují si podle kalendáře v ŽK svůj čas na učení a přípravu.“*

Kategorie č. 3 Realizace programu

Dva respondenti uvedli, že výuka programu *„I ve mně je lídr“* je založena na skupinové práci– *„domluvili jsme se na plošném užívání (ne iniciativa jedince) – důraz vedle hodnocení na skupinovou práci a komunikační dovednosti.“* Druhý z respondentů k tomu doplňuje: *„Ta implementace programu vlastně nabízí, práce s rolemi, ty role jsou uvnitř nějaké činnosti hodiny...“*

2.2.4 Výsledky rozhovorů

Zavedení programu *„I ve mně je lídr“* do školního prostředí bylo započato školením celého personálu ve škole. Z rozhovorů vyplývá, že aktéři až na výjimky měli na začátku implementace obavy a pochybnosti, zejména v rámci užití slov, jako je lídr, synergie. Výsledky programu jsou podle respondentů znatelné v oblasti chování žáků a v lepší komunikaci a plánování. K podpoře osvojení návyků slouží hodina Etické výchovy, která se prolíná všemi ročníky, od 1. až 9. třídy. Nároky na učitele a jejich znalosti programu *„I ve mně je lídr“* pevně dány nejsou. Každý pracovník si ale musí projít kurzem 7 návyků. Změny v délce příprav na hodinu se nijak zřetelně podle respondentů neprojevily. Ve škole je aktivní Maják, tj. skupina učitelů, kteří se cíleně zabývají realizací programu ve škole.

2.2.5 Pozorování – Náslech

V této části výzkumu v rámci případové studie bylo zvoleno pozorování. Pozorování by mělo být plánované a mělo by mít předem promyšlené to, co by se mělo pozorovat.⁵⁸

---

⁵⁸PRŮCHA, J. Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe. Praha: Karolinum, 1995, s. 38. ISBN 80-7184-132-3.

Dále pak systematické, kdy se soustředí pozorovatel na konkrétní charakteristiky. V rámci plánovaného náslechu jsem tedy již předem měla připravený soubor jevů, na které jsem se snažila v dané vyučovací jednotce zaměřit. Po celou dobu vyučovací jednotky jsem byla nezúčastněným pozorovatelem, který sledoval hodinu. Dále byla hodina zaznamenána na zvukové nahrávce, která byla posléze přepsána i s časovými ukazateli a podrobena analýze. Byly identifikovány struktury v komunikaci, kdo s kým komunikuje, kdo nejvíce a proč.

Na základě předchozích rozhovorů jsem na náslech přicházela s jistými očekávanými předpoklady, co se bude v hodině dít. Usilovala jsem tedy o zjištění, potvrzení či vyvrácení poznatků z rozhovorů a předchozích zkušeností.

Osobně jsem očekávala hodinu, kde bude mít žák možnost práce s rolí, skupinovou práci (viz. Příloha č. 3). Předpokládala jsem také, že během pozorování budou žáci postaveni před problémovou situací, kde se bude možnost projevit osvojení si některého ze 7 návyků.

Záznam z náslechu:

ZŠ: 7 návyků

Třída: 4.

Předmět: Etická výchova

Vyučující: paní učitelka

Téma hodiny: pozitivní hodnocení druhých

Cíl hodiny: úcta k člověku s hendikepem

Uspořádání třídy: hnízda (dvě spojené lavice k sobě – čtyři místa).

Použité materiály v hodině: pracovní list, tužka, kopie bajky Lev a myš.

Použité metody práce v hodině: komunitní kruh, samostatná práce.

Žáci používají v hodině společný jazyk 7 návyků.

1 rozhodně ne 2 zřetelně ne 3 patrně ne 4 patrně ano **5 zřetelně ano** 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Komentář: Nesamostatně. Na výzvy paní učitelky.

Žáci v hodině spolupracují – práce v týmu.

1 rozhodně ne 2 zřetelně ne 3 patrně ne 4 patrně ano 5 zřetelně ano 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Komentář: Skupinová práce v celé hodině nebyla.

Žáci mají v hodině možnost být lídrem – naplňovat rolilídra.

1 rozhodně ne 2 zřetelně ne 3 patrně ne 4 patrně ano 5 zřetelně ano 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Komentář: Žádná aktivita směřující k leadership-lídrovství ve formě vedení druhých se v hodině nevyskytla.

Žáci v hodině vykazují vlastnost proaktivity.

1 rozhodně ne **2 zřetelně ne** 3 patrně ne 4 patrně ano 5 zřetelně ano 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Komentář: Nebyly viděny zřetelné činnosti spojené s proaktivitou.

Žáci mají v průběhu hodiny možnost volby –vlastního rozhodnutí.

1 rozhodně ne 2 zřetelně ne 3 patrně ne 4 patrně ano 5 zřetelně ano 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Celá hodina byla řízena a vedena vyučujícím.

Žáci dokáží v hodině uvolněně vystupovat a promlouvat.

1 rozhodně ne 2 zřetelně ne 3 patrně ne 4 patrně ano **5 zřetelně ano** 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Komentář: Ano v rámci kruhu společně promlouvali, ne však všichni.

Žáci mají v hodině možnost řešit problémové učební situace.

1 rozhodně ne 2 zřetelně ne **3 patrně ne** 4 patrně ano 5 zřetelně ano 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Komentář: Problémové situace vedoucí ke kritickému myšlení se nevyskytovaly, avšak žáci měli možnost si uvědomit skrze cílenou činnost empatické vcítění se do jedinců s hendikepem.

Žáci si v hodině navzájem naslouchají.

1 rozhodně ne 2 zřetelně ne 3 patrně ne **4 patrně ano** 5 zřetelně ano 6 rozhodně ano 7 nelze posoudit

Komentář: V rámci první aktivity v kruhu si patrně naslouchali, i když zřejmě ne všichni.

Nebyla provedena ani jedna zpětná kontrola formou otázky od učitele, která by potvrdila, že žáci opravdu poslouchají.

Tabulka: průběh hodiny

Situace	Poznámky
<p>7:56– Žáci stojí, čekají na paní učitelku, baví se spolu v lavici mezi sebou. Dva žáci si po chvíli sedli.</p> <p>7:57 – Žáci stále stojí, dva žáci řeší, zda mají být vstupní dveře zavřené nebo otevřené.</p>	<p>Podle 7 návyků by mohli žáci například reagovat, co bude lepší, otevřené dveře nebo zavřené?</p>
<p>7:58 – Paní učitelka přišla do třídy, pozdravila a uvítala žáky, představila návštěvu studentky, a poté vybídla žáky, aby přešli dozadu si sednout do kruhu.</p> <p>8:00– Žáci jsou na koberci vzadu ve třídě, paní učitelka koriguje, kdo jak si má sednout: „Když komunitní kruh, tak si nikdo nekouká druhému na záda.“ Všichni žáci sedí v kruhu.</p>	<p>Direktivní nařízení, když komunitní kruh... podle 7 návyků zvolit, jak by si měli sednout, aby byli všichni spokojeni: win-win. Dále v této situaci, kdy žáci se nedokážou posadit, tak aby na sebe všichni viděli, se nabízí <i>leadership role</i>, kdy jeden z žáků bude vybídnut ke kontrole kruhu, zda opravdu všichni vidí a jaké jsou možnosti opravy. Korekce učitele by v leadership hodině: „<i>Co bychom mohli udělat, aby všichni na ostatní v kruhu viděli, můžeme něco pozměnit?</i>“ Jde o přeměnu rozkazu „udělej“ na „jak to udělat“? Žáci by mohli aktivně přemýšlet, ne pasivně reagovat.</p>
<p>8:01–Paní učitelka vyzývá žáky k myšlence o minulém týdnu, co se stalo, co bylo: „Vrátíme se v myšlenkách k minulému týdnu.“</p> <p>Žákyně odpoví: „Byla soutěž o Karlu IV.“</p> <p>8:02 – Paní učitelka doplňuje si zavzpomínat a spojit myšlenky na minulý týden s citovými vklady (teorie citových vkladů a výběrů – S. R. Covey). Otázka paní učitelky: „Kdo kam vložil co? Plusy – z domova?“</p> <p>Žáci odpovídají: „Přihlásili se na soutěž o Karlu IV.“ „Doma jsem pomáhal se stavbou bazénu.“ „Sám od sebe jsem uklidil šuplíky.“ „Zkoušky ze zpívání.“ „Dostala jsem od Vás pochvalu.“</p>	<p>Otázka k citovým vkladům: „<i>Zkoušky ze zpívání.</i>“ „<i>Komu jsem co vložil?</i>“</p> <p>V této fázi by žáci mohli mít svůj Sešit úspěchů (<i>leadership notebooks</i>) a zaznamenat si, čím jsem přispěl na citové konto. Poté by si mohli ve dvojicích sdělit svůj malý osobní úspěch. Na závěr by paní učitelka mohla vyzvat jednoho z žáka, aby sdělil, co mu řekl jeho spolužák.</p> <p>V průběhu jedna dívka použila nesprávný výraz: „podpořovalo“ namísto „podpořilo“, paní učitelka žákyni špatnou</p>

<p>8:04 – Žáci se hlásí, poslouchají, paní učitelka se ptá na zážitky z uplynulého víkendu. Jedna dívka použila nesprávný výraz: „podporovalo“ namísto „podpořilo“, paní učitelka žákyni špatnou volbu výrazu neopravila.</p> <p>Situace</p>	<p>volbu výrazu neopravila.</p>
<p>8:06 – Jeden z žáků vypráví dlouze o návštěvě známé z Německa. Paní učitelka: „Co jsi použil z těch návyků? Co asi předcházelo?“ Žák: „1. návyk – rozhodnout se.“ Paní učitelka: „Který z návyků tomu asi ještě předcházelo?“ Žáci hádají: „Udělej si plán.“ Paní učitelka: „Začíněj s myšlenkou na konec.“ 8:09 – Paní učitelka: „Nejdřív se snaž pochopit, pak můžeš být pochopen, který je to návyk?“ Paní učitelka se ptá: „Co nás čeká?“ Žáci se hlásí. Paní učitelka: „Máme cíle, musíme začínat s myšlenkou na konec.“ Paní učitelka: „Na čem záleží? Na prvním návyku.“ 8:11– Paní učitelka mluví o dlouhodobém cíli. Vysvědčení. Paní učitelka: „Když zítra máme diktát, co dáte na první místo? Máme psát diktát, 3 návyk.“ Žáci komentují.</p>	<p>Nejde tak ani o teorii, o kterou z návyků se jedná, spíše o spuštění systému jednání ovlivněné vědomím významu jednotlivých návyků. Poté se nemusí tipovat, který, ale bude jednoduše aplikován a to je důležité.</p> <p>Pocit z tipování návyků, který zrovna návyk to je, vyvolal myšlenku, co je opravdu důležité?</p> <p>Teorie nebo praxe?</p> <p>Už jen ukázka, učitel v roli – scénka na téma, co budu dělat, když zítra máme psát diktát, může pomoci pochopení návyku: to nejdůležitější dávejte na první místo.</p> <p>Paní učitelka v této části hodiny jednoznačně vede diskusi, žáci by v tuto chvíli již kompletně mohli dostat prostor pro samostatné či skupinové činnosti spojené s cílem hodiny. Poté by nenastalo následné pasivní jednání žáků.</p>
<p>8:13– Paní učitelka čte „https://www.novinky.cz/cestovani/417938-u-jericha-odhalili-jednu-z-nejvetsich-mozaikovych-podlah-na-svete.html.“ Žáci poslouchají. 8:14 – Paní učitelka vybízí žáky k myšlenkové mapě k přečtenému textu: „Tak co jste slyšeli třeba? Tak slyšel jsi nějaký příběh. Dobře.“ Žákyně: „Že myška...“ Paní učitelka: „Ještě nebudeme rozpitvávat ten příběh, vůbec, jen co vás napadlo...myšlenkovou mapu, proč to paní učitelka četla.“ Žákyně: „Bude tam něco z návyků.“</p>	<p>Taková bajka, jako je Lev a myš, v sobě zahrnuje několik podnětů k samostatnému uvědomění a názoru.</p>

<p>Žák: „Protože jsme si to četli v první třídě.“ Paní učitelka: „Nevím, jestli v první, ve druhé asi ano. Protože to je co? Neměli jsme to v etické výchově, ale jako co?“ Žák: „Čtení.“ Paní učitelka: Dobře, čtení, ale něco jako takové, pohádky, pověsti a tohle jsou...“ Žáci odpovídali společně: „Bajky.“ Paní učitelka: „Výborně bajka. Vzpomenete si, co to je bajka vůbec?“ „Ponaučení.“ žáci odpovídají. Paní učitelka: „Jaké ponaučení tady z té bajky byste našli, přemýšlejte?“ Žákyně: „Že musíme věřit druhým.“ Žákyně odpovídá: „Někdo malý dokáže pomoci velkému.“ Paní učitelka: „A jaký byl rozdíl mezi lvem a myškou? Ano, ve velikosti.“ Paní učitelka: „A co měli společného? Že si navzájem pomáhali.“ 8:17–Paní učitelka se ptá: „Čím mu myška pomohla? Myška zachránila život.“ Ticho. Žáci nereagují.</p>	
<p>8:18– Paní učitelka se ptá: „Máte nějaký příběh o vzájemné pomoci přímo takhle ze života? Setkali jste se někdy s pomocí? Kdy jste pomohli někomu, a někdo pomohl Vám?“ Paní učitelka se doptává, ale žáci nějak nereagují. 8:19– Paní učitelka: „Vy jste nějakí uzívaní...“ 8:20–„Chtěla jsem se dostat k jednomu slovu, takještě: „V čem myška proti tomu lvovi byla v nějaké nevýhodě? Byla v nějaké nevýhodě?“ Žák odpoví: „Slabost.“ Paní učitelka: „Tělesně, že byla slabší, tak se vám to zdá jako nějaké znevýhodnění oproti lvu. A měl on v tu chvíli on výhodu, když ho čapli a svázali ho tam do té sítě? Tak mu ta velikost nebyla k ničemu, protože ti lovci byli jakoby nad ním silnější.“ 8:21– Paní učitelka: „Co ta myška potřebovala k tomu, aby osvobodila lva? Byla to síla? Ona si tam mohla taky sednout a udělat kyš kyš... Tam je jedno slovo, že</p>	<p>Paní učitelka se chtěla dostat ke slovu nevýhoda, nebo chtěla, aby žáci pochopili, co to je znevýhodnění? Otázka: „<i>Co se můžeme naučit z této bajky?</i>“ Práce ve dvojici: „<i>Který z návyků?</i>“ <i>Pracovní list:</i> <i>Napiš děj příběhu, co by se stalo s myškou, kdyby ji lev nepustil?</i> <i>Řekni mi, co by se stalo se lvem, kdyby mu myška nepomohla?</i> <i>Co z toho vyplývá?</i> <i>Na jaký návyk nás to odkazuje?</i> Paní učitelka v této části dvakrát poznamenala o únavě žáků, v tomto případě by bylo cokoliv dobré jen ne</p>

<p>se cítila mu být zavázaná, co to je být zavázaný?“ Žák: „Že mu něco dluží.“ 8:22– Paní učitelka: „Alexi, ty tak zíváš, aspoň si zakryj pus.“</p>	<p>pokračování v další části přednášky...Pedagog by mohl v této situaci okamžitě flexibilně reagovat a improvizovat, protože takové signály jsou naprosto zřejmé, že tudy cesta nevede.</p>
<p>8:23– Paní učitelka: „A ten lev, jak na to reagoval? Když ona mu slíbila, že mu pomůže, Kubo?“ Kuba: „Smál se.“ Paní učitelka: „Chtěla bych se dostat k prvnímu slovu handicap. Víte co to je handicap?“ Žák odpoví: „Je to postižení.“ Žákyně: „Nějaká nemoc?“, „Ochrnutí“: zazní jiný názor. Paní učitelka: „Ano, to jsou pak různé hendikepy“ Paní učitelka: „Ale jedním slovem hendikep rovná se česky.“ Žákyně: „Špatný pocit.“ Paní učitelka: „To ne, je to znevýhodnění.“ Paní učitelka dále promlouvá k žákům v komunitním kruhu: „Hendikep to je nějaká taková odchylka od normy, která přináší nějaké zatížení, znevýhodnění. Setkal se někdy někdo v rodině s někým hendikepovaným?“ Žáci vyjmenují, paní učitelka vysvětluje a dává příklad jedné žákyně, která má postiženého bratra. Dotyčná žákyně: „On se narodil zdravý, ale potom mu nějaká žila nebo něco prasklo, ...“ Paní učitelka: „A to jeho znevýhodnění je v čem?“ Žákyně: „Tak levou rukou nemůže hýbat tak jako s tou pravou...“ Paní učitelka: „Ale viděla jsem Kubíka, jak s nemocnou nožičkou a ručičkou umí létat za míčem, jak si to umí krásně užít...“ 8:26– Žáci sedí stále v kruhu. Paní učitelka se ptá: „Tak ještě někdo má někoho postiženého?“ Žáci si vzpomínají a vypráví. 8:27– Paní učitelka: „A myslíte si, že tady ta tělesná postižení, brání těmhle dětem nebo lidem, aby třeba používali nebo</p>	<p>Např. Napište ve skupině brainstorming ke slovu hendikep.</p> <p>Když žákyně přednesla, že hendikep je <i>špatný pocit</i>, vyvolalo to pocit, že už žáci opravdu tzv. vypnuli.</p> <p>Z pohledu učitele by mělo být jeho stanovisko zcela nestranné, neměl by provádět soudy a názory by si měli sdílet žáci.</p> <p>Poučka prozrazena paní učitelkou byla z pracovního listu: (viz příloha č. 5) <i>Hendikep to je nějaká taková odchylka od normy, která přináší nějaké zatížení, znevýhodnění.</i> To by si mohl žák ve čtvrté třídě přečíst sám. Po třetí zmínce o ospalosti a následném pokračování přednášky paní učitelky by opravdu usnul i ten nejaktivnější žák. Půlhodinu poslouchat o teorii hendikepu a 7 návyků by unavilo každého, nejen žáka.</p>

<p>využívali 7 návyků?“ Žáci odpověděli: „Ne.“ Paní učitelka: „Tak mi to vysvětlete, nebo když se někdo s nimi seznámí, tak jim to může i pomoci?“ 8:28– Paní učitelka: „Vy jste dneska při pondělku taková trošku ospalí.“</p>	
<p>Jak může první návyk prospět hendikepovanému člověku? Tak co to je?“ Žáci: „Bud' proaktivní.“ Paní učitelka vysvětluje: „Takže Kubíček, kdyby se třeba vůbec nerozhodl, že chce kopat do míče, tak je pořád na vozíčku a na ten míč se bude jenom dívat. Ale on se rozhodl, že to zkusí, a i když je třeba neobratný, tak to ale zkusit jde. Tak když si vezmeme třeba někoho, kdo přišel nehodou nebo já nevím, o nějakou končetinu, nebo třeba řekněme ruku, o ruce a chce se naučit malovat, myslíte, že to jde? A jak Simonko?“ Žákyně odpovídá, že viděla takhle malovat člověka nohou. Paní učitelka: „Kdyby se nerozhodl, tak by 2. návyk: Začíněj s myšlenkou na konec. Jak může nějaký hendikepovaný člověk myslet na nějaký cíl? Myslíte, že může?“ Žáci přikyvuji. Paní učitelka pokračuje: „Třeba paní se slepeckou holí si chce jít nakoupit, tak co musí udělat, tak nějak dáme dohromady...Nemá nikoho, kdo by se o ni postaral. Ale musí se najíst. Jak to udělá?“ Žákyně Míša odpovídá: „Zeptá se někoho, zda by ji s tím někdo nepomohl.“ Paní učitelka: „Co ještě? Co může takový člověk udělat.“ Jedenáctivteřinové naprosté tichov učebně. 8:30– Paní učitelka: „Takové Vás tedy neznám, abyste byli úplně, jak když spíte. Tak co by udělal Alex? Najednou oslepl, díval se do sluníčka. A už seš dospělej nebo máš nějakou nemoc, tak co udělá? Budeš tam zavřenej, hladovej a umřeš hladu. Tak Míša měla nápad, že si někomu zavolá, že někoho požádá. Co bys udělala ty? Simonko?“</p>	<p>Žáci půlhodinový komunitní kruh ve formě víceméně přednášky měli v tuto chvíli za sebou, ale stále jim zřejmě není jasné, důvod, proč je důležité o hendikepu přemýšlet, co hendikepovaní jsou zač.</p> <p>Čtvrtou poznámku o ospalosti žáků předcházelo jedenáctivteřinové ticho.</p>

<p>Simonka: „Že by nějakého psa...“ Paní učitelka: „Ale on ho nemá, takže co?“ Simonka: „Takžeeeee...“ Paní učitelka: „Ona si ho musí nějak zajistit. Míša by si někoho zavolala, psa nemá, tak co udělá? Rozhodne se přemýšlet a začne kontaktovat, kdo by jí s tím pomohl. To znamená, zvedne telefon. Někam si zavolá, poprosí.“</p> <p>8:31 – Paní učitelka vysvětluje: „Třeba bude rok čekat, než toho pejska dostane. Pak se bude muset zúčastnit třeba nějakého výcviku. Nejenom ten pejsek se cvičí. Ale i ten člověk se s tím musí naučit. A tahle paní by získala pejska.“</p>	
<p>8:32 – Paní učitelka se ptá: „Co jiného? Takže vy ostatní byste seděli, ale nikdo se o vás nepostará, nikoho nemáte. Tak co by udělala, Valí?“ Vali: „Tak s tou slepeckou holí bych...“ Paní učitelka: „Bys to napoprvé zkusil, by sis řekl přece „já tady nebudu sedět.“ To je krásných věcí, a ne být zavřený v bytě. To všechno jsou ta rozhodnutí. Když to rozhodnutí neuděláte, tak se nikam neposunete. A když už si dáte ten cíl. Musí tam být na prvním místě to Vaše rozhodnutí. Bez prvního návyku se nikam nedostanete.“</p> <p>8:33 – Paní učitelka: „Teď si běžte do lavic.“ Žáci jdou na povel do lavic.</p> <p>8:33 – Paní učitelka zadává úkol: „A abyste si zkusili znevýhodnění na vlastní kůži, protože koukám, jste takoví spací, takže dostanete mřížku, kde jsou tři obrázky. Je úplně jedno, co to je. Ale Vaším úkolem je, pravou ruku si zastrčit buď do kapsy, nebo za záda, nesmíte ji za celou dobu vytáhnout, nic si nepřipravujte. Za záda jsem řekla Bertíku. Když jste si ji strčili za to triko, tak to klidně. Já Vám plně věřím, že ji máte v kapse, nebo za zády, nesmíte tu pravou ruku, až to odstartuji, během 5 minut, ani jednou použít. Ani na otevření penálu, ani na vyjmutí tužky, to už je součást úkolu. Vy</p>	<p>Žákyně neměla prostor doříct svou větu. Žáci nemají prostor k vyjádření. Konec komunitního kruhu je zakončen větou: <i>„Bez prvního návyku se nikam nedostanete.“</i> To byla výhružka nebo názor paní učitelky? Měl by si to uvědomit žák sám, anebo by mu to mělo být sděleno?</p>

<p>jste přišli vinou úrazu nebo nemoci o pravou ruku. A vy smíte použít cokoliv a levou ruku. Pět minut budete mít na to, abyste levou rukou překreslili, překreslili, tady do těch prvních okýnek, prvních okýnek. Takže rybičku, kytíčku, aby to bylo co nejpodobnější. Levou rukou. Kdo dostane, může začít kreslit.“</p> <p>Paní učitelka rozdává všem papíry, žáci si překreslují levou rukou.</p>	
<p>8:34 – Žáci bez pomoci pravé ruky překreslují obrázky ryby, květiny, stromu. Paní učitelka opakuje: „Jen levou rukou. Od téhle chvíle používáte jen levou ruku. Kdo má papír, v žádném případě již od této chvíle nesmí použít pravou ruku. Zavřeme pusy. Všichni zavřou pusy. Levou rukou bez mluvení překreslujete rybičku, kytíčku, strom. Použijte si, co chcete, ale na otevření penálu...“</p> <p>8:36 – Žáci se usmívají, pochichávají se, nikoho nenapadne si ve dvojici pomoci při otevírání pouzdra. Paní učitelka: „Upřímně si myslím, že kdybyste přišli při úrazu o ruku, tak by asi takovýhle humor nenastal.“</p> <p>8:37 – Paní učitelka: „Tak asi ještě minutu.“</p> <p>Ve třídě je klid.</p> <p>Paní učitelka: „Už byste měli kreslit poslední obrázek určitě.“</p> <p>8:39 – Paní učitelka: „Tak konec. To nevádí, jestli dokreslili nebo ne. Konec. Vyndejte si ty ruce. Tak teď se zeptám: Co bylo to znevýhodnění? Co byl ten hendikep v tuto chvíli? Bertíku?“</p> <p>Bertík: „Nemohli jsme používat pravou ruku.“</p> <p>Paní učitelka zopakuje: „Nemohli jste používat pravou ruku. Vy když jste zvyklý dělat všechno pravou rukou, zdálo se Vám to jako znevýhodnění nebo to bylo úplně stejné? Bylo to znevýhodnění? Vy jste se nějak změnili? Změnilo se vaše myšlení? Vaše pocity?“</p>	<p>Opakování zadání úkolu. Proč je potřeba opakovat zadání postupu k činnosti, nestačilo by jednou zadat jasně a stručně?</p> <p>Kolik žáků si výsledné obrázky porovnálo?</p> <p>Aktivita byla převzata z pracovního sešitu Etické výchovy (viz Příloha č. 5)</p>
<p>8:40– Paní učitelka: „Kdo měl, jako že pocit, že se změnil, že byl hloupý? Zblblnul? Nebo začal být prostě agresivní, zlý?“</p>	<p>Výborná připomínka paní učitelky, „<i>kdo si myslí, že jako by zhloupnul.</i>“ Žák si v tuto chvíli má možnost uvědomit, že</p>

<p>Změnilo se něco ve vaší duši, myslí, srdci, v hlavě? Změnili jste se vy v téhle chvíli jako člověk tímhle znevýhodněním?“ Žáci kývou hlavou. Paní učitelka pokračuje: „No bylo to nepohodlné. To každopádně. Ale stal se z vás jakoby jiný člověk? To určitě ne. Já si myslím, že určitě ne. Ano bylo to nepříjemné. Bylo to znevýhodnění. A myslíte, že ti lidé, kteří jsou třeba na vozíčku, nebo já nevím mají nějaké ochrnuté končetiny, že nemají stejné pocity? A stejné sny? Stejně cíle jako Vy? To prožívání? Mají stejné nebo jiné? Může být i člověk s hendikepem hodný, vnímavý? No já si myslím, že určitě. Takže znevýhodnění neznamená, ten člověk, Nikolaji! Ten člověk se Vám na první pohled zdá zvláštní, z vašeho pohledu.“ Žáci sedí a dívají se na paní učitelku. 8:42 – Paní učitelka pokračuje: „Ale takového člověka, když to přeženu, byste se neměli jako nějak se štítit, nebo už vůbec se mu posmívat, protože je to člověk, dítě, úplně stejné, jako jste vy. „Může mít svoje cíle? Ano. Svoje sny?“ Žáci přikyvuji. Paní učitelka: „Každopádně. Může to být dobrý člověk? Každopádně.“ 8:43 – Paní učitelka: „Nezapomeňte, dneska naším cílem bylo ozřejmit si, co to je hendikep, bude následovat ještě jedna hodina, kde probereme různé hendikepy, o tom jak my můžeme být prospěšní, takovému člověku.“ 8:44 – Paní učitelka pokračuje: „A budeme hledat, jak takový člověk může být prospěšný sám pro sebe, pro druhé. A doufám, že budete trošku aktivnější, než jste byli teďka tuto hodinu. Ale byla bych ráda, abyste pochopili, že znevýhodnění neznamená, že ten člověk nemůže mít stejné pocity, jako máte vy. Zkusíme si příště třeba malovat se škraboškou...Zkusíme si...Jo a vzpomeňte si na školu v přírodě, co jste tam předváděli se zavázanými očima.“ 8:44 – Paní učitelka: „Anebo když jste tam měli naváděče a měli jste větší jistotu.</p>	<p>vlastně hendikep neznamená hloupnutí.</p> <p>Dlouhé vysvětlování paní učitelky. Získá žák tímto způsobem úctu k člověku s hendikepem?</p> <p>V závěru hodiny mluvila už jen paní učitelka. Tento monolog obsahoval i vyřčení věty: „<i>A dneska by to k tomu cíli té hodiny stačilo. Takže měli jsme se dostat na první krůček, co je hendikep, vysvětlit si hendikep a kdo nemá, tak by už měl začít mít úctu k lidem s hendikepem, protože oni musí vynaložit víc práce, a víc myšlení na různé návyky, než třeba vy, my, kteří si říkáme, že jsme zdraví.</i>“</p> <p>K tomuto netřeba komentář, paní učitelka vedla a řídila celou hodinu sama, řekla i ten cíl, jaký byl, žáci v této hodině byli jen přítomni. Jestli na základě názorů paní učitelky budou mít úctu k lidem, to není jisté, o tom se dá spekulovat. Vzhledem k tomu, že se při aktivitě pochichávali, tak zřejmě ten pocit, jak se cítí člověk s hendikepem, nebyl úplně silně prožit, aby to nějak zásadně ovlivnilo předchozí postoje.</p> <p><i>Nezapomeňte, dneska naším cílem bylo ozřejmit si, co to je hendikep, bude následovat ještě jedna hodina, kde probereme různé hendikepy, o tom jak my můžeme být prospěšní, takovému člověku.</i>“</p> <p>Takže ozřejmení proběhlo, příští hodinu ještě jiné hendikepy a s učivem hendikepy bude hotovo.</p>
--	--

<p>Kolikrát ten člověk nepotřebuje, abyste dělali něco za něj, ale když mu vytvoříte podmínky, tak ten člověk určitě dokáže úžasné věci. Vy kdybyste se teď nerozhodli, že to nenakreslíte, tak byste to nenakreslili. Oh, já to neumím, takže když řeknete „já nechci“, tak nedokážete vůbec nic. Komu se povedly všechny tři obrázky? Já teď nemyslím úplně přesně, ale kdo se o ně pokusil? Kdo se pokusil o tři? Ano, pokusili jste se. Výborně. A docela to i může dobře vypadat. Tady nejde o to, jestli to vypadá nebo nevypadá dobře, ale o to, že jste se rozhodli, že to nevzdáte, a použijete tu druhou ruku a...Myslíte si, že byste se dokázali zlepšovat? Postupně s věkem? Určitě. By to bylo tou rukou lepší. A dneska by to k tomu cíli té hodiny stačilo. Takže měli jsme se dostat na první krůček, co je hendikep, vysvětlit si hendikep a kdo nemá tak by už měl začít mít úctu k lidem s hendikepem, protože oni musí vynaložit víc práce, a víc myšlení na různé návyky, než třeba vy, my, kteří si říkáme, že jsme zdraví.“</p> <p>8:45 –Zvoní. Paní učitelka: „Ale důležité je také mít zdravé srdce a zdravou duši. A o tom, co to znamená, si povíme někdy příště.“</p>	
--	--

2.2.6 Reflexe náslechu

Subjektivní pocit z hodiny:

Mé návštěvě předcházely rozhovory s panem manažerem programu „*I ve mně je lídr*“, dále Skype rozhovor s paní učitelkou ze školy 7 návyků. Po příchodu do školy mě uvítala paní zástupkyně a paní učitelka, která mě uvedla do své třídy. Ve třídě před začátkem vyučovací jednotky hrála relaxační hudba. Vstup do třídy byl navozen velmi příjemnou atmosférou.

Hodina byla první, po víkendu, ale nemělo by to být důvodem k „ospalému“ nasazení žáků. Žák i učitel by měli být na hodinu připraveni a schopni aktivně reagovat. V hodině zaznělo několikrát, vy jste „nějací ospalí“, o čínorodé aktivitě žáků tedy nemohla být řeč. Žáci přes půl hodiny seděli v komunitním kruhu, tvářili se nezúčastněně a znuděně. Co se v hodině opravdu velmi povedlo, byla aktivita, kdy si žáci na vlastní kůži vyzkoušeli, jaké to je psát jednou rukou, měli možnost si zažít, jak se cítí hendikepovaný člověk, který nemá pravou ruku. Tímto způsobem by mohly probíhat i další aktivity spojené s cílem ukotvit v dětech 7 návyků a cíl hodiny, kterým bylo uvědomění si lidského života s hendikepem. Zřejmě by bylo dobré průběžně kontrolovat v komunitním kruhu, zda si žáci opravdu naslouchají, např. kontrolní otázkou: „Co řekla vaše spolužačka o svém bratrovi?“

Asi nejzávažnější otázka, která mi prošla hlavou po půl hodině, byla: „Proč žáci ještě stále sedí v kruhu?“ Někteří žáci totiž zívali již po 15 minutách. Komunitní kruh se mohl zkrátit na polovinu, cca 15 min, aby žáci neusínali. Přes půl hodiny nečinně sedět unaví asi každého, zejména v pondělí ráno.

Bylo nasnadě zařadit skupinovou práci, 7 návyků začlenit nenuceně, nevytahovat to z žáků jen teoreticky. V průběhu hodiny a následné reflexi vyvstávaly další otázky typu: „Proč paní učitelka nenechala žáky pracovat ve skupině? Proč žáci nedostali text „*Lev a myš*“ k samostatnému přečtení a k vyjádření své vlastní myšlenkové mapy na papír? Proč si žáci nezkusili znevýhodnění ve dvojicích, např. jeden žák neslyší, druhý se mu to snaží vysvětlit pomocí gestikulace, pantomimy? Proč ve skupině nebo ve dvojicích nevytvořili názornou scénku, jaký kdo má zážitek, či zkušenost s hendikepem? Nebo se mohla zvolit možnost učitel v roli, paní učitelka má nějaký hendikep, a žáci pomocí otázek mají přijít na to jaký...“ Způsobů, jak toto téma ztvárnit je mnoho, výklad teorie může být jen okrajovou záležitostí. Nebo se konkrétně k návykům nabízí např. synergie, mám dva různé hendikepy: Jakou by zvolila dvojice takto znevýhodněných žáků volnočasovou činnost, aby ji mohli vykonat oba společně a měli by z ní radost a užitek. Nechat žáky jednat a postavit je před problémovou situací.

Co se týká přímo 7 návyků, myslím, že možností se v současnosti nabízí nespočet, spousta informací k programu je v online formě, proto je zřejmě důležité, aby učitel alespoň v nějaké úrovni ovládal anglický jazyk a měl zájem vyhledávat si podpůrné

materiály a informace, aby se mohl lépe orientovat i v nabízených zahraničních webových zdrojích, jež jsou k dispozici v angličtině.

Co se týká programu „*I ve mně je lídr*“, v této hodině bylo zřejmé, že lídry ve vyučovací jednotce nejsou samotní žáci, ale lídrem byla jednoznačně paní učitelka. Už z přepisu je zřejmé, že podstatná část hodiny byla monologem, jakousi přednáškou paní učitelky na téma znevýhodnění ve spojitosti s 7 návyky. Paní učitelka má velmi příjemné vystupování, programu „*I ve mně je lídr*“ je nakloněna, tak je to velká škoda, že nemají žáci větší prostor pro vzájemnou diskusi a spolupráci. Žáci seděli při aktivitě v lavicích v tzv. hnízdech, ale při aktivitě, kdy se vzájemná pomoc zcela sama nabízela, si nikterak nepomáhali (např. přidržel spolužákovi pouzdro, aby jej mohl snáze otevřít). Spolupráce, při které by se mohli více projevit (ne)osvojené návyky, po celou hodinu scházela. Přitom by stačilo namísto pokládání otázek vytvořit diskusi na téma znevýhodnění, ve dvojicích si žáci mohli říct, co o tom ví. Dále bych k evaluaci náslechu hodiny zmínila fakt, že si žáci v této třídě aktivně osvojují návyk číslo 2: Začínáte s myšlenkou na konec. Ve třídě na stěnách si zapisují poznámky a seznamy plánovaných akcí a testů. Také si průběžně vedou sešity úspěchů, kde si zapisují splněné úkoly a osobní cíle. Závěrem k této hodině by se tedy daly shrnout tyto konkrétně sledované faktory:

- Žák v hodině použil společný jazyk 7 návyků, ale jen s nápomocí učitele.
- Žák v hodině neměl možnost spolupráce ve skupině.
- Žák neměl možnost vést v hodině druhé.

Co jsem se naučila a poznala?

Uvědomila jsem si, jak je důležité dát žákům prostor. Neřídít hodinu jako řídící – učitel, tzv. dávat jen příkazy, úkoly, vést hodinový monolog, vyjadřovat své subjektivní názory a všeobecné poučky, ale hledat cesty, jak se ve vyučovací jednotce může lídrem stát samotný žák a jak může sám přicházet na význam slov a vztahů. A zadávat žákům jasné, krátké, výstižné zadání úkolu, bez zbytečného opakování slov a vět.

Vyjádření učitele:

Paní učitelka přiznala v návaznosti na pohled k novinkám v ČR – programům přicházejících ze zahraničí – že v našem školství je stále zakořeněno typ školy jako za Marie Terezie, kdy všichni musí mít vše stejné, individualita stále není moc v trendu. Zmínila se o návštěvě školy v Holandsku, o vedení programu „*I ve mně je lídr*“ na tamní holandské půdě, a také, že tam zřejmě biflování a moře teorie nedorazilo.

2.2.7 Školní vzdělávací program – „*I ve mně je lídr*“

V kontextu případové studie bych uvedla a podrobila reflexi (šk. rok 2016/2017) školní vzdělávací program „*I ve mně je lídr*“ č. j.: mand/858/2016, z hlediska implementace programu do ŠVP.

Ve školním vzdělávacím programu nesoucím název⁵⁹ „*I ve mně je lídr*“ je zaměření školy všeobecné, s výukou etické výchovy od 1. ročníku. Zaměřila jsem se na jednotlivé kapitoly, kde jsem hledala spojitost s programem „*I ve mně je lídr*“. Výzkumná otázka k tomuto dokumentu: Je program „*I ve mně je lídr*“ ve školním vzdělávacím programu zahrnut? A jestli ano, tak jak? Z hlediska vlivu programu by mohla být nalezena poznámka v kapitole *Výchovné a vzdělávací strategie*, která obsahuje všeobecné klíčové kompetence vycházející z RVP. Zde žádná poznámka k vlivu či vztahu programu „*I ve mně je lídr*“ ke klíčovým kompetencím není uvedena.

---

⁵⁹*I ve mně je lídr*. [Online] [Citace: 23. 9 2016.]

http://www.mandyska.cz/dataweb/files/svp_lidr_2016.pdf.

V kapitole *Začlenění průřezových témat* žádná zmínka o programu taktéž nebyla nalezena.

Přes jednotlivé kapitoly předmětů se dostane čtenář až k etické výchově na s. 320.

Zde je např. doložen poznatek získaný od pedagogů školy (viz Příloha č. 4), že etická výchova probíhá od 1. ročníku až do 9. ročníku jednu hodinu týdně.

V návaznosti na reflexi náslechu hodiny v ZŠ 7 návyků bych citovala z této části na s. 321, kde je o výuce Etické výchovy napsáno: „*Je založena především na zážitkové pedagogice a využívá širokého spektra metod: skupinová práce, diskuze, dramatizace, inscenační techniky, práce s obrazem, hudbou, vyhledávání informací v různých zdrojích (odborná literatura, učebnice, internet), prožitkové metody, didaktické hry.*“

Opět ani v kapitole předmětu etická výchovanení zaznamenaná žádná informace či spojitost s programem „*I ve mně je lídr*“: Závěrem ke zkoumání ŠVP „*I ve mně je lídr*“ č. j.: *mand/858/2016* musím konstatovat, že v celém ŠVP není ani jediná zmínka o programu či jakákoliv spojitost s principy programu „*I ve mně je lídr*.“ To znamená, že program je tedy zahrnut a uváděn pouze v názvu školního vzdělávacího programu jako „*I ve mně je lídr*“ č. j.: *mand/858/2016*“. Tímto školním vzdělávacím programem se tedy škola zcela v ničem neliší od jiných škol, nejsou uvedeny žádné formulace, které bychom nenašli u škol jiných.

Závěr

V rámci teoretické části diplomové práce byly uvedeny příčiny začleňování nových inovativních směrů ve školství. Program „*I ve mně je lídr*“ je jedním z nich. Potenciál tohoto programu tkví v potřebách dnešní společnosti, jež si klade za cíl vychovat samostatného a zodpovědného jedince, který si je vědom možnosti volby a sebeřízení.

V teoretické části diplomové práce se našla jasná spojitost 7 návyků s předmětem Osobnostní a sociální výchova, která je jedním z článků RVP ZV. A na základě tohoto faktu by se mohlo vycházet při implementaci programu „*I ve mně je lídr*“ do ŠVP.

Pro didaktickou teorii a výzkum implementace programu „*I ve mně je lídr*“ vyvstávají naléhavé úkoly. Zaměřit se na detailní provedení výuky 7 návyků, dovést celou záležitost do takové podoby (platformy) výstupů vzdělávání 7 návyků, které by bylo pro práci učitele využitelné a které by mohlo být také objektivně měřitelné. K tomu dosud program „*I ve mně je lídr*,“ který je postaven na principech 7 návyků, podle zjištění z případové studie v této práci s náležitou pozorností nepřistoupil. Ukázalo se přitom, že implementace programu se projevuje pozitivním hodnocením ze strany učitelů, kteří tuto skutečnost potvrdili v rozhovorech. Avšak ve skutečnosti se při reálné výuce 7 návyků podle náslehu hodiny ukazuje, že právě učitelé hrají v úspěšnosti implementace myšlenek S. R. Coveyho významnou roli. Uchopení a zvnitřnění se 7 návyky nemůže probíhat na základě výkladu, ale, jak se v teoretické části této práce dokládá, důležitou roli pro naplnění cílů OSV nebo osvojení si návyku je důležité podněcovat žákovu činnost. Jak se v teoretické části popisuje, a autor Valenta prezentuje, dovednost je praktický nástroj a k osvojení si dovednosti teorie nestačí. Takže jedním z rizik programu se jeví samotná činnost učitele v reálné situaci. Domnívám se, že v případě náslehu a formy implementace 7 návyků v ZŠ 7 návyků to je způsobeno skutečností, že někteří učitelé prakticky neprošli jinou dlouhodobou formou výuky než transmisivní. Další riziko s tímto souvisejícím je i faktické zjištění, že ačkoliv respondenti v rozhovorech uváděli, že implementace programu vybízí ke

skupinové práci, tak bylo následně pro mě mírným zklamáním, když poté po celou dobu náslechu nebyla zahrnuta tato metoda.

Poněkud mě také překvapilo i zjištění, že většina učitelů nevnímá implementaci programu jako práci navíc, už z toho důvodu, že i když budou principy 7 návyků učiteli pochopeny správně, tak k efektivní výuce 7 návyků vést nemusí. Každému přece při implementaci musí vyvstat otázky: „Jak uplatním 7 návyků ve svém předmětu? Jak zvládnu předání a současně rozvoj 7 návyků? Jaké strategie budu ve výuce 7 návyků používat?“ Už jen hledání odpovědí každého učitele vede k mnohé práci navíc. Myšlenka, která mi po celou dobu náslechu v ZŠ přicházela na mysl, byla, že nejde 7 návyků klasicky dětem vtoukat do hlavy. Z této subjektivní, avšak skutečné případové studie zřejmě vychází, že implementace programu je v ČR na úplném začátku, kdy nejsou jasně dány jednotlivé didakticky prověřené kroky. I tuto skutečnost zmínili respondenti ve svých výpovědích, že výsledky programu budou znát za několik dalších let. Sama bych poznamenala k tomuto bodu sebereflexi, když jsem si po konci volnočasové aktivity uvědomila, kolik věcí bych udělala příště jinak. Určitě bych se také více zaměřila na didaktickou a přípravnou fázi, a hledala měřitelné formy evaluace 7 návyků.

V rámci této diplomové práce bych dále uvedla, že jsem si vědoma, jak široké téma 7 návyků a program „I ve mně je lídr“ otevírá. Při uvažování o vlivu implementace programu je třeba z výsledku případové studie brát v úvahu tyto proměnné:

- a) Metody a formy výuky, pomocí kterých se tento program do výuky každodenně implementuje.
- b) Kvalita učitele, jeho profesní zkušenosti a kompetence.

Ačkoliv výsledky této diplomové práce nelze brát jako potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, přeci jenom lze na jejich základě zformulovat určité tvrzení. Podle aktérů je po zavedení programu „I ve mně je lídr“ zaznamenán pozitivní vliv na žáky. Jenže toto tvrzení nemají zatím ve škole nijak konkrétně podložené cíleně sledovanými výstupy. To mě vede k návrhu k dalším krokům programu, které by mohly mezery v rámci tohoto programu v ČR vyplnit a získat tedy jasnou platformu pro didaktické uchopení učitele:

1. Definovat komplexní vzdělávací cíl programu, jasně formulovat vzdělávací cíle u jednotlivých 7 návyků a přesně uvést jednotlivé očekávané výstupy, nejlépe zahrnuté ve školním vzdělávacím programu dané školy.
2. Vyjmenovat a časově rozložit jednotlivé kroky postupu vzdělávacího plánování, upřesnit metody práce, které se nabízí v rámci programu „*I ve mně je lídr*.“
3. Klasifikovat příklady aplikace 7 návyků a formy přístupu k výuce.
4. Sestavit evaluační rámec.
5. Souvislá podpora dalšího profesního růstu učitelů v rámci oborového zaměření.

Pro další výzkumné zkoumání školního klimatu a implementace programu do školy to dále pak znamená, že je potřeba provádět analýzu rozhovorů žáků dané školy, jak sami žáci vidí implementaci programu. Jako doporučení pro mě i další, kteří jsou v tomto směru zainteresováni, bych mohla na závěr dodat, že před zahájením jakéhokoliv inovativního programu do školy je důležitá podrobná studie cílů, podrobný plán implementace a v neposlední řadě cílená autoevaluace programu. A na úplný závěr chci říci, že snahy pedagogických pracovníků o zavedení změn do škol jsou nadřazeny nad pochybnosti a chybné pokusy. Chvála těm školám a jedincům, kteří se nebojí inovativní programy zavádět, ať se jedná o program „*I ve mně je lídr*“ či jiný. V přílohách zájemci naleznou terminologický slovník, přípravy k volnočasové aktivitě, přepisy rozhovorů, náhled pracovních listů a materiálů.

Příloha

Příloha č. 1: Terminologický slovník

Příloha č. 2: Přípravy na hodiny volnočasové aktivity

Příloha č. 3: Rozhovory s aktéry 2014

Příloha č. 4: Rozhovory s aktéry 2016

Příloha č. 5 : Materiály a pracovní listy

Příloha č. 1: Terminologický slovník

Bílá kniha–český soubor vydaný v roce 2000, obsahující ideová východiska a záměry vzdělávací soustavy.

Implementace–je proces uskutečňování teoretických myšlenek či projektů do praktické podoby.

Lídr–původně vychází z anglického slovesa to leadit, tj. vést, volněji řečeno „dovést to někam”. Lídr vede sebe i ostatní.

Měkké dovednosti – „zahrnují oblast sociálních kompetencí (spolupráce, komunikace, zvládání konfliktů) a emocionální inteligence (schopnost člověka správně zacházet s vlastními pocity i pocity druhých).”⁶⁰

Paradigma – soubor předpokladů, konceptů, hodnot, pravidel a praktik sdílených určitou komunitou (zejm. vědeckou), prostřednictvím kterého daná komunita pohlíží na skutečnost.⁶¹

Synergie– zmnožení síly a výkonu podle principu, že spojený výkon dvou jedinců je vyšší než prostý součet výkonů každého z nich, platí zejména pro součinnost duševní.⁶²

---

⁶⁰ MÜHLEISEN, S., OBERHUBER N. *Komunikační a jiné měkké dovednosti: Soft skills*. Praha: GRADA, 2008, s. 8. ISBN 978-80-247-2662-5.

⁶¹ *Slovník cizích slov ABZ.CZ*. [Online] [Citace: 15. 11 2016.] <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/paradigma>.

⁶² HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Česká Typografie a. s., 1993, s.205. ISBN 80-90 15 49-0 -5.

Příloha č. 2: Přípravy na hodiny volnočasové aktivity

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	Strom 7 návyků
Datum	13. 2. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Poznání ostatních lidí ve skupině, seznámení se s programem kurzu 7 návyků. Rozvoj schopností poznávání.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci se v kruhu na koberci navzájem seznámí, poté učitel představí program kurzu.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Kdo z kamarádů ze Sedmi dubů je mi nejbližší?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Ukázka zahraniční školy, kde se 7 návyky již pracují, žáci si uvědomili, že nejsou jedinými, kteří se 7 návyky pracují.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Reflexe: zvolila bych jinou formu otázky, ztotožnění se s jednou z postav nebylo pro žáky jednoduché. Dále bych zvolila jiné metody, jak žáky seznámit se Stromem 7 návyků a s kamarády ze Sedmi dubů, např.

	pomocí pantomimy.
--	-------------------

Příprava na vyučování

První vyučovací hodina

1. Uvítání, běžná agenda – zápis do knihy, docházka (5 min)
2. Seznámení se ve skupině (cca 10 min)
3. Strom 7 návyků – prezentace, získání pracovního listu Stromu 7 návyků k náhledu (cca 5 min)
4. Seznámení s programem kurzu 7 návyků, video zahraniční školy (10 min)

https://www.youtube.com/watch?v=y8tEkV_HVVI

https://www.youtube.com/watch?v=8P_1EZ34BW0&list=PL5622C7D1FD487638&index=2

5. Kamarádi ze Sedmi dubů, představení (15min)
6. Domácí úkol zadání – dotazník k tématu učení (2 min)
7. Reflexe: Kdo z kamarádů ze Sedmi dubů je mi nejbližší? (3 min)

Reflexe hodiny: Žáci se společně seznámili s tématem 7 návyků, zamysleli se nad stromem a 7 návyky, zhlédnutím videa si uvědomili rozsah a sbližili se více s programem, dále navázali kontakt s kamarády ze Sedmi dubů, kteří je budou po celou dobu doprovázet na cestě poznání všech 7 návyků. Aktivita byla hodně zaměřená na prezentaci a úvod do kurzu, proto je možné pozměnit strukturu a pokusit se zvolit více metod prezentace. V následujících lekcích byl proto kladen více důraz na činnostní učení a osobní prožitek.

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	1. návyk
Datum	27. 2. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žáci se seznámí s 1. návykem – Bud' proaktivní. Sebepoznání a sebepojetí – žák si uvědomí svou možnost volby a odpovědnosti.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci zjistí, co to znamená proaktivita, zkusí zjistit, co to znamená být proaktivní.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Jaký je můj styl učení? Kdy jsem proaktivní?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Žáci by si měli uvědomit, že odpovědnost za většinu věcí a událostí, které se dějí v jejich životech, mají ve svých rukou. Proto aktivita, kdy si kreslili sebe jako proaktivního jedince, je vedla k tomuto uvědomění.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Četba příběhu by měla být přečtena více žáky než jen jedním.

Podrobná příprava na vyučování

Druhá vyučovací hodina:

1. Docházka + kontrola, reflexe domácího úkolu (cca 5 min)
2. Čtení prvního z příběhů v knize 7 návyků šťastných dětí. (10 min)
3. Úkoly pro děti z knihy: hraní rolí, zkoušení způsobů proaktivního chování v modelových situacích.
  - a) Až se příště zase budeš nudit, udělej něco hezkého pro někoho jiného jako Viktorín pro Alenku.
  - b) Zkus ještě dnes udělat, co tě vždycky děsilo. Najdi si nového kamaráda, přihlas se ve škole, umyj si záchod.
  - c) Až tě příště něco naštvě nebo rozzlobí a budeš chtít říct něco hrubého nebo sprostého, drž jazyk za zuby a neříkej to.
  - d) Pokud uděláš něco špatného, omluv se dřív, než ti někdo řekne, že se máš omluvit.
4. Řeka: žáci postupně diskutují k tématu: Co můžeme dělat, když některé věci můžeme měnit: Příklad: Jaké důsledky (pro mě, pro ostatní, pro spolužáka) bude mít to, když se nezastanu slabšího spolužáka, kterému nadávají ve třídě spolužáci?
5. Brainstorming: Napiš pět příkladů, kdy můžeš jednat proaktivně? Kdybyste si mohli vybrat jednu situaci, kterou byste ode dneška chtěli řešit jinak, než ji obvykle řešíte, která by to byla?

(V OSV je tato forma proaktivity řešena jako soubor činností, při kterých si žáci uvědomí důležitost převzetí odpovědnosti za své činy.)
6. Domácí úkol: Co je to být chytrý – pracovní list (uvědomění si, že se každý může aktivně zapojit a rozvíjet své IQ, ať je jakékoliv a dosáhnout úspěchu.)
7. Reflexe hodiny: odpověď na otázku – Kdy jsem proaktivní?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	2. návyk
Datum	6. 3. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	<p>Žáci si uvědomí důležitost plánování</p> <p>Sebepoznání a sebepojetí: žák si uvědomí důležitost vize a plánu.</p> <p>Seberegulace a sebeorganizace: žák se seznámí s hierarchií priorit.</p>
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci si uvědomí, co to znamená, začínejte s myšlenkou na konec. Utvoří si plán.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Proč je důležité plánovat dopředu?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Vedení portfolia, žákům se líbilo, že mají každý své vlastní portfolio, které si sami povedou.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	<p>Žáci měli problém: určení cíle na 3 měsíce.</p> <p>Jediné, co uváděli, bylo zlepšení známek v předmětech.</p>

Podrobná příprava na vyučování

Třetí vyučovací hodina

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Čtení druhého příběhu v knize 7 návyků šťastných dětí. Společně v kruhu na koberci.

3. Úkoly pro děti: v kruhu diskuse, kdo již tyto činnosti zvládá a dělá.

Večer – předtím, než půjdeš spát – si připrav oblečení, které si vezmeš zítra na sebe.

4.) Volné psaní: žáci vyjádří písemně svoje cíle.

Zadání: Vezmi si papír a tužku a zapiš si tři cíle, kterých chceš dosáhnout. Pak si dej papír s napsanými cíli na takové místo, kde se neztratí a kde ho budeš mít stále na očích.

5.) Hraní rolí: Žáci si jednotlivě připraví a promyslí pantomimu, čím chtějí být. Poté si jednotlivé povolání představí a ostatní žáci hádají.

Zadání: Pomocí pantomimy předved' žákům ve třídě, čím chceš být, až vyrosteš.

6.) Brainstorming: V čem bych se chtěl zlepšit?

5.) DÚ – Hierarchie priorit – doplnit pracovní list (zadat si cíl a co mě k tomu cíli dovede).

5. Reflexe: Proč je tak důležité plánovat dopředu?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	3. návyk
Datum	13. 3. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žáci se seznámí s návykem č. 3. To nejdůležitější dávejte na první místo (Nejdřív práce, potom zábava.) Seznámí se s pojmy: reaktivní/ proaktivní jazyk.
Stručný popis plánovaného vyučování	S žáky zkontrolujeme domácí úkol z přechozí hodiny. Zopakujeme si, jaký je návyk č. 2. Poté proběhne společné čtení návyku č. 3. Zodpovězení otázek a následných úkolů z knihy. V závěru hodiny si žáci zaznamenají domácí úkol.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Jak bys vysvětlil přísloví: nejdřív práce, potom zábava?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Žáci si již pilně zakládají portfolio.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Soubor povinností. Někteří žáci moc povinností nemají, proto nevěděli, jak odpovědět.

Podrobná příprava na vyučování

Čtvrtá vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Kontrola cílů: co jsem již vykonal ke splnění mého cíle? Čtení třetího příběhu – společně.

3. Otázky pro děti: v kruhu

a) Proč se Bodlináč neučil na diktát a odkládal učení na později?

b) Jak se Bodlináč cítil večer před diktátem?

c) Co to znamená odkládat věci na později? Co Sofie řekla Bodlináčovi o takovém o takovém chování?

d) Jak se Bodlináč cítil, když se celý týden učil a napsal pak diktát na jedničku?

e) Proč je tak důležité dávat to nejdůležitější na první místo?

4. Úkoly pro děti:

a) Jaké nejdůležitější domácí povinnosti nebo úkoly máš? Cvičit na piano? Stlát si? Dělat domácí úkoly? Vynášet smetí? Popovídej si o nich s námi.

Každý žák řekne jednu z povinností, které má doma na starost.

5.) Úkolová situace: DÚ

Zítra překvap rodiče a udělej si své domácí povinnosti dřív, než ti o ně rodiče řeknou.

Když máš hodně domácích úkolů, udělej si nejdřív vždy ten nejobtížnější.

(Příští lekci se bude reflektovat, kdo tyto body splnil a jak.)

Vzpomeň si na vše, co už dlouho odkládáš, například uklidit si pokoj, připumpovat duši na kole, spravit zásuvku šatníku, a něco z toho udělej hned!

6. DÚ: Proaktivní jazyk /Reaktivní jazyk – pracovní list (společně přečteme), doma si žáci budou všimnout, jaký jazyk používají.

7. Jak bys vysvětlil přísloví: Nejdřív práce, potom zábava?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	PROAKTIVITA
Datum	20. 3. 2015
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žák si zjistí situace proaktivního postoje a jednání. Utvoří si plán proaktivního týdne: ukládání ke spánku.
Stručný popis plánovaného vyučování	Myšlenková mapa, práce se slovem proaktivita.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Kdy nemohu být proaktivní? V jaké situaci se mi to nedaří?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Videa, která byla zpestřením hodiny.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	U závěrečného videa – kuřátka, nebylo pro žáky zcela jasné proaktivní chování.

Podrobná příprava na vyučování

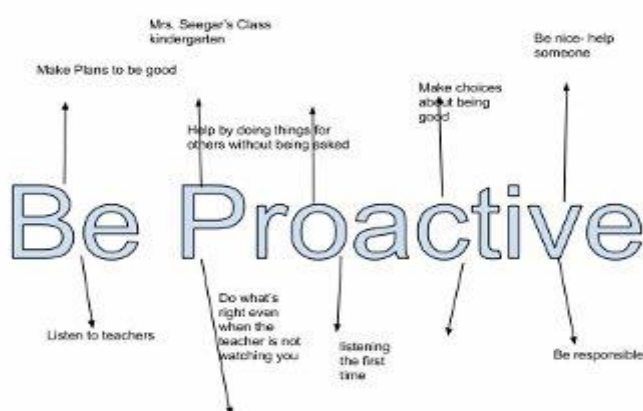
Pátá vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Myšlenková mapa: proaktivita

– společně na tabuli: žáci si vzpomenu, co vše se jim vybaví k tématu proaktivita.

Interaktivní tabule: ukázka

<https://brendatodd.edublogs.org/2014/01/09/habit-one-be-proactive/>

3. Plán proaktivního týdne: ukládání ke spánku – pracovní list.

4. Video: S. R. Covey: Carry

yourownweather https://www.youtube.com/watch?v=0AsYQNfk8Uk&list=PLq_Vw97RHbxRKpmaq5qMAvzjoedOC0hR

Reflexe + myslím, že ano – myslím, že ne:

Otázka: Co nám chtěl S.R.Covey říct? Je to pravda? Souhlasíme? Proč ano? Proč ne?

5. DÚ: tabulka aktivit – kontrola plnění (viz bod č. 3).

7. Reflexe: <https://www.youtube.com/watch?v=ksiob6KVPDw>

Co můžete říct k tomuto kuřátku? (v kruhu diskuse)

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	4. návyk
Datum	27. 3. 2015
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žák si uvědomí, co to znamená výhra – výhra. Mezilidské vztahy – žák zjistí způsob nalezení řešení ve sporech s ostatními a možné zlepšení mezilidských vztahů.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žák si osvojí porozumění spojení výhra – výhra.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Co to znamená výhra-výhra?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha – Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Úkolová situace způsobu myšlení win-win.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Ne všichni žáci přinesli domácí úkol z minulé hodiny. Domácí úkol není povinný – žáci jako lidé sami rozhodují o tom, co splní.

Podrobná příprava na vyučování

Šestá vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Čtení čtvrtého příběhu: společně v kruhu.

3. Otázky pro děti:

- a) Co Lilii tak nadchlo? Už tě také někdy něco tolik nadchlo? Co to bylo?
- b) Čeho se Liliina maminka obávala?
- c) Jak Lilie maminku přesvědčila, aby souhlasila s jejím záměrem?
- d) Proč byly nakonec maminka i Lilie spokojené? Proč obě vyhrály? Co získaly?
- e) Proč je důležité přemýšlet o tom, aby byli spokojeni i ostatní, nejen my sami?

4. Úkoly pro děti:

- a) Znáš Zlaté pravidlo? Toto pravidlo říká: „Chovejte se ke druhým tak, jak byste si přáli, aby se oni chovali k vám.“ Nebo také: „Nedělejte druhým to, co nechcete, aby oni dělali vám.“
- b) Až budeš mít příště zase chuť se hádat nebo se přit o to, kdo dostane nejlepší hračku, zeptej se: „Co můžu udělat pro to, abychom byli spokojeni všichni?“

5.) Výzva pro žáky do příštího týdne: Zkus celý den nemít špatnou náladu, neušklíbat se, nelitovat se!

DÚ: Vytvoř si „obrázek přání“. Nejprve uprostřed rozděl list papíru svislou čarou. Na jednu půlku si nalep z časopisů vystřižené obrázky toho, co chceš ty (například mravenčí farmu). Na druhou půlku nalep obrázky toho, co chtějí tvoje maminka a tatínek (například uklizený pokoj). Pozorně se na svůj „obrázek přání“ zadívej a zamysli se, co můžeš udělat pro to, aby se splnila jak tvoje přání, tak i přání tvých rodičů.

6. Úkolová situace: výhra-výhra:

Tato skupina si přeje na oběd pizzu, tato skupina si přeje špagety. Domluvte se mezi

sebou, jak můžete najít společné řešení.

7. Reflexe: Vytvořte ve dvojici živý obraz, který pro vás symbolizuje slovní spojení: výhra-výhra.

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	5. návyk
Datum	3. 4. 2015
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žáci si uvědomí, proč je důležité si naslouchat a vyzkouší si, jaké to je, když mu někdo nenaslouchá.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci se seznámí s návykem č. 5
Základní otázky pro reflexi se žáky	Jak se cítím, když mi někdo nenaslouchá?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Scénky, žáci velmi rádi hrají v rolích.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Žáci si moc neuvědomili, že je důležité naslouchat nejen ušima, ale i očima a srdcem. Příště zaměřit aktivity i na tyto body.

Podrobná příprava na vyučování

Sedmá vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Čtení pátého příběhu z knihy.

3. Otázky pro děti:

- a) Co udělal Skokan, když mu Dobrák řekl, že je smutný a nechce si hrát?
- b) Jak se cítila Alenka, když ji Skokan nerozuměl? Jak se cítíš ty, když ti někdo nerozumí?
- c) Kdo pomohl Alence vyřešit její problém? Co řekla Lilie Skokanovi o tom, proč a jak má naslouchat?
- d) Kdo byl nakonec šťastný a spokojený? Proč je tak důležité naslouchat?

4. Úkoly pro děti – výzvy pro děti na další týden:

- a) Zkus večer doma celou hodinu nemluvit. Místo toho sleduj lidi kolem sebe a naslouchej tomu, co říkají.
- b) Až bude některý z tvých kamarádů smutný, všimni si výrazu v jeho očích a soustřeď se i na to, co říkají pohyby jeho těla. Řekni mu, že víš, že je smutný, a že mu chceš pomoci.

5. Diskuse: společně v kruhu – Zamysli se, kdo z lidí, které znáš, umí dobře naslouchat. Tvoje babička? Dědeček? Nejlepší kamarád? Jak to dělají, že se jim daří tak dobře naslouchat?

6. Video: <https://www.youtube.com/watch?v=r0fr1uOtku0>

Co jsme viděli v ukázce videa?

Situace: Žáci si ve dvojicích vymyslí krátké scénky, v pozitivním či negativním smyslu návyku č. 5.

Ostatní budou hádat, jestli si dvojice naslouchala, nebo ne.

7. Reflexe: Jak se cítíme, když nám někdo nenaslouchá?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	6. návyk
Datum	10. 4. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Týmová spolupráce – kooperace.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žák se seznámí se 6.návykem– Vytvářejte synergii. Uvědomí si, že společně mohou dosáhnout více.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Co pro mě znamená slovo synergie?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Ukázka týmové spolupráce žáky pobavila.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Slovo synergie činilo zvláště mladším žákům potíže s pochopením, nikdy se s tímto slovem nesetkali.

Podrobná příprava na vyučování

Osmá vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Čtení šestého příběhu z knihy.

3. Otázky pro děti: společně v kruhu diskuse

- a) Proč naši kamarádi zpočátku nechtěli hrát fotbal s Jezevci?
- b) Jak si vedli v prvním poločase? Proč nechtěli v zápase pokračovat?
- c) Co Alenka, Dobrák, Skokan, Viktorín, lilie a Bodlináč uměli dobře?
- d) Které jejich přednosti jim Sofie připomněla? Co umíš dobře ty?
- e) Jak nakonec naši kamarádi zvítězili? Co jim k tomu pomohlo? Kdo vstřelil vítězný gól?
- f) Jaké to je, když vyhrajete jako tým? Jak se cítíš?

4. Úkoly pro děti: psaní

- a) Zapiš si tři věci, které ti jdou opravdu dobře. Potom si poznamenej tři věci, které umí dobře někdo jiný – tvůj bratr, sestra nebo kamarád.

5. Výzvy pro nadcházející týden:

- a) Sleduj svůj oblíbený sportovní tým. Všímej si, jak všichni hráči společně hrají jako tým.
- b) Popovídej si s někým o tom, jak se pozná dobrý člen týmu a jak se pozná špatný člen týmu. Co dělají?
- c) Zatelefonuj dvěma kamarádům a navrhní jim, že byste si spolu mohli v létě otevřít třeba stánek s limonádou, přesně jak to udělali Dobrák se Skokanem. Jeden z vás může vyrobit reklamní plakát, druhý může připravit limonádu, další obstarat stůl, sklenice a led. Koho byste museli ještě pro tento nápad získat?

6. DÚ: V čem všem jsem dobrý? Zamysli se a napiš pět věcí.

7: Reflexe: pro zábavu ukázka týmové spolupráce – synergie

<https://www.youtube.com/watch?v=C8MJUox3Llg&list=PLOx55GV9D4XBmnKTQCmVvIz6pvOQou-3&index=2>

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	6. návyk: Synergie
Datum	24. 4. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žák si prohloubí porozumění pojmu – synergie.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci se pokusí vytvořit společnými silami–Strom návyků – bez mluvení, spolupráce.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Proč je dobré vytvářet synergii? Jak se mi dnes spolupracovalo s ostatními?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Zopakování a další uvedení činnosti k synergii. Zvolená aktivita: společný úklid třídy.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Únava žáků.

Podrobná příprava na vyučování

Devátá vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. https://www.youtube.com/watch?v=fUXdrl9ch_Q

Týmová spolupráce v mediích: ukázka

3. Myšlenková mapa – týmová spolupráce

– žáci si uspořádají myšlenky k poznatku o týmové spolupráci

4. Myslím, že ano... myslím, že ne.

5. Strom 7 návyků: žáci mají za úkol nakreslit strom 7 návyků – bez mluvení, spolupracovat společně pomocí gest a mimiky.

6. 15 min – úklid třídy. Společně žáci dají vše do pořádku.

7. Reflexe: v kruhu

Jak se mi dnes spolupracovalo s ostatními?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	7. návyk
Datum	15. 5. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Seberegulace, psychohygiena
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci si vyzkouší různé možnosti aktivit na základě 7. návyku.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Při jaké aktivitě nejraději relaxují?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Jednotlivá stanoviště.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Časové rozvržení stanovišť.

Podrobná příprava na vyučování

10. vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Poslech 7. návyku CD – S. R. Covey

4. Aktivita Ostří svou pilu: různá stanoviště, kde si žáci vyzkouší, jak mohou ostřit svou pilu:

hraní her, puzzle, poslech klasické hudby, čtení knih, kresba. (30 min)

5. Dělení aktivit: balicí papír (15 min)

Jak můžeme ostřit pilu:

Body – Tělo

Brain – Mozek

Heart – Srdce

Soul–Duše

6. DÚ: napiš – Jak jsem ostřil svou pilu během týdne?

7. reflexe: ukázka videa

<https://www.youtube.com/watch?v=Qy885QYOedM>

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	7. návyk
Datum	22. 5. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žáci se seznámí s návykem č. 7: Ostřete svou pilu.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci se seznámí, jak ostří svou pilu Kamarádi ze Sedmi dubů.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Co je to rovnováha?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Otázky pro děti velmi pomohly k uvědomění si chyb, se kterými se žáci běžně setkávají i ve škole.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Žádná překvapení nebyla.

Podrobná příprava na vyučování

11. vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Čtení sedmého příběhu z knihy.

3. Otázky pro děti:

- a) Proč Sofie usnula ve škole? V čem byl podle Viktorína problém?
- b) Co udělala Sofie, když přišla ze školy? Kdo za ní přišel? A proč si Sofie nechtěla jít hrát?
- c) Co Sofii poradila maminka?
- d) Co pak Sofie udělala? Co jí pomohlo se cítit lépe?
- e) Proč je rovnováha tak důležitá?

4. Pantomima: žáci představí jednu z každodenních činností a ostatní hádají, na závěr zhodnotí, které z aktivit nepatří do ostření pily.

5. DÚ pro děti: pracovní list s úkoly pro děti–

- a) Dva dny za sebou jdi brzy spát, a až se ráno probudíš, všimni si, jak se cítíš skvěle!
- b) Jeden týden si každý den dvacet minut čti.
- c) Jdi si zítra nebo o víkendu hrát s někým, s kým sis už dlouho nehrál.
- d) Využij každou příležitost vyrazit na svá oblíbená místa v přírodě, ať už to jsou hory, park nebo potok.
- e) Až tam budeš, přemýšlej o tom, co všechno tě činí v životě šťastným – například babička, tvůj pes, hračka, společná hra s kamarády atd.

6. Reflexe hodiny: Co je to rovnováha a jak jí můžeme dosáhnout? Uveďte příklady na post-it papíry.

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	Osobní vítězství
Datum	29. 5. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Seberegulace. Sebepojetí.
Stručný popis plánovaného vyučování	Zhodnocení 7 návyků. Diskuse 1. – 3. návyk.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Poznám již 7 návyků v praxi? Dokáží se jimi někdy řídit? V kterých situacích?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)	Využití vizuálních medií.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Co je nejdůležitější: těžké pro žáky určit jednu věc.

Podrobná příprava na vyučování

12. vyučovací hodina:

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Návyk č. 1

<https://www.youtube.com/watch?v=SyR5XUpmZDU>

(5 min)

3. Návyk č. 2.

https://www.youtube.com/watch?v=A5R6-2m_qHk

(10 min)

4. Napiš na lístek, co je pro tebe nejdůležitější a přilep si ho na hrud', poté najdi spolužáka, který má stejnou odpověď.

(10 min)

5. Čím nejvíce ztrácím čas – my biggesttime – waster?

6. DÚ: pracovní list

7. Reflexe: Jaké jsou návyky osobního vítězství?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	Spolupráce. Jak vytvořit tým?
Datum	5. 6. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Žáci si uvědomí, co ovlivňuje dobrou spolupráci.
Stručný popis plánovaného vyučování	Žáci si dokreslí svůj strom návyků.
Základní otázky pro reflexi se žáky	
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Práce s tónem hlasu, žáci si uvědomili, jak je důležité ne to, co řeknou, ale jak to řeknou.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Nevyskytl se žádný specifický problém.

Podrobná příprava na vyučování

13. vyučovací hodina

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Každý žák dostane lístek s různými emocemi (šťastný, naštvaný, znuděný, smutný).

Poté předvádí ostatním a oni hádají, jak se dotyčný cítí.

3. Žáci si vyzkouší říci různé věty s různým tónem v hlasu.

Např. Jak se máš?

Ale jo, docela dobře.

Mám se velmi špatně.

4. Synergický plán: definuj problém, sdílejte svůj pohled na věc, vyberte si nejlepší řešení.

Žáci dostanou aktuální problém k řešení a společně podle synergického plánu jej budou řešit.

6. DÚ: plánování týdne, pracovní list

7. Reflexe: Jaké znaky jsou specifické pro dobrý tým?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	1. – 3. návyk
Datum	12. 6. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Plánování.
Stručný popis plánovaného vyučování	Příprava na post–test.
Základní otázky pro reflexi se žáky	Jak se změnil můj plán?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Diskuse nad plány.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Příprava naposttest – časově byla delší, než jsem předpokládala.

Podrobná příprava na vyučování

14. vyučovací hodina

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Otázky: diskuse

viz. post-test

3. Reflexe: Jak se změnil můj tříměsíční plán?

Příprava na vyučování – volnočasová aktivita 7 návyků	
Téma	Hodnocení. Posttest.
Datum	19. 6. 2014
Časový rozsah	60 minut
Hlavní cíle, které chceme během vyučování naplnit.	Sebepojetí. Sebereflexe.
Stručný popis plánovaného vyučování	Posttest
Základní otázky pro reflexi se žáky	Který z návyků jsem si nejvíc osvojil?
Autor přípravy, škola	Lenka Hasíková, ZŠ a MŠ Praha-Slivenec
Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování	
Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, z čeho jsem měl/a radost)?	Volné psaní.
S jakými problémy (překvapeními, obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a, a jak jsem na ně reagoval/a?	Před posttestem bych příště více vysvětlila škálu odpovědí.

Podrobná příprava na vyučování

1. Docházka + reflexe DÚ

2. Žáci doplní posttest. (30 min)

3. Reflexe: Která z otázek z posttestu mi činila problém?

Jak bych hodnotil celý půlrok 7 návyků?

Napiš dopis: volné psaní. (10 min)

Činnosti podporující schopnost spolupráce.

Úkolem je společně sestavit strom návyků – možnost zúčastnit se na jeho realizaci má každý žák. Pravidla, postup a pravomoce. Praha 2007 Portál str. 67 ISBN 978–80–7367–197–6

Milota Zelinová Hry pro rozvoj emocí a komunikace: Koncept a model tvořivě humanistické výchovy.

Str. 122

Příloha č. 3: Rozhovory s aktéry 2014

Rozhovory ze Dne otevřených dveří 6. 12. 2014 a prezentace zavedení programu „*I ve mně je lídr*“.

Škola 7 návyků

Vystupující: pan ředitel školy, studentka PEDF, pan učitel, paní učitelka, ředitel FC

Forma přepisu komentářů: doslovný, bez korekce pravopisu a nespisovného vyjadřování

Ředitel FC

Pohlaví: muž

Otázka: Jaké jsou dostupné materiály pro uvedení programu?

„Máme jednotlivá cvičení pro děti, dále materiály pro učitele, kde je napsáno, co ten učitel má říkat. Používáme to? Máme to nepřekládané, prostě na požádání jsme schopni

to vytisknout, máme to napřekládané do páté třídy. Čili otázka je, myslím si, že učitelé jsou kreativní dost, že vlastně je asi zásadně nepotřebují nebo já nevím.“

Pan učitel

Pohlaví: muž

Otázka: Je to práce navíc, když se program zavádí do školy?

„Když si přečtete tuhle tu knihu a teď když si ji přečtete tak a vyndáte z toho tu amerikanistiku, a jenom si uděláte svoji představu, tak a nějakým způsobem si tu představu vlijete, tak pak to můžete realizovat, protože když to neuděláte, a když budete hledat, jak máte postupovat a co máte dělat, tak potom vám z toho vyleze pár práce navíc. To je podle mě ten největší problém, vidím, jak to všichni dělají, dělali to vždycky, ten bez těch vlasů to dokázal sestavit do geniálního systému, který na sebe navazuje a to je ten...Ve chvíli, kdy budete jednat podle nějaké brožurky, tak budete mít pocit, že věci, který běžně děláte, vždycky jste dělali, jsou věci nové, protože bod A, bod B a bod C. Nedej bože, abyste Běčko vynechali, pak budete z Čěčka nervózní. A když si to vlijete do hlavy jako filosofii nebo prostě způsob jak, když si jenom dáte ten systém, a pak si to sestavíte sami, když najedete na jakoukoliv brožurku, budete se cítit jako na začátku a to je celý, ježíš a co já budu dělat? Co byste udělal. Ve chvíli, kdy začnete, to by se mělo a přečtete si knížku tuhle a tuhle, může sloužit jako nápadník, proč to tak je. Nechci, aby to dělali ostatní, ať si to každý udělá podle svého, jednak si to můžete připravit, můžete improvizovat na dané téma. Především my víme, kde je ten cíl, kam se chceme dostat a na čem jsme schopni se domluvit, ale já bych třeba od takových těch brožurek, co všichni mají dělat, odrazoval, dokonce si myslím, že čím jako to bude obecnější pro vás, ta realizace pro vás bude jednodušší. Vy se musíte domluvit a musíte najít cestu, tu, která bude všem vyhovovat. A ono to je úplně jedno, jestli bude jiná než toho druhého, ale vám musí prostě vyhovovat. Vy musíte být na svém, podle mě je tady největší problém, že se to částečně vnímá jako práce navíc, ne, že to má pomoci, ale že toho strašně moc děláme. Nevím, jestli si to vymýšlí ministerstvo, nebo my tady ve škole, máme mnoho práce a teď do toho ještě sedm návyků. A sedm návyků je vlastně tady od toho, pomáhat a usnadňovat především, a ve chvíli, kdy do toho dáte mnoho brožurek, tak to fungovat prostě nebude.“

Studentka PEDF UK

Pohlaví: žena

Otázka: Jak 7 návyků funguje?

„Nejdůležitější je přesvědčit sám sebe, jakmile se Vám to zvnitřní, když to užíváte v každém styku, s těmi dětmi. Možná se to zdá v takových začátcích, každý knihu a ty materiály potřeboval každý prostudovat, byl potřeba čas navíc než je naše běžná práce, ale vidíme to tak, že za dva tři čtyři roky na tu tuto práci nám to mnohonásobně usnadní, teď ta časová investice nějaká je, ale až ty děti co jsou teď ve školce, se ty návyky začínají učit, na prvním stupni skvěle chytají, tak až dojdou na 2. stupeň, tak mi očekáváme, že to klima bude opravdu pozitivnější, příznivější.“

Pan učitel

Pohlaví: muž

Doplnění předchozí odpovědi:

„Já ještě zjednoduším, je to hodně práce navíc. Prostě je to práce navíc.“

Pan ředitel

Pohlaví: muž

Otázka: Všichni pracovníci vše škoře souhlasili se zavedením programu?

„Ale mně se líbí ta argumentace, ta otázka možná i přijde, my jsme se pro to rozhodli, je pravda, že ten konsensus nikdy nebude stoprocentní. To je nesmysl si myslet. Že cvičíte všechny lidi ve své škole, že je to věc, kterou chtějí všichni dělat, vždycky někdo bude lídr, abych použil to slovo, někdo se poveze a může tam být také někdo, kdo to nebude chtít dělat vůbec. Ty zkušenosti jsou...Ale to tak je. Důležité je, aby i ty lidi, co jim bylo nařízeno, ono vzniklo to po nějaké diskusi, my jsme to přijali téměř všichni, nebudu říkat procento, ani nevím. Nějak jsme se na tom dohodli. Děláme to proto, že tomu věříme, jak říká Lenka, do budoucna se nám to vrátí, se nám to vyplatí, škole, dětem, učitelům, rodičům, prostě celé té komunitě, která v té škole existuje. To je to gró, že jo. Ale je potřeba počítat s tím, že to rozhodně tak lehké není.“

Paní učitelka

Pohlaví: žena

Otázka: Vnímáte již teď nějaké změny u žáků?

„U třetáček se strašně zlepšili. Minulý rok jsme srazili lavice, to, že srazit lavice nemusí být, nemusí to být zrovna skupinová práce, ale je dobré vysvětlit, proč je to pro ně lepší, teď jsme do té třetí třídy, chcete takhle pracovat, nebo nechcete? Tak všichni nakonec přišli na to, že ano a já jsem z nich pak tyhle ty návyky jako mohla vytáhnout. Na základě zkušeností, když pracujeme ve skupině, pracujeme líp a dokonce s nadšením a dokonce ve skupině. To není o návyku, všichni se takhle prolínají, oni vše dokáží tohle analyzovat, ne že tím, že se je naučí odříkávat, ale to máme z pohádek, z toho jak žijí. Oni pak zjišťují, že jim to k něčemu ty návyky opravdu jsou. A s tím lídrem jsem začala šetřit, že ono lídrovství jako takový, se úplně naučit nedá, že prostě ten člověk má nějaké fluidum, nějaké charisma. Nemusí být každý lídr, ale proč by neměl, ale mít tyhle ty návyky, když ty návyky mu usnadňují život, a budou mu odmala korigovat život až po dospělost. A oni se tam lídři jakoby klubou, takže když tam jste v tom vajíčku a oni to dokáží, jakoby analyzovat, někdo pro ně třeba lídr ničím nebyl, no jo. Kuba je teď lídr na čtení, ne že umí číst nejlépe, ale on nosí ty knížky a nadšeně o nich mluví, takže ono to nadšení z knížek a vyprávění, co se tam stalo, to je fakt jakoby ten lídr je. Ale začal si tím získávat mysl a srdce od těch kamarádů, přišel jakoby poslední. Ale opatrně zacházet s tím slovem lídrem, aby to nebylo jako, že se to používá to slovo nevím, jestli to já dobře chápu, byly jsme svědky třídy...”

Pan ředitel FC

Pohlaví: muž

Otázka: Doplnění komentáře ke slovu lídr...

„Já jestli k tomu mohu komentář, tak samozřejmě my s tím bojujeme, když prostě přijdeme do nějaké školy „I ve mně je lídr“, tak začnou obracet oči, co nám to tady namachrovaný borec přišel něco vyprávět. Čili my to víme, zatím jsme neměli nějakou, nikdo nám neporadil, I ve mně je vedoucí, I Ve mně je manažer. Abychom to mohli přeložit, vedu sám sebe, což byla také jedna z variant, jsem schopen vést sám sebe.

Máme ty licenční podmínky, my jsme museli zachovávat i barvy, museli jsme strašně složitě vysvětlovat, že vlastně v češtině, je to o slovo navíc, „I ve mně je lídr“, tak to je The Leader in Me. Tak jsme jim museli tohle to vysvětlovat, proč to tak je.”

Pan ředitel

Pohlaví: muž

Otázka: Probíhá již nějaká evaluace výsledků zavedení programu, jeho hodnocení a měření?

„Určitě bychom to nějak zjišťovat chtěli, to my zájem na tom máme, abychom si to ověřili. Ale přiznám se, že zatím jsme se nedostali k tomu, ale předpokládám, že FranklinCovey, vytvoří nějakou metodu, jak měřit, to že třeba děti, jsou sebevědomější, že se naučili více diskutovat, že si naslouchají atd. Já ještě bych mohl, jak jsme spolu seděli, k tomu dospěli... Já jsem tady 29 let. Dlouho ta škola z mého pohledu byla zaměřená na výsledky a úspěch u zkoušek...”

Paní učitelka

Pohlaví: žena

Otázka: Doplnění komentáře k předchozí otázce, jestli jsou již viditelné výsledky, měření?

„Hustíme to do nich, chováme se k nim tak, chceme to po nich, ale já to nevidím ty výsledky, mně se to furt zdálo jako málo, teprve když přijde někdo cizí, když on se na to podívá a když oni mi to tak řekli, že nezažili takovou třídu, která by tak spolupracovala. No jsou tam Ukrajinci, je to taková skvadra, tak si člověk řekne, že něco děláme dobře.”

Pan ředitel

Pohlaví: muž

Otázka:

„Málo se diskutovalo, cítili jsme absenci skupinové práce, a najednou jsme zjistili, že existuje program, který vlastně jako by přímo zapadl do té skládačky, která tohle to řeší a tak jsme to zkusili. Musím říct, že ty výsledky, jako já jsem optimista, my je opravdu

vidíme, že ty děti...Já jsem to říkal, existuje žákovský parlament, dlouho to bylo takové pasivní, který jsme si spíše jako my vymysleli, děti tam seděly a chodili, člověk je tam nějakým způsobem strkal, dneska už aspoň z mého pohledu, jsem se tam byl podívat a tam jsou děti ze třetí třídy, čtvrté třídy, kteří fundovaně diskutují, řeší problémy, umí říct, co by chtěli, to nám chybělo.”

Příloha č. 4: Rozhovory s aktéry 2016

Respondent č. 1

1.) Otázky vztahující se k přítomnosti:

„Předpokládejme, že jsme přítomni ve výuce 7 návyků v ZŠ 7 návyků, která je pilotní školou programu „I ve mně je lídr“ v ČR. Co tam uvidíme? Co se tam bude dít? Popište mi, prosím, jak asi taková výuka vypadá? Můžete mi popsat typický den ve škole s programem „I ve mně je lídr“““

*„Učitelé používají slovník sedmi návyků, například v práci učitele se to projeví tak, že jaká je myšlenka na konec. A tímhle způsobem jsou ty děti oslovovány, další jazyk, formy učení, kde teda je daleko víc skupinové práce. Ta implementace programu vlastně nabízí, **práce s rolemi**, ty role jsou uvnitř nějaké činnosti hodiny, podobné i jiné práce s rolemi. Takže role. No a poslední věc, která vlastně je doporučována, co si učitelé dělají po svém ve všech školách po světě, jsou **leadershipnotebooks**, což ZŠ 7 návyků tomu říká, sešity úspěchů a radostí, a to je vlastně jakési portfolio, sešit a v něm si každý ten žák eviduje úspěch, ve své školní práci, ale i osobní rozvoj. Různou formou pracují, takže někdo se nezabývá návyky, ale využívají to v běžném učení, jako evidenci sledování, naplňování cílů, kolik se naučili slovíček. A je to vlastně vedení k samostatnosti, které ten program nabízí. Takže tolik k jedničce. Stačí to takhle?*

„Ano, takže není to striktně dané, co mají učitelé, třeba v té základní škole 7 návyků, není dané pro ty učitele, co a jak, oni si s tím vlastně pracují samostatně, jestli jsem to pochopila dobře?“

*„Ehm, oni mají od nás z toho svého vzdělávání **manuál implementace**, kde je, kde jsou nástroje leadershipu, kde jsou různé formy vedení skupiny, vedení lidí, jak mohou sledovat svůj úspěch, pracovat s cíli, jak mohou lépe spolupracovat. Ale mají v tom*

svobodu, není striktně dáno, že všichni mají dělat to, a všichni mají dělat ono. A funguje tam možná vlastně, my tomu říkáme **maják**, přeloženo z angličtiny, ale dalo by se říct, že tam je přesněji řečeno expertní skupina. Což je asi 7 pedagogů, kteří se schází pravidelně, jednou za 14 dní, kdy sbírají ty zkušenosti a vlastně dávají doporučení do toho sboru, jak těch 7 návyků mohou v kterých hodinách a školní práci dělat. Takže oni mají takovouhle podporu. Ale mají svobodu v tom, co využijí a jakým způsobem to naplňují. A musím říct, že je to i žádoucí, aby, nebo ta změna, přichází do školy, více pustit to vedení lidí, jak shora, od vedení k učitelům, ale taky k žákům samotným, aby oni vedli sami sebe sama.”

2.) Osobní otázky dotazovaného:

„Kdy jste měl poprvé zkušenost se 7 návyky? Co jste si o nich myslel? Jak byste popsal Vaše názory na program „I ve mně je lídr“? Popište mi, prosím, Vaše myšlenky, když jste se stal manažerem programu „I ve mně je lídr“. Co tedy všechno v rámci tohoto programu děláte? Jaké negativní/pozitivní změny ve Vašem životě nastaly po seznámení se Sedmi návyky S. R. Coveyho?”

„Tak když budu úplně upřímný, tak já jsem jako pedagog devět let učil a mám za sebou také čtyřletý terapeutická výcvik, to znamená osobní rozvoj, už tedy nějaká zkušenost je a dvanáctiletá zkušenost s učením učitelů a když bych měl říct, co jsem si o 7 návycích myslel, tak jsem si myslel, že je to nějaká, taková **manažerská hovadina** v uvozovkách, a vlastně jsem nejprve v tříkolovém výběrovém řízení vyhrál ten konkurz, čehož jsme si jako cenil, a opravdu jsem přemýšlel, jestli to mám vzít, na druhou stranu se mi velmi líbil ten program. Takže to, co mě na něm, co mě vedlo k rozhodnutí, že jsem to zkusil, byl právě koncept tím, že tam byla už zkušenost se vzděláváním, týmovým vzděláváním učitelů, tak jsem si říkal, jo tohle může hezky fungovat a ty zahraniční výsledky byly. A viděl jsem ten Hradec, kde je taková hezká atmosféra, na sídlištní školu. A pak jsem zažil ten čtyřdenní kurz, s FranklinCovey, který než jsem se stal lektorem 7 návyků, který byl takovým krátkým osobním rozvojem v kostce, a tam jsem pochopil, že ne úplně čtivá kniha, tak na jejím základě opravdu je skvěle postavený seminář, který se mi hodně líbil a mě bavil, samozřejmě je velmi zjednodušující proti tomu, terapeutickému, co já vlastní ještě pořád dělám, ale říkal jsem si vlastně, že jsem pro ty děti na s cestě ke vzdělávání než pro ty dospělé, kde to člověk může přijmout nebo ne. Ale jak už jsem 7

návyků ve škole shledal jako opravdu dobrý nápad. A tak můj názor je ten, když bych skočil k té podotázce, je že, těch 7 návyků dává bezvadný rámec pro práci učitele, jak se sjednotit, ve společném úsilí ve škole, to znamená opravdu zdůraznit hodnoty, jít za nějakou společnou vizí a zároveň těch 7 návyků je srozumitelné vlastně už od školkového věku, na základní návyky, když už se začne takhle brzo to znamená, že to potom zúročuje dál, to znamená, že se to tady hezky potkalo, dobrá praxe s vedením lidí, s tím jak vlastně to umí táhnout vlastně celou školu. A takže to je takový background, jak to bylo a pak se tady vlastně ptáte, co já vlastně dělám, tak mým velkým úsilím vlastně od léta, je získat další školu, úplně v rámci FranklinCovey, když úplně přiznám, bychom byli velmi rádi, aby se připojila další škola, tomu to úsilí věnuju, ten program má nějakou nabídku, to jste si prohlídla na webu, a stojí také nějaké peníze a zároveň mnoho ředitelů, máme tady přes čtyři tisíce škol. Vnímají dvě překážky, jednou z nich jsou peníze a tu druhou někdy podstatnější, je ten tým učitelů, kde změny jsou paradoxně spíše nevídané, učitele jsou konzervativní a takže rozhodnutí do toho programu jít je potřeba opravdu hodně dobře zvážit, zdůvodnit, nestačí na to nějaké v uvozovkách prezentace, jak je to skvělý, takže o toho se odvíjí také ta moje činnost, samozřejmě máme za sebou nějaké plošné nabídky oslovování, prezentace, než jsem ještě přišel já, tak už hradecká škola fungovala, kolegové udělali asi takových 50 neveřejných představení, zvali ředitele škol do firmy, já jsem to pojal trochu jinak, ucházím se o místa na konferencích a protože máme vlastně, motto toho programu je úspěch každého žáka, tak každá škola může objevit sebe sama, tak trochu využívám reformy ve školství směrem k inkluzi k tomu, že vlastně dochází konečně k tomu, aby každá dostával šanci, a ten program to v sobě nese, takže se hodně zapojuji do konferencí, snažím se to představovat, a i moje vstřícnost k vám souvisí, abych chtěl jednak Hradec, ale třeba i další, abychom měli nějaké pedagogické výsledky, abychom tu odbornou veřejnost, a ředitel, který udělá takovou velikou investici do toho programu, tak samozřejmě chce důkazy, že to i funguje. Takže jste to nejen vy ale i hradecká univerzita, kde jsme měli prezentaci, kde vzniknou další práce, a takže se zkouším starat o to, aby se opravdu dobře sledoval ten program, a zaznamenával, co se daří tady u nás a zároveň jsme pochopitelně propojená s kolegy ...jinak FranklinCovey nás má rozdělené na samozřejmě Ameriku, pak Evropu s Afrikou dohromady, pak je Asie větev, takže i tam se snažíme každý měsíc si říkat, co se kde děje, jaké data jsou

třeba k dispozici, v neposlední řadě se ten program taky se docela změnil, tři roky zpátky, když vlastně dělali to vzdělávání stupňů, což je vlastně 7 návyků pro učitele, učitelský sbor, tak od té doby je to vlastně nova verze a sbírají data, my je vlastně koučujeme, tím se dostáváme vlastně k další činnosti, a první takový balík je o tom programu vědět a zapojit další školy a druhá péče o školy, které máme, a to je teda 6Š 7 návyků, kde jsem v kontaktu dvakrát třikrát za měsíc, jednou za měsíc osobně. A ta škola, jak se mluvil o těch rolích, tak vlastně jedním z nástrojů, kterým rozvíjet leadershipté školy je, sebe prezentace té školy, aby oni dělali tzv. LeadershipDay, bude den 7 návyků v dubnu, vy jste někde daleko jste říkala, tak pozvánku jsem vám už možná poslal, tak to je standard, několikrát ročně školy dělají otevřený den, dají žákům role, možnost to prezentovat, přímo, a to je akce která se musí připravovat, ta škola má vlastně moji podporu, má podporu v dalším rozvíjení toho týmu, vlastně blízkou spolupráci s expertní skupinou, toho majáku která šíří ty věci dál, to znamená, že já jí dávám, ať už je to materiál, nebo nějakou jinou podporu, aby mohli oni dalším učitelům dát k dispozici, takže třeba před 14 dny jsem byl vlastně i na expertní skupině žáků, což je věc, která vznikla až letos tzv. žákovský maják, který se na ZŠ 7 návyků stará, takže i tady s tím jejich lídrem jsem já ve spojení, dávám mu nějaká doporučení, ty činnosti, které dělají žákovské skupiny jinde. Takže no ale zase, když bych to nějak uzavřel tu dvojku nebo tu otázku, tak je to jednak další školy a jednak podpora škole, školám, které máme.”

„Mohla bych se ještě zeptat konkrétně třeba ve vašem osobním životě, nebo i v profesním, jaké negativní nebo pozitivní změny vlastně nastaly po seznámení se 7 návyky S. R. Coveyho?“

„Byl jsem velmi mile překvapen že ovlivnilo v obou, to znamená v osobní i profesní, že Covey, kurz i materiál, 7 x 7 týdnů v tom kurzu čtyřdenním má každý účastník a s ním pracuje, sám se sebou, tak ačkoli jak jsem před tím měl týdenním plánování, například když vezmu něco praktického, tak způsob jak se vlastně návyk dvě a tři, myšlenka na konec a umět určovat priority, že mi přinesl velmi jako dobrou, dobrý návod na to, co chci ve svém životě dělat, tak návyk jedna, tak jak je uchopen, tak musím říct, že jsem v tom shledal praktický návod na to, rozhodování, když bych byl konkrétnější, tak doma jsem hodnější, protože mi ten návyk, je to možná pro to že jsem v tom materiálu pořád ponořený, který dodávám školám, proaktivnosti, tak stále si ho připomínám, já můžu

*byti tam příkladem pro svou rodinu, musím říct, že mám jeden den v týdnu vyhrazený na psychoterapie a azylový dům, se mi daří to jako uplatňovat, do těch konzultací se někteří myšlenky dostávají, úplně mimoděk. Že i tam se to ukázalo. Tak je to dobrá věc, co se týče negativní, asi bych, nemám vyloženě žádnou negativní, možná co se týče té pedagogické činnosti, tak ve školství obecně a zjistil jsem to i při těch prezentacích na konferencích, **nejsou nějak oblíbené, manažerský jazyk, jednoduché návyky na život**, já to taky tak vlastně neprezentuju, ale jak z té knížky samotné, tak i z některých definicí a popisů, co jsou tam na tom webu, to se úplně nelíbí, ale vy se ptáte na změny a ty změny jsou pozitivní. ”*

„A proč tomu tak je jestli se můžu zeptat? Máte nějaký názor proč tomu tak je? Proč tady tento manažerský slovník není v oblibě?“

„Asi by to byla jenom domněnka, co se tím, že se řadím také k pedagogům, tak jsem si uvědomil, že i já jsem měl vždy dost despekt k tomu, k manažerské literatuře třeba obecně, než pedagogické, nebo beletrii, ale to možná, že jsem byl češtinář, něco co mě vždycky bavilo. V kultuře Franklin Covey je třeba každotýdenní sdílení, to znamená, co jsme našli, objevili, našli ať už v odborné nebo jiné sféře, čtení se line 7 návyky jako doporučená věc, tam se opravdu může dát, co můj manažer kolega doporučuje, knížku, kde našel něco cenného, dejme tomu v mezilidských vztazích, o motivaci, já si uvědomuju u sebe, že když ho poslouchám, že je to něco, co je ve skriptech ve čtvrtém ročníku o vnitřní motivaci. A že to není objev, a ono to někdy jako objev zní, nehledě na to, že se ty knížky navzájem chválí na přední, zadní obálce, někdy to zazní i těch prezentacích a to je něco co, z duše protivné, co je komplikované na té práci je množství různých potřeb, těch žáků je dvacet nebo víc, třicet, každý z nich je někde jinde, takže v uvozovkách jednoduché recepty, ať už na učení nebo život jsou nejdřív v té reakci odmítány, na druhou stranu, když se to překoná nebo přepíše, což se snažíme víc, když oslovujeme ty partnery, že jsou to vlastně nástroje emoční inteligence, sociálních dovedností a komunikace. Jsou opravdu metody, které mnoho z nich z nás používá, které se také učí ve škole, tak samozřejmě, že se to bude dařit. “

3.) Otázky vztahující se k budoucnosti:

„Můžete popsat to nejdůležitější, co si odnese žák/žákyně ze školy s programem „I ve mně je lídr“? Co si odnese absolvent (žák/žákyně) ze ZŠ 7 návyků? Myslíte si, že

program „I ve mně je lídr““ ovlivní budoucí volbu zaměstnání u žáků v ZŠ 7 návyků?“

„Ted' bych se u té trojky vrátil k tomu, co, čím jsem vlastně začal, a co mi říkala paní zástupkyně, i ta jedna z těch učitelek, první z věcí je, že čím dál tím víc žáků je tam překvapuje tím, jak si jdou za svými potřebami, jak si umí říct o to, co potřebují, a vlastně tohle potvrzují i ty výsledky, myslím máme na webu z Maďarska, jak jsem mluvil o té proaktivnosti a reaktivnosti, že se mohou rozhodovat, jak se zachovají a to vlastně máme zformulované z toho druhého stupně, to znamená od 12 výš, a jsou to přitom děti, který s těmi návyky nezačali ve školce, když bychom šli trochu níž, k tomu bych vám doporučil úplně, ta Mandyska.cz má, nemá hezký stránky ve smyslu, že by to tam nějak hezky ukazovala, co už se jí povedlo, ale je tam jeden dobrý zdroj a můžete se tam proklikat na zpravodaj rodičů, který oni posílají, od školky až družiny, vlastně deset učitelů, kteří nějak piší, dva tři odstavce o tom, jak funguje a co to přináší, a myslím, že by to byl pro vás zajímavější zdroj než si já myslím.“

„Ta vize té školy s tím programem, co vlastně ten žák té dané školy by vlastně měl odnést, co je vlastně, proč vůbec by měl ten program, dobrý máme nějakou klasickou školu bez programu, nějakého speciálního, a máme tady ten program I ve mně je lídr, co by vlastně ten žák měl třeba vlastně něco navíc? Něco speciálně, jestli ten program uvádět jestli tam ten žák z druhé školy nebude mít?“

„Jo, ehm. Já jsem přesvědčen o tom, že žák z ZŠ 7 návyků případně z další školy bude odpovědnější, i to že si bude víc uvědomovat to, že co se mu děje, ať už se jedná o jeho učení nebo jeho vztahy ovlivňuje on, že to může ovlivnit ve svůj prospěch. Je to vlastně zobecněný cíl, co si jako cíl vytyčuje ta škola. Co ti žáci poznávají, co umí, vlastně to vedení sebe sama v tomhle pojetí a to si když je v kultuře té školy začleněno na úrovni celé školy, na úrovni třídy. A to je každodenní, každotýdenní práce, tak pochopitelně po celou dobu, od školky až po devátou třídu, tak se o to můžeme podepsat, ty výsledky v tom prostě máme. A když bych to vzal trochu praktičtěji, tak konkrétní výhodu má žák ze školy, kde je lídr, tak je řídit práci s cíli. To, že si ten cíl umím dát, řeknu si, jak budu ho sledovat, a vím, jestli jsem ho naplnil, nebo nenaplnil. A třetí věc je vlastně je věci emoční a je to zase něco co z Hradce známe a víme, byť to máme jako důkazy, na straně učitelstva a vedení, kdy mluví, jak se jim zlepšily vztahy, i žáci, konkrétně z jedné třídy,

udělali zrcadlo, kde se, nevím, jestli jsou to druháčci, kde se chválí každá den, sám sebe před tím zrcadlem, za úspěchy, sešit úspěchů a to je vlastně, to zdravý sebevědomí, a vědomí vlastních kvalit, to znamená, že je tam vlastně tahle kultura, která při každém tom dítěti učí pozitivní náhled na sebe, v tom že si v něčem věřím, jsem v něčem dobřej, i když z hlediska školní orientace na výsledky třeba nemám takový známky, jako ten nejlepší, ale jsem vlastně vedený k tomu, abych si cenil sebe sama. Abych byl konkrétní asi takhle, jestli to stačí. Myslím, že ovlivní, nedokážu úplně říct jak, ale když jsem mluvil o té zodpovědnosti a tom sebevědomí, to znamená, že ovlivní v tom smyslu, že žáci budou dřív a možná i kvalitněji přemýšlet, o tom co chtějí dělat, čím by chtěli být, a vlastně na to zaměstnání přemýšlet, i nad další školou, jako v širší souvislosti než pokud ho nezažijí. Tak ve věkové kategorii 10 až 15 let je vcelku běžné nevědět nepřemýšlet, možná jsou tam sny, nějaké představy, tak možná, tím že se tam pracuje s vizemi, i s myšlenkami na konec, plánováním...Já si teď vzpomínám, myslím, že to byla šestá třída, a taky mám nějaké fotky, vám můžu možná poslat, viděl jsem to i v Maďarsku, tak jak se ve výtvarce dělali portréty, to je taková jedna doporučená hodina, kterou kupodivu všude ve světě dělají, většinou je tam, čím bych chtěl být, což ti učitelé propojují s tou osobní vizí, a pracují s tím napříč těmi ročníky, každý rok to oživují, čímž to znamená v tomhle ohledu, je ta budoucí volba zaměstnání, nebo takhle je to jedna velká neznámá, ale to ovlivňování častěji než ti co se tím nezabývají.”

„A máte někde ve světě již výsledky, že by to ovlivnilo tu volbu povolání, zaměstnání, protože na druhou stranu vím, že v Čechách často program naráží s tím, že si všichni myslí, že budou potom ředitelé, a lídři a manažeři a proto je to tak veřejnosti nějak nepříjemné? Tak myslíte, že je to takhle? Že by si děti řekli tak a budu ředitelem, a šli si za tím?”

„No ačkoli ta první škola A. B. Combs začala v roce 1999, tak já přiznám se, jsem teď vynechal konferenci, která byla ve Vancouveru, ještě jsem neviděl ty materiály, takže, a taky se přiznám, že jsem se nepročítal do těch zahraničních výzkumů, která bezprostředně nesouvisely s tou evropskou zkušeností, kde byt' v Maďarsku je čtyřicet škol a v Holandsku taky, tak tohle zmapováno nemám, v Maďarsku jestli už nějaké žáky v práci ovlivnilo, ty takové PR materiály, jsou, že jim pomohlo se rozhodovat, tím že ten koncept Leader in Me je určen pro tu základní školu, tak jsou to vlastně sociální dovednosti v tom širším kontextu, a není to přímo nástroj, který by umožňoval volbu

povolání, jinak na druhou stranu, to že se zdravému sebevědomí, tak neznamená, že by to budovalo falešný sebevědomí, i když toho svědky někdy jsme, není to manažerský program, když jsem mluvil o těch vizích a portrétech tak tam samozřejmě byl hiphopový zpěvák, veterinář, ale nebylo tam že budou všichni ředitelé, samozřejmě je důležité ze strany učitelek to tam nechat, ale pak když se tím pracuje dál, tak samozřejmě, tak se učí rozlišovat, rozdíl mezi přáním a cílem, což je něco co má konkrétní aktivitu a deadline, co udělám, a to je co si myslím že je dobrá vklad, pro budoucí volbu, že si vybírám zaměstnání a něco pro něj jdu dělat. Takže ale odpověď je ne, opravdu nevím a nemám konkrétní příklad, že tenhle program by pomohl, abych si vybral tudletu práci. Možná za deset let...”

Respondent č. 2

1. Otázky k přítomnosti

„7 návyků tvoří ucelený program, který zahrnuje 7 všeobecně známých tezí souvisejících s výchovou a životem každého jedince. Výhodou je zasazení „obecných pravd“ do logicky navazujícího systému a pro nás důležité – jejich veřejná známost, ke které se dá jakákoliv situace vztahovat.

Pro vyučující tvoří možnost jednotného posuzování situací, stejný metr u všech.

Do výuky by mělo přinést: harmonizaci chování učitele – na Mandysce by se neměli vyskytovat „vytočení, rozčilení“ učitelé – všichni víme, že na nás je volba – rozčítit se x usmát se.

Děti by měli mít daleko větší možnost hodnotit svoji práci, své chování.

Větší možnost dostávají běžné výukové metody – domluvili jsme se na plošném užívání (ne iniciativa jedince) – důraz vedle hodnocení na skupinovou práci a komunikační dovednosti.

Část odpovědnosti – se snažíme předat dětem – škola vybavena – stolním fotbálkem, kulečnickem, sezením, boxovacím pytle – provoz mají na starosti žáci, při rozbití atrakce organizují opravu (škola zaplatí – jinak si vše musí zařídit sami). Proběhla velká reorganizace žákovského parlamentu, snaha umožnit dětem podílet se aktivně na chodu školy – obdoba dospělého majáku.

Zaveden symbol vlaštovky – u každé atrakce – v překladu znamená: Jsem první vlaštovka, starej se o mě, rozmnožím se, zanedbávej mě – odletím a nevrátím se. Tak je nahlíženo na školní volnočasové atrakce – může jich být v budoucnu více nebo také méně – záleží na dětech.

Zaveden „dospělý“ maják – prosazující změny ve fungování a vybavenosti školy „od spodu“. V prvních měsících, ač bylo přislíbeno, rozhodně maják nebyl partnerem vedení školy, v současné době již ano.

Program „„I ve mně je lídr““ nepřináší své problémy, denní problémy jsou běžnými problémy všech škol. Program přináší jednodušší řešení.

Změnil se vzhled tříd – o tom Vás určitě budou informovat kolegyně z prvního stupně.”

2. Osobní

„Sice jsem netušil, že se tomu říká 7 návyků, ale podle obdobných principů jsem byl vychován a vychovávám své děti. Jediná novinka pro mne byl návyk č. 6. Do školení jsem si myslel, že vrcholem řešení sporu je kompromis, nyní jsem zjistil, že řešení mohou být daleko efektivnější.

Ocenil jsem logickou stavbu programu, jinak mi přišlo, že jsem seznamován se známými věcmi.

Osobně malé. Přečtení knih jsem nepovažoval za ztrátu času. Větší vliv to mělo na mého 18 letého syna, protože to co mu od dětství bylo servírováno po malých kapkách, teď mohl vidět v uceleném systému a díky tomu mu mohla spousta věcí dojít (nemusel to postupně skládat dohromady – myslím, že jej to výrazně obohatilo).”

3. Budoucnost

„Odnést – no přece aktivní používání 7 návyků – osobně věřím, že každého mohou učinit úspěšnějším a šťastnějším – doufám, že jsem toho žijícím příkladem.

Nemyslím si, že by měl mít program vliv na volbu povolání, ale rozhodně by měl mít vliv na tvorbu občana a na jeho nahlížení na svět (nejlépe aktivní). S povoláním. Pokud si naši absolventi osvojí 7 návyků, mohli by být žádanými pracovníky ve všech oborech, které si zvolí.

Na poslední otázku Vám napíši několik vět ke každému návyku, kterými představujeme s dětmi z žákovského parlamentu v rámci hraného „představení“ program během Dne 7 návyků na škole.

1. návyk: BUĎTE PROAKTIVNÍ – ODPOVĚDNOST MÁŠ TY. Rozmysli si, co chceš a podle toho jednej. O tom, jak se chováš a cítíš – rozhoduješ ty. Chceš-li ovlivnit jiné, ovlivni nejdřív sebe – je to těžké, ale dokážeš to.

2. návyk: ZAČÍNEJ S MYŠLENKOU NA KONEC – UDĚLEJ SI PLÁN. Naplánuj si cíl svého snažení. Dlouhodobý i krátkodobé. Hodnoť, co se ti na cestě povedlo. Krátkodobé cíle vol reálné. Napiš si je, napiš si své poslání. Nezalekni se překážek, buď úspěšný.

3. návyk: TO NEJDŮLEŽITĚJŠÍ DÁVEJ NA PRVNÍ MÍSTO – NEJDŘÍVE PRÁCE, POTOM ZÁBAVA. Plánuj své kroky – pracuj s plánovacím kalendářem v žákovské

knížce. První dělej věci důležité, neodkládej je. Co je důležité se nauč poznat, pojmenovat a udělat. Pokud to dokážeš, většina dospělých ti bude závidět.

4. návyk: *MYSLETE ZPŮSOBEM VÝHRA – VÝHRA – ŽIJEŠ S LIDMI, NE NA ÚKOR JICH.* Ideál je, aby spokojeni byli všichni. Jak se budeš chovat k ostatním, tak se budou chovat k tobě. Nežiješ na pustém ostrově – respektuj lidi kolem sebe. Hledej řešení, které naplní tvé cíle a umožní naplnit cíle i druhých – s ostatními se domluv.

5. návyk: *NEJDŘÍVE SE SNAŽTE POCHOPIT, POTOM BÝT POCHOPENI – NEJDŘÍVE NASLOUCHEJ, POTOM MLUV.* Naslouchej ušima, očima, srdcem i hlavou. Kdo poslouchá, ten se dozví. Kdo se dozví, může být sobě i ostatním užitečný.

6. návyk: *VYTVÁŘEJ SYNERGII – SPOLEČNĚ DOSÁHNEME VÍCE.* Kompromis je krásné řešení, ale odlišností názorů, nápadů a postojů se dá vymyslet více. Nebraň se a nebojuj s odlišností – využij ji, budeš překvapen, kam se dá dojít.

7. návyk: *OSTŘETE PILU – BUĎ V POHODĚ.* Jak můžeš být prospěšný jiným? Když budeš silný na těle, na duši, na rozumu i na srdci. A to nepřijde samo. Je třeba zdravě jíst, cvičit, učit se, pracovat, odpočívat a dělat ostatním radost. Pak budeš šťastný ty i tvé okolí.”

Respondent č. 3

1.) Jak jste změnu po zavedení programu „I ve mně je lídr“ ve škole prožívali?

„Tak prožívali jsme ji jak v dobrém, tak trošičku nechci říct ve zlém, ale takovém rozporuplném chování, protože jsme v podstatě nikdo nevěděli, co můžeme od toho očekávat, a trošičku jsme se toho obávali. Takže každá svým způsobem najel na nějaký systém, tím nechci říct, že by každá dělala něco jiného. Ba naopak všichni v podstatě děláme to samé. Někdo lépe, někdo hůře, když to tak řeknu, někdo se tomu víc věnuje“ někdo se tomu méně věnuje. Všechno tohle je na dobrovolnosti. Celý ten program začal s tím, že nesmíme nikdy nikoho nutit něco dělat, co se mu nelíbí nebo co není jakoby jeho názor. Takže my vlastně všichni děláme stejnou věc, ale každá to dělá trošičku po svém.“

2.) Jak byl program postupně zaveden? Nějakou chronologickou, co vy si jako pamatujete, body, jak to vlastně probíhalo?

„No my jsme jako všichni zaměstnanci školy prošli školením, několikadenním, to trvalo s přestávkami asi, kolik jich bylo šest, já si přesně nepamatuju, ale byly to víkendy, takže my jsme prošli školením, prošli jsme i tou implementací, potom byl u nás ve škole zaveden tzv. maják, to byla skupina vyčleněných učitelů, kteří se scházeli každý týden a v podstatě dávali dohromady jistě zásady, jistá pravidla, něco co by všem ostatním pomohlo k tomu, s tím začít v podstatě. A potom už jsme vlastně formou knížek, které jsme dostali, formou různých her, formou nějakých odměn, pro malé děti, abych řekla pravdu, nevím, jak to přesně fungovalo na 2. stupni, ale třeba u těch malých dětí, to třeba já nevýhrůžně kytičky, kuličky a všechno co se dětem povedlo, tak jsme nějakým způsobem dávali najevo, aby o tom věděli, že to je správně to co dělají. Takže jsme to jakoby hodnotili. Ty hodiny. A všechno to, co děti udělaly. A tím se vlastně postupně těch 7 návyků začaloučit na té škole, zavádět, a snažili jsme se každou hodinu něco z toho návyku těm dětem připomenout, říci, aby si to osvojili.“

3. Měla jste nějaké pochybnosti před zavedením programu „I ve mně“ je lídr, pokud ano, tak jaké, a jestli se tyto pochybnosti vaše naplnily?

Měla jsme já o, budu teďka mluvit osobě, já jsem měla pochybnosti o tom, že, já jsem si nebyla jistá, jestli to ty děti pochopí, protože třeba slovo lídr je cizí slovo, jeden

z návyků je Vytvářej synergii, synergie je cizí slovo, a já jsem nebyla so jistá jestli budu jim to schopna těm dětem to vysvětlit, tak aby to oni pochopili. A zjistila jsem, že ty děti s tím nemají absolutně žádný problém. Byla jsem hrozně mile překvapena, aj pochopili slovo lídr, jak pochopili co to je, kdo to je, jakým způsobem se stát lídrem, takže v podstatě pro mě to bylo příjemné překvapení., že malé děti se stímztotožnily velice rychle.

4. Jak konkrétně začleňujete 7 návyků v přípravách na vyučovací hodinu, a jak se změnila délka přípravy na jednotlivé hodiny po zavedení programu „I ve mně je lídr““““?

Tak my máme už asi šest let povinná předmět etickou výchovu, jako předmět, který je známkován a je prostě součástírozvrhu. Takže samozřejmě 7 návyků se hlavně probírá v jedné hodině, kterou máme pravidelně každé pondělí první hodinu. A během ostatních vyučovacích hodin se podstatě tomu dostáváme kdykoliv je... Nevím, jak to mám říct, aby, není to tak že bych každou hodinu, jako opakovala návyky, nebo vždycky nějaký návyk připomínala to ne. Ale vždycky se stane, že v nějaké hodině během toho celého dopoledne se najde něco, kdy je nějaký návyk, zrovna vhodný, připomenout, nebo říci, tak teď se to hodí nebo nehodí. Tohle by bylo dobré dětem připomenout. A co se týká mé přípravy, tak i v těch přípravách se snažím vždycky nějaký ten návyk, aby se objevil. V nějaké té vyučovací hodině. Není to tak, že by tam byl pokaždé, každou hodinu, by se našel, to určitě ne. Ono to také každou hodinu nejde. Ale pokud prostě, v jakémkoliv předmětu, udělám skupinovou práci nebo práci ve, cokoliv kdy se může jedinec osvědčit nebo říct že je v něčem výjimečný, tak vždycky zde snažím na to upozornit, aby si to ty děti uvědomili. Moje délka přípravy se tím víceméně moc nezměnila.”

Děkuji a ta etická výchova je, od kterého ročníku na vaší škole zavedena?

„Od prvního. Od prvního ročníku a dřív to bylo, že byla etická výchova pouze na 1. stupni a před těma dvěma lety, jsme začali i ve mně je lídr, tak se etická výchova vyučuje i na 2. stupni.”

5. Jaké výstupy výsledky programu „I ve mně je lídr“ jste v rámci hodnocení, reflexe vyučovacích jednotek zaznamenali?

„To je to co jsem vám říkala na zařátku. Jako my můžeme zhodnotit hodinu, nebo nějakoupráci žáků ale těžko můžeme zhodnotit teď, jestli ten program prostě byl úspěšný nebo nebyl úspěšný. Já můžu zhodnotit, že děti v té hodině nějakým způsobem pracovali, můžu zhodnotit to, jestli se chovají nebo jestli reagují tak, jak by měli, ale samozřejmě, protože ta reflexe hodnocení se dělá téměř v každé vyučovací hodině, ale to jsme dělali i předtím, to jako by podle mě s lídrem nemá co do činění, a co se týká lídra, tak si myslím, že je stručně brzo, jako říct, jestli to bylo úspěšné nebo nebylo úspěšné.“

6. Z následujícího uváděných přínosů pro školy, které jsou vlastně uvedeny na webových stránkách, můžete popsat určitou situaci, která by některé z těchto prohlášení o výsledcích programu „I ve mně je lídr“ potvrdila? Lepší studijní výsledky. Minimalizace problému kázně ve škole, uspokojení pedagogů z práce.

„Jako určitě, výsledky těžko říct, to je podle mě hrozně brzo. To já vám neřeknu, protože učím prostě malé děti a to by vám možná řekl někdo na druhém stupni. A co teda můžu říct, tak určitě v chování dětí jako ve vztazích. Hrozně se zlepšili vztahy. A nejenom mezi dětmi, zlepšily se vztahy mezi kolegy, zlepšily se vztahy učitel-žákaurčitě se zlepšily vztahy učitel-rodíč. Tam by já viděla jako obrovský přínos.“

A pamatujete si nějakou konkrétní situaci?

„Tak já bych vám to v podstatě řekla tak, já nemám problémové děti, takže já vám jako teďka nějak přímo neřeknu nějakou konkrétní situaci, ale je pravda, že cokoli jakoby dítě dřív udělalo, tak my jsme jako učitelé, a jako hlavně jako ženy-učitelky, byly vždycky zvyklé prostě to za ty děti nějak vyřešit. „Jé, tak tobě se rozlilo pití“, tak jsem vzala hadr a šla jsem to utřít. Dneska je to o tom, že když se tomu dítěti něco podobného stane, tak moje otázka je: „A co s tím uděláš“? Ne jenom, všichni učitelé kladou stejnou otázku, a snaží se, aby dítě samo přišlo na to, co by mělo udělat s daným problémem. Takže ono samo přijde na to, že by mělo ten hadr vzít a po sobě si to utřít. Nebo kluci se dohadují, hádají se, začínají být na sebe škaredí, a nemusí to být jenom kluci, ony to dokáží i děvčata. A zase není to o tom, že já bych přišla a snažila se je od sebe odtrhnout, a vynadat jednomu druhému, to vůbec ne. Prostě já je oba vezmu a řeknu: „Tak a teď se domluvte na nějakém řešení takovém, aby to vyhovovalo vám oběma, aby už k takové situaci nedocházelo.“ A oni skutečně něco najdou. Oni se skutečně domluví

mezi sebou. Takže v té samostatnosti. A v tom, že oni dokáží vyřešit problém, v tom já vidím obrovský úspěch.”

7. Používají žáci společný jazyk 7 návyků každodenně? Co můžeme ze společného jazyka 7 návyků ve výuce slyšet nejčastěji?

„No určitě nejčastěji je spolupráce, první návyk Bud' proaktivní, to znamená, sám se staraj o to, co máš dělat. Už jsem tady několikrát naznačila, každé to dítě že je zodpovědné za to, co udělá a neudělá, a hlavně, bych řekla, že i to že děti plánují a stanovují si své cíle. Takže oni v podstatě to používají pořád, protože, když někdo není připravený na hodinu, tak ostatní děti klid neřeknou: Hele to je návyk číslo 3: To nejdůležitější dávej na první místo. Nejdřív si máš připravit, pak si můžeš hrát. Oni aniž by si to uvědomili, tak v podstatě ten jazyk používají. A zas já to zas беру jako jen na svoji třídu. Těžko říct, jak to probíhá v ostatních třídách, ale zase jako musím přiznat, že se o tom snažíme úplně všichni, aby to tak bylo.”

8. Je pro výuku 7 návyků zaveden nějaký specifický časový úsek či vyučovací jednotka?

„No určitě bych řekla, že v té etické výchově těch 7 návyků se nejvíc probírá, samozřejmě máme etickou výchovu, takže se snažíme děti jako učit etickou výchovu, já bych osobně řekla, že 7 návyků je vyšší forma etické výchovy. Takže ono se to hrozně prolíná. Ale řekla bych, ženám to jako během celé toho dopoledne vždycky nějakým způsobem se tak k tomu dostáváme, určitě ne každou hodinu, určitě ne každá, i když jo, každý den asi...Není to tak, že bychom tomu věnovali opravdu větší část té hodiny, to určitě ne, ale tu hodinu etické výchovy tomu věnujeme. Celou hodinu.”

9. Jaké nároky klade implementace programu na vlastně učitele, na jejich znalosti, na dovednosti, na jejich postoje?

„No nároky...Já bych spíš řekla, že to ztotožnění se stím. Jsou lidé, kteří se stím ztotožnili velice rychle. A řeknou Vám, že vlastně jsou to pravidla chování, které, která člověk používá podstatě pořád a není to vlastně nic nového. Je to něco, co někdo dělá do nějaké škatulky, a nějak to pojmenoval, ale vlastně je to něco, co už je tady známo stručně dlouho, a spousta lidí to používá. Pak jsou samozřejmě kantoři, kterým to asi tak úplně nevyhovuje. Ale smyslem není někoho donutit něco dělat, ale mělo by to prostě

vyplýnout ze situace, měli by oni sami přijít na to, že pokud to budou oni sami, kteří půjdou vzorem a budou to používat, že to bude jenom pro jejich dobro. Takže implementace na začátku byla těžká v tom, že jsme nevěděli úplně přesně, jak začít. Ale myslím si, že se do toho každá dostane strašně rychle, protože si vlastně každý uvědomí, že to není nic tak strašně složitého a náročného, to jsou vlastně všechno věci, které člověk zná, jenom jsou jinak pojmenované. Jako my jsme se toho taky báli, spíš jde o to, že dospělý člověk, jak už jsme řekla má prostě nějaké návyky, možná i špatné, a jenom jde o to, aby si sám uvědomil, že to na co byl zvyklý, tak trošičku změní, a ono to pak už půjde samo.”

A byl tam nějaký problém s některými členy pedagogického sboru, že by proti tomu programu nějak byl? Že by nechtěl?

„Já bych neřekla, že by někdo byl proti, já bych spíš řekla, že ne každá se zapojil, jak by mohl třeba. Anebo ne každá, třeba tomu tolik věnuje. Jsou kantorky, který tomu fakt věnují hodně, a strašně moc se snaží, dělají pro ty děti hroznou spoustu věcí a pak jsou kolegyně, které opravdu tomu věnují jenom jednu hodinu etické výchovy.”

Respondent č. 4

Tak jak byl program postupně zaveden?

„Tak zaveden byl tak, že jsme absolvovali celá škola semináře, myslím, že to bylo třikrát po dvou dnech, a v soboty, kde jsme se seznámili s programem, s tím jak bychom měli postupovat, a spíš to byli takové prožitkové semináře, kde jsme i my si museli projít, takovou nějakou senzibilizaci k tomu celému programu. Jsme si prošli, seznamovali jsme se s různými materiály, kde většina z nich je pořád ještě v angličtině, a k tomu materiály třeba nemáme, pracovní sešity, co nám jsou na internetu, většinou z angličtiny, ale základem je několikadenní seminář.“

Co se týká toho překladu, stahujete si ty materiály z angličtiny?

„Angličtině nás mnoho z nás nevládne, takže spíše si s tím pracujeme, abychom se s tím nejvíc seznámili, asi nejvíc pro ty teenagery, a jak si to nějak každá zavádí do výuky, to záleží na každém z nás.“

Takže nepřekládáte ty pracovní listy?

„Třeba kolegyně z druhého stupně, třeba vedou nápady z druhého stupně, ale to se ani nedá, my potřebujeme si to začlenit, tak jak to my potřebujeme do výuky, každý zvlášť, co je učíte.“

Měla jste nějaké pochybnosti před zavedením programu „I ve mně je lídr“, jestli ano, tak jaké, a naplnily se tyto pochybnosti?

„Tak pochybnosti určitě, když přijde něco nového, neuměla jsem si to tak úplně představit, co to bude obnášet. Úplně první seznámení, přijela paní z lídru, a říkala nám něco o tom, tak jsem si říkala, co to zase bude, pustá teorie, připravilo mě to o dvě hodiny času, místo abych šla opravovat sešity, že jo. Takže jsem skeptická byla, ale jenom fakt do té doby než jsem se s tím jakoby seznámila, pak už mi to začalo být opravdu velmi blízký.“

Jak začleňujete konkrétně 7 návyků do výuky a jak se změnila délka přípravy na výuku, jednotlivé hodiny po zavedení programu „I ve mně je lídr“?

„Tak teď už v současné době v intencích 7 návyků, to znamená, já nesnažím se to třeba, dneska tak to tak malinko bylo někde trošičku na sílu, ale jinak v té čtvrté třídě, když se ty děti naučili co to je, těch 7 návyků, co to obnáší, ten návyk jakoby 7 návyků, tak už jako třeba stačí říct, cílem dnešní hodiny bude naučit se obvod obdélníku, co si myslíte, že bude potřeba, který z těch návyků nám bude nejlíp sloužit? Ty děti už fakt přijdou na to, nebo v dnešní době už vám řeknou, já jsem se rozhodl, a to je to nejdůležitější, rozhodl jsem se že mi ta práce půjde, že se to naučím a to je to rozhodnutí, bát, vést je k tomu ty děti, že, k té zodpovědnosti, a ta zodpovědnost je že já rozhoduju jestli v tuhle dobu budu dávat pozor, nebo nebudu, jestli budu mít to pravítko na tu hodinu, nebo nebudu, jestli budu rýsovat, jestli budu mít to kružítko, takže tohle to je to největší, nejzákladnější ten první návyk, rozhodl jsem se. To záleží na tobě, rozhodneš se špatně, a když se rozhodneš špatně, vždycky máš šanci rozhodnout se podruhé dobře, a to strašně jakoby zjednodušen tu komunikaci, a ubyly nějaký sankce, přijdou, omluví se, ale to je z dalších otázek, jsem se do toho zamotala. Ale ta příprava v dnešní době, to nedává žádnou práci navíc jako, protože i já se musím připravit na hodinu, mít ten cíl v té hodině, a takže to není navíc, takže to bylo na začátku, když člověk něco chtěl dostudovat, něco chtěl si sám něco ukočírovat, chtěl si udělat nějaké ty věci, aby to děti měli na očích to jo, ale teď mi to jen pomáhá a mám spíše v tom tu efektivitu než práci navíc.“

Jaké výsledky výstupy jste v rámci zavedení hodnocení reflexe ve vyučovacích jednotkách programu „I ve mně je lídr“ zaznamenali?

„Určitě v práci s dětmi, zjednodušila se komunikace, mě je čtyřiapadesát poprvé já nemám v záznamu blog kdo co zapomíná, výjimečně někdo řekne, paní učitelko zapomněl jsem to či ono, prosím vás můžete mi půjčit třeba pravítko, tak on už ví, že se má omluvit, postupuje podle toho, že on to druhý den přinese, ano, musím se nějak zachovat, ale jak to zařídím, abych třeba nebyl v té hodině, neměl ten hendikep, to znamená, půjčím si, a takovéhle věci. Takže to si myslím, že určitě, co se týká chování dětí, vzájemného chování dětí, ty vklady a výběry na citové konto, to je úžasná záležitost, takže nejenom jenom usměváčky a mračouny, já si myslím, že tohle je daleko víc to citové konto, ty děti paradoxně uměli říct nedostatky, ale neuměli se pochválit, jo, takže už to že to dítě dokáže, byť může být slabý na matematiku, mám tam cizince, mám tam autisty, mám prostě klasickou třídu s různými problémy, a opravdu klasická třída a

ty děti dokážou na sobě najít, dokážou být úspěšný v tom, dobře třeba na tu matematiku, tam to vážně tam budu mít trojku ale při práci ve skupině, nebo při nějakých jiných činnostech tam můžu být dobrý, tam já mám vklad na citové konto, takže nejen vklady na citové konto, tím že ty děti nosej jedničky, a já mám jen ty výběry, protože čtyřky a pětky, ale může mít třeba víc vkladů na citové konto než ten kluk jedničkář, který je třeba sobecký a který myslí jen na sebe, takže v tohleském se nám lídr líbí. A rodiče to dobře akceptují, protože my jsme si zavedli ve čtvrté třídě sešit úspěchů a radosti, kde si ty děti zaznamenávají, na celý měsíc, třeba uklízet pokojíčky, my děláme třídní, viděli jsme na to chování třeba doma, poděkuju mamince, že mně udělala svačinu, tak to strašně dobře akceptovali, tak odříkají sedm návyků, to je zas nějaká blbost, to odříkají jako básničku. Ale tak když vidí, že je to o tom životě, v tom celkovém výchovném postupu, vůči tomu dítěti, který je o nějakých tom celkovém výchovném postupu vůči tomu dítěti.”

Z následujících uváděných přínosů pro školy, můžete popsat určitou situaci, která by některé z těchto výsledků programu „I ve mně je lídr“ potvrdila? Jsou tam uváděny např. lepší studijní výsledky, minimalizace problémů ve škole, nebo uspokojení pedagogů z práce.

„Ty lepší studijní výsledky určitě tam v tom, že tam je to plánování. A máme to plánování i v žákovské knížce, plánovací kalendář, takže to dítě není překvapené, není frustrované, takže i ty děti slabší, autisti, cizinci, nebo prostě s nějakým tím hendikepem, tak mají šanci, a pokud chtějí a rozhodnou se, což je ten první návyk, mají šanci se za ten týden se na to připravit. A tohle jednoznačně kvituju kladně, protože i děti slabý, když chtějí skutečně se připravit, tak to změní výsledky, byť i sám ten rodič ze začátku roku říkal, on je blbej po mě na matematiku, to víte, tam on bude mít vždy ty čtverky, úplně zbytečně takhle předjímal tomu dítěti, říkali, jasně ty budeš blbej po mě, po tatínkovi, takhle lehce to těm dětem dávali a když vidí, že ty děti skutečně, chtěl bych jim říct, neznamena nic, ale chci, to dělá prostě divy. Takže tam jednoznačně, ale i ty výchovný, že žádný tady není potřeba evidovat, že někdo něco zapomene, nebo že má nějaký ten výběr, že se utrhne na kamaráda, jsou to děti, nejsou to hotový bytosti, které jsou úplně normální. Ale není to jako přes čáru, ale i ty děti, který byl hyperaktivní, měly problémy v první a druhé třídě, tak se hrozně zklidnili, takže opravdu je to fajn.”

A co se týká těch pedagogů, myslíte, že by měli větší radost z té práce?

„To si myslím, že my co v tom tzv. jedem, tak máme určitě, ty který se s tím nechtěj zaobírat, nebo prostě hned to jako ztratili, jenom třeba že nechtěli pro to něco udělat, no tak ty nemůžou, ty jsou dál v tom nadávání, že děti jsou nemožný a že rodiče jsou nemožný, vtom klasickým nadávání, v kterém jede celá republika, od politiků až na každém hledat chybu, být věčně napruzenej, ale neudělat ten první krok, jakože zkusím to jinak, když nemůžu změnit lidi okolo, můžu změnit sám sebe. Když nemohu změnit okolnosti, tak zkusím to dělat nějak jinak.”

Takže stále tady je ještě vlna pedagogů, kteří by takhle opravdu, nevyužívali tu pro aktivitu?

„Někteří myslím, s tím prostě nic nenadělíte, to bylo, je a prostě bude, tak to je. Jak říkám není to kouzelný proutek, teď máme sedm návyků a všichni byli šťastní a veselí, chytrý...Ne musí pro to něco člověk udělat. Jako pro všechno že jo.”

Používají žáci společná jazyk 7 návyků každodenně? Co můžeme ze společného jazyka 7 návyků, slyšet ve výuce nejčastěji?

„Tam asi oni nejčastěji používají tu proaktivitu, dneska tam třeba nepadlo slovo synergie, upřímně řečeno, mě dlouho nešlo z pusy ten lídr, já jsem měla, prostě takovej amerikanismus mně vadil, teď už vůbec mě to nepřijde, děti začaly ty cizí slova používat, dřív než já, slovo synergie, proaktivita, ale já jsem hlavně chtěla, aby to slovo bylo nějak naplněný, ne že oni se ho naučej a nebudou vědět co a jak. Ale dneska jste to slyšela, strašně zjednodušený podobě, a oni při tom pondělku otvíraly ty pusy, nevím, kdy si šli lehnout, takže byli takoví, možná kdybych tam bývala zařadila skupinovou práci, že jste to viděla v takový větší akci, ale prostě takhle ty hodiny etické výchovy máme, zhodnotíme tam ten týden co byl, a je to taková ta první hodina v tom týdnu, která je vždycky, taková pomalejší při pondělku, i my dospělí, máme ten rozjezd takový pomalejší, takže prostě jste tam viděla, tak jak by to asi normálně proběhlo i bez vás. Nebyla to žádná předváděčka na efekt, ale jinak oni se v tom orientují dobře, proaktivita, synergie v pohodě, toho lídra, možná že i já to slovo nepoužívám příliš, tak ty děti taky nepoužívají, některé kolegyně si třeba řekli, že dobře všude vyvěším že je lídr, služba na sešity, služba na zavírání oken, pořádek kolem koše, tak si nazvali, lídr

na zavírání oken, lídr na koš, tak tohle si myslím, že tudy cesta nevede, že to je o leadership, to znamená, já sám sobě jsem vedoucím, to není o tom že já jsem ten nejlepší ze třídy a proto jsem lídr třídy. Takhle vůbec ne, takhle jsme to možná v začátku i my jsme k tomu měli trošičku despekt, jsme to takhle chápali, po nás to takhle třeba začali chápat rodiče, ale ono je to skutečně o něčem jiném, to je o tom sám sobě si být tím jo a mít ty cíle, když se pojede podle těch návyků tak to bude nejen prospěch, hlavně ta práce se fakt zefektivní.”

Je pro výuku 7 návyků zaveden specifický časový úsek, či vyučovací jednotka?

„No my to využíváme, hlavně to zavedení jsme dali do těch hodin té etické výchovy, protože jsme si říkali, jak to uchopit, jak začít. Ono my jsme pořád kolem toho chodili jako kolem horké kaše, aniž bychom, to je z Murphyho zákonů, že někdo přijde,,„Ježíšmarjá to je těžký, to se prostě nedá udělat, to ne to nezvládnou“. Přijde blbec, který neví, že to nejde, a udělá to. Takže když do toho vstoupíte a někde začnete, to je úplně jedno, u kterého z těch návyků, u těch malých dětí přes ty pohádky, přes ty bajky, to je krásně zpracovaná knížka, a ty děti na to slyšej, v dnešní době v podstatě už v každém předmětu, v každém filmu, v každém příběhu, když chcete, můžete najít všechny návyky nebo jeden z nich, už to tak, když začnete takhle přemýšlet, tak to najdete vždycky. Ale je nejlepší, když ty děti, to mají jakžtakž osvojený to vzít tam, kde se to opravdu hodí, kde oni si to zažili na vlastní kůži, dneska s tu rukou za zády, když se o tom jen tak o tom bude vyprávět, no tak až si to zažijou, tak vědí jak to všechno je. Tam ještě těch aktivit je víc, ale prostě takhle vstoupit do toho, začít sám v sobě hledat, některý ty věci a dělat to tak nějak přes záda, ale i to co je vám blízký, co vy si třeba vzpomínáte z dětství. Ono to začíná nebo já jsem říkala dětem, vždyť si vzpomeňte na ten první, ne na první návyk ale v první třídě, když se jim říkala tu základní, nedělej druhému to co, nechceš, aby dělal tobě. A naopak dělej druhým to, co chceš, aby dělali oni tobě. To je takový základ chování, to je zlatý pravidlo slušného chování., slušného člověka. A to jsem těm dětem i za minulého režimu, prostě to člověk těm dětem říkal. Tak to dítě i v té rodině je vychováváný, nekopej někomu do báboviček, když nechceš, aby kopal do báboviček tobě.”

Jaké nároky klade implementace programu na učitele, jejich znalosti, dovednosti a postoje?

„No tak to právě záleží strašně na člověka, jestli je vám to blízký, už tím co ten, co ty návyky mají, jakoby za cíl, celý ten program, celá ten projekt, to znamená vlastně aby ten člověk se stal lepším člověkem, nebo vůbec jako člověkem, s nějakými morálními kredity a návyky prostě já si myslím že tohle všechno k člověku patří a jestli se to jmenuje „I ve mně je lídr“, nebo jak jsem vám říkala mě takhle vychovávala babička, že když vás vzala za ruku, musíš pozdravit, protože jsme přišli sem, a ne tohle nesmíš, a tohle naopak musíš, zvířátkům se neubližuje, kytičky se netrhají, tak všechno to jsou vlastně návyky a principy, který by měly patřit k výchově a zase záleží kdo z nás se chtěl tím více zaobírat, shánět si nějaký materiály, jak to chtěl přibližovat dětem, jestli si dělal nějaký interaktivní cvičení, což jsem si já třeba dělala, pro ty děti, takže naprosto záleží na vás, nebo jestli si využijete citáty, já třeba jsem si úplně vzpomněla na citáty, které jsem měla ráda v těch osmnácti devatenácti dvaceti letech, tak i to mi bylo blízký, že celé to školení nebylo nějaký že všichni jsme happy a že jako...jo to opravdu nebylo to umělý, ty školení a není to nic umělého, nějaká proklamace nějakých hesel, že pokud by skutečně se člověk tím více zaobíral, žil podle toho, tak se skutečně zkvalitní váš život ale vašeho okolí, ale i člověk který třeba říká, já nejsem tak chytřej, dokonalej, tak má šanci zažít spoustu radostí v životě a úspěchů a o tom si myslím, že to je to hlavní, že každá může být úspěšný, jenom prostě přesvědčit to děťátko, když se vrátím do té školy, no dobře tak ti nejde matematika, ale ty můžeš být hodnotný členek té třídy, právě proto třeba, jak se chováš. A to si myslím, že je hrozně důležitý.”

A ještě co se týká toho školení v roce 2014, ano, byl ještě nějaký jiný seminář pro učitele, pro pedagogický sbor, aby se to třeba upevnilo?

„To znamená to jsou lidi, který se tím víc zaobírají, každý ze školy má možnost, se do toho majáku začlenit, nebo se přijít se na to podívat, to není nic umělého, strategie, si sdělujeme, co třeba by se mohlo zařadit, aby to souznělo s naším ŠVP, s naším cílem, naši školy, máme tu sovu, zodpovědnost, aktivita, vzdělání, jo aby to prostě bylo, aby tu školu to posunulo, tam, kam jsme chtěli, to znamená aby tady bylo dobré klima, pro děti, pro rodiče, pro nás všechny, aby to bylo prostě pracoviště, kam budeme rádi chodit, ale musí pro to člověk něco udělat, musí chtít, to je to nejdůležitější.”

A vy jste členkou toho majáku?

„Ano jsem. V současné době: pan ředitel, paní zástupkyně, já a ještě kolegyně z 1. stupně, z 2. stupně, pan učitel H., osm asi. Ale je to jako opravdu otevřená skupina, ale znáte to, někdo prostě řekne, protože se scházíme v úterý ve čtvrt na čtyři, no to já tam nepůjdu, a někdo opravdu jako si myslí, jako kouzelný proutek, vyvěsím si plakát, a začne pak říkat, ono to nejde, ono to nefunguje, no jasně, tam prostě vy jste, ta nejdůležitější osoba vůči těm dětem protože vy jim to nějak zprostředkováváte, a jdete krůček po krůčku, tak jako vždycky.”

Takže je třeba možnost, že u některých pedagogů třeba ta implementaci nějak nezapůsobila a těch 7 návyků v té hodině neměli?

„Já si myslím třeba, že je do té hodiny dají, ale jestli si to ten člověk nezvnitřní, si myslím, tak to ty děti poznají, jestli vy s nimi jakoby souzníte, jestli když se rozčílíte, tak to myslíte upřímně, a když naopak je pochválíte, že to taky myslíte upřímně, a ne jen proto a já jsem nikoho dlouho nepochválila, tak pochválím. Takže takovéto souznění, když s tím souzníte, tak to přenášíte na ty děti, a ten efekt to má, když tomu víc věříte. Jsou tu kolegyně no tak když tam zařadím něco, tak děti, si je zopakujeme, tak si je zopakují, řekne dobře, tak jsme to zopakovali za deset minut, tak teď si kreslete. Tak si myslím, že ten efekt v té hodině a nejenom v té hodině, není to takový, ale možná je to i tím, že sám ten člověk ses tím neztotožnil, nebo někdo, nebude si proto nic připravovat, nebo tomu z nějakého důvodu nevěří, prostě i učitel je člověk a takhle k tomu přistupuje, a náš pan ředitel má prstě vizi, že když se s tím jakoby za delší dobu někdo jakoby neztotožňuje a těm dětem to nebude předávat, to co by měl opustit pracoviště a hledat si něco někde schůdnějšího, nebo něco míň náročnějšího, ale my víme že ta vize, se nám nesplní za rok za dva, ale kdyby za pět let, kdyby ty děti který jsme tady jsme začali s nimi už od té první třídy, někdo naskakoval v sedmičce v osmičce, a měli to, tak tam efekt byl třeba na druhá stupeň. Říka, že je zvědavý, jak ty děti, které přijdou z prvního stupně, jestli i u nich, na tom druhým stupni, takže uvidíme, říkám, je to proces, nejde to takhle...”

Ještě k těm pedagogickým poradám, používáte tam slovník 7 návyků u pedagogů?

„Ze začátku jsme si upřímně z toho dělali srandu, jo, prostě to bylo pro nás... Taková tohle byla pro nás výhra-výhra, a teď už si myslím, že se to jakoby...”

Takže žádné dohady a vždycky hledáte to nejlepší?

„Ono takhle bylo, je to prostě součástí naší práce a my máme mimoto, že jedeme tento projekt, který je teď, se nám zdá jako nástavba, ale děláme to kvůli tomu klimatu, aby se nám ze dne na den, z týdne na týden, jenom takových úkolů, od toho srpna až do června a teď my už jedeme září, my ještě jsme neměli prázdniny, a my už teď natvrdo jedeme plánování na příští rok a prvňáci objednávání učebnic, všeho, takže bylo by dobré, fajn, kdybychom ve všech těch našich krocích, který tady děláme, která se netýká v uvozovkách bychom měli jednat, abychom to měli pod kůží, určitě by se nám to zefektivnilo, ale co si budeme jako povídat, je nám už tolik, kolik je, to zaprvé...”

Takže se nepřetahujete na poradě, kdo si vezme kterou aktivitu?

„To ne to bychom...Tady nejsme stroj, a nějak fungovat musíme, to prostě že někdo je více aktivní a někdo, to je, prostě jsme klasický pracovní kolektiv, ale říkám, pokud bychom měli žít podle těchto návyků, bylo by to samozřejmě i pro nás jakoby jednodušší, je to jedna pro nás z věcí, není to priorita, protože opravdu musíte toho zvládnout tolik, že nemáte osmihodinovou pracovní dobu, ale někdy dvanáctihodinovou, včetně víkendů. Pokud chcete se všemu věnovat, v dnešní době tak jak si myslíte, že je to nejlepší, vemte si, dřív nebyly počítače, nic, teď si děláme interaktivní programy, jedeme ve všelijakých dalších jakoby jiných projektech a s různými, skupinová práce, projektový vyučování, a spolupráce s fakultou, jsme fakultní škola a já nevím co ještě, to všechno takže jako, todlecto by bylo fajn, kdybychom to tak žili a bylo by to tak lepší, ale nemůže to být jenom fajn, odříkala jsem dneska sedm návyků a mám vystaráno.”

Respondent č. 5

Dobrý den,

1. Změna nepřišla hned po zavedení, Leader probíhá 2. rokem a až teď se začínají objevovat úspěchy a vychovanější děti.
  2. Každá třída má 1h v pondělí hodinu Etiky, kde se probírá, zavádí a učí 7 návyků, záleží ale na každé učitelce, jak to dětem převede a jak se s tím ztotožní. Některé to vzali opravdu za své, jako dobrý koncept, některé s menším nadšením.
  3. Pochybnosti jsem neměla, s podobným konceptem jsem se již setkala v Austrálii, kde jsem i měla možnost číst knihy a tomu podobné od Coveyho.
  4. 7 návyků pravidelně procházíme při pondělní hodině etiky, na druhém stupni je to trochu těžší, když učitelé mají méně společných hodin než na prvním stupni.
  5. Výsledky jsou pozitivní, děti jsou více disciplinovanější, umějí být samostatnější a plánují si podle kalendáře v ŽK svůj čas na učení a přípravu.
  6. – děti se musí více spolehnout na sebe a tím se také samy více připravují na výuku
- děti se učí slušnému chování, učí se více naslouchat samy sobě a hlavní myšlenka výhra-výhra dělá děti lepší v chování k sobě i ke škole
- pedagogové se mohou více věnovat výuce místo řešení výchovných problémů
7. společný jazyk ne vždy, často zní proaktivní jednání, dávej nejdůležitější věci na první místo, výhra-výhra
  8. tematický plán vám pošlu ze školy...
  9. je potřeba větší přípravy tohoto programu, více aktivně podporovat děti v programu, vymýšlet různé činnosti a aktivity na 7. návyků

Vzala jsem to stručně:)

Zdraví M.

Přepis rozhovoru 23. 5. 2016

Respondent č. 6

Jestli byste mi mohla říct, jak jste změnu po zavedení programu ve škole prožívali?

„Tak my jsme se domluvili celý sbor, že potřebujeme nějakou změnu, ve škole. My jsme hledali různé alternativy, jak změnit klima školy a jedna kolegyně se zúčastnila školení „I ve mně je lídr“, bylo to školení pro manažery firem a přišla úplně nadšená, že by to bylo to, co by se dalo zavést ve škole. Že to funguje nejen na ty dospělé, ale i na děti. Přesvědčila nás s ředitelem a kontaktovali jsme vedoucí Franklin Covey a oni pro nás a náš celý sbor udělali, připravili školení. Opravdu se ho zúčastnili všichni pedagogičtí pracovníci, včetně vychovatelek, včetně vedoucí školní jídelny. A bylo to školení zhruba tři víkendy. Dostali jsme spoustu materiálů, ale to školení nebylo, jak to zavést ve škole, ale bylo to školení pro nás. Takže my jsme si vlastně tím prošli každá sám, pak jsme po nich chtěli, aby nám připravili, jak to vyzkoušet na dětech, jak vlastně ten program dostat, nějaké ty aktivity, do hodin, do běžných hodin. Takže to pro nás také udělali, takže jsme měli i ukázková hodiny, jak některé ty aktivity řešit přímo v hodinách. Do té doby jsme měli etickou výchovu jen na prvním stupni, ale zavedli jsme ji i na druhý stupeň. Funguje to tak, že každé pondělí první hodinu je třídní v té třídě, a pracuje s dětmi. Máme různé role těch dětí, jako někdo pracuje víc, někdo méně.“

Tak to jste mi odpověděla i na tu otázku, jak byl program ve škole zaveden. Co se týká vašich pochybností, měla jste nějaké pochybnosti před zavedením toho programu „I ve mně je lídr“? A jestli ano, tak jaké?

„Ano, měla jsem pochybnosti.“

A naplnili se?

„Musím říct, že ne. Já protože jsem starší paní, tak jsem měla velký problém se slovy. Slovy jako je proaktivita, a jako vůbec to slovo lídr. To mě vůbec nešlo strávit. Musím říct, že s tím jsem měla opravdu velké problémy. Ale postupně jsme přišli na to, že děti s těmi slovy problémy nemají. Musím říct, že jsme si na to zvykli, a že nám tenhle

program hrozně vyhovuje, usnadňuje nám práci. Jakoby hrozně pozitivně vidíme, jak to působí na děti. A já učím matematiku, učím výtvarnou výchovu, a jenom to že při té výtvarné výchově, se ty děti, jsem domluvena s třídní učitelkou, si mění role ve třídě. Že je rozhodnutí že se sebehodnotí. Že prostě všechno dělají sami. Je pro mě teda velké plus."

Jaké výsledky v rámci programu „I ve mně je lídr“ v rámci hodnocení, reflexe jste zaznamenali?

„No tak my to vidíme v poklesu kázeňských opatření. Měli jsme tady dříve dvojky z chování. Důtky ředitele školy. A teď vlastně žádnou dvojku z chování, ani důtku ředitele školy nemáme. Takže v tomhle tom vidím velký úspěch. Úspěch vidím i v komunikaci, Učitelé žáci. S žáky osmí třídy deváté třídy není problém. Prostě s těmi dětmi vyjdete."

Z následujících uváděných přínosů pro školy, můžete popsat určitou situaci, která by některé z těchto prohlášení o výsledcích programu „I ve mně je lídr“ potvrdila? Lepší studijní výsledky, kázeňské? Jsou tam nějaké znatelné rozdíly před a po zavedení?

„Ve studijních výsledcích neřekla bych, spíše se nám vyplatilo to plánování. My jsme zavedli to plánování i do těch žákovských knížek, takže máme méně zapomínání. Některé děti, ne všechny samozřejmě."

A co se týká ještě uspokojení pedagogů z práce, že byste viděla, že to klima mezi pedagogy je lepší?

„Já bych řekla, že je lepší, více spolu komunikují, více si předávají ty zkušenosti. My jsme si udělali školní portfolio, které máme ve sborovně, vyfotil nějaké ty nápady, máme na serveru i odkaz a tam si dáváme nějaké prostě ty aktivity, které se nám povedli, inspiraci pro ty ostatní. Takže já bych řekla, že klima školy se zlepšilo."

Používají žáci společná jazyk Sedmi návyků každodenně? Co můžeme ze společného jazyka 7 návyků slyšet ve výuce nejčastěji?

„No snažíme se. Ale jde to pomalu. Mně třeba osobně vyhovuje, když řeknu dětem, když se mě třeba zeptají, začíněj s myšlenkou na konec. A oni řeknou: Ahaaa takže...a odpoví si sami. Takže jim nemusím říkat, běž si tam, udělej tohle a žáci to používají. Používají

tu proaktivitu, seš proaktivní, používají, bych řekla ty role, nějaká, s tím jazykem bych řekla, že máme ještě rezervy. ”

Je pro výuku 7návyků zaveden specifický časový úsek či vyučovací jednotka (např. etická výchova)?

„Takže my v rámci té etické výchovy, to je ta hodina, se snažíme co nejvíc toho programu využít, ale samozřejmě cílem je, aby se to ve všech hodinách projevilo. Takže aby ve všech hodinách se to promítlo. ”

A jaké nároky klade implementace na učitele, na jejich znalosti, dovednosti a postoje?

„No....Jaký klade nároky...Tak já si myslím, že když projdou tím školením, tak pak by si měli dostat ten program pod kůži. A neměl by to být problém. Je tam nějaký další, dobře v roce 2014, jste měli tedy ten kurz, pro všechny a potom jste implementovali ten program do školy. A co se týká těch učitelů pedagogů, jestli mají nějakou zpětnou reflexi, jestli opravdu to implementují do té výuky, nebo vy máte zpětnou reflexi, nějaká další školení od FranklinCovey?

Tak my jsme měli každý rok takové to připomenutí. My po nich to i chceme. A vlastně pořádáme ty, takový ten den sedmi návyků. Leadership. Takže každý rok pro ostatní pedagogy, ředitele ostatních škol...

A co se týká těch znalostí ještě?

Těch znalostí...

Co by měl vlastně učitel znát nebo vědět, aby mohl vést třídu s tímhle programem?

„Hm, tak...Předpokládali jsme, že po tom školení by už nebyl problém, ale stačí si projít třídy a vidíte, který z těch kantorů využívá program, který více pracuje, pracuje s cíli, a ještě jsem zapomněla před tím říct, že hodně ty děti si dávají krátkodobé dlouhodobé cíle, s tím hodně kantoři pracují.

No a co se týká toho pedagoga, těch znalostí? Když byste teda měla nějakého kandidáta, který by se ucházel o pozici učitele na škole „I ve mně je lídr“, co by takový kandidát měl právě znát, co by měl vědět, o tom programu nebo?

My jsme třeba v září, minulé září, přijímali nové kolegyně, jsme jim domluvili dvoudenní školení, aby pochopili, o co nám tady jde. Pokud přichází nový učitel, tak my samozřejmě ho informujeme, seznámíme ho a řekneme mu, jak tady na děti působíme, přijímala jsem jednu paní učitelku, která má nastoupit, a ta říkala, že si vybrala školu naši i z důvodu toho, že dva deváťáci jí dali ve dveřích přednost a prostě ji oslovili. Takže...Ale s tím pedagogem, těžké.”

Takže zatím tam nemáte žádná kritéria? Na pozici učitele základní školy 7 návyků, nejsou tam nějaké parametry, znalosti?

„To ne, to ani nejde, protože prostě ti lidé to neznají, většinou jsou to studentky po škole a neznají ten program.”

Příloha č. 5 Materiály a pracovní listy

- 7 návyků: sebereflexe (pro rodiče), s.126
- Záznam o práci (volnočasová aktivita, s.127-129
- Lev a myš + pracovní materiál (náslech), s. 130-131
- Pracovní listy (volnočasová aktivita, s.132-134
- Email od paní R., s.135

7 návyků: sebereflexe (otázky k zamyšlení)

pro rodiče:

1.)Myslíte si, že jste odrazem toho, co na Vás působí (prostředí)?   ano   ne

2.)Myslíte si, že je možné převzít za svůj život zodpovědnost?   ano   ne

3.) Jak by jste se zachoval(a) v situaci, když Vaše dítě rozbije svůj mobilní telefon:

a) řeknete mu, že příště musí dát větší pozor na své věci a zůstanete ve stejném citovém rozpoložení

b) vynadáte dítěti, že si věci neváží, že už mu žádný mobil nekoupíte a nebudete s ním mluvit (příp. jiný trest)

4.)

a)Okruh vlivu (vnitřní, lze jej ovlivnit): zdraví, rodina, práce.

Myslíte si, že opravdu můžete ovlivnit okruh vlivu?   ano   ne

b)Okruh zájmu (vnější, nelze jej ovlivnit): počasí, mezinárodní události, přírodní síly

Myslíte si, že na Vás působí okruh zájmu?   ano   ne

5.)Umíte si plánovat práci dopředu?   ano   ne

6.)Umíte opravdu naslouchat druhým?   ano   ne

Záznamy o práci

~~ve volitelném předmětu~~
~~v nepovinném předmětu~~
v zájmovém útvaru*)

7 návyků

Školní rok 2013 / 2014

Mgr. Jana Prácha
ředitel(ka)

Lenka Havelová
vyučující

se škrtněte

1 - Obal

II/13

166/2013

(DP, 2V, OSV, ŠRP) Common Language, volnočasová aktivita #1, klíč. 6
komunikační

Strana ....

Den a měsíc	Pracovní program	Poznámky	Po vyuč.
13. únor	Seznámení s programem 7 náryků. Ustom 7 náryků. Kamarádi ke sedmi Dubů	Domácí úkol: dotazník - učení	Karlov
27. únor	1. náryk: Budu proaktivní. Odpovědnost málo vy. Jaký je můj styl učení?	Vězení portfolio. Co je to byt chytřejší?	Karlov
6. března	2. náryk: Začínám s myšlenkou na konec. Udělejte si plán. Cíl - 3 měsíce.	Domácí úkol: Hierarchie priorit	Karlov
13. března	3. náryk: To nejdůležitější dávám na první místo. Proaktivní jazyk / Reaktivní jazyk. Emoce.	Kontrola cílů. Dů: pro-jazyk	Karlov
20. března	Ustom proaktivního postupu a jednání. Plán proaktivního týdne: ukládání se ke spánku.	Domácí úkol: tabulka aktivit	Karlov
27. března	4. náryk: Myšlenka experimentu výhra - výhra. Každý může získat. Role-play.	Domácí úkol: Ověření přání / já + radost	Karlov
3. dubna	5. náryk: Nejprve se snažte pochopit, potom být pochopeni. Naslouchejte, poté mluvte.	Domácí úkol: Co je to dobrý / špatný člověk / zvíře?	Karlov
10. dubna	6. náryk: Vyspiváte synergie. Hodně dosáhneme více.	Domácí úkol: V čem jsem dobrý?	Karlov
24. dubna	6. náryk: Co je to synergie? Společný cíl - nakreslit svou náryk - how mluvení, spolupráce.	Doplňkové portfolio - kontrola Dů.	Karlov
15. května	7. náryk: oběti svou pilou DVD, portfolio 7 náryků	Domácí úkol: Jméno oběti svou pilu?	Karlov
22. května	7. náryk: oběti svou pilu přítel, doktor	Reflexe Dů.	Karlov
29. května	~~Společný cíl - práce bez~~ 1-3. náryk mluvení	Udělání	Karlov

Lev a myš

Král džungle – mocný lev odpočíval po jídle, když mu před nose proběhla malá myška. Lev vymrštil tlapu a myšku chytil. Chtěl ji rozmačkat za to, že rušila jeho klid. Myška začala prosit: „Nezabíjej mě, mocný lve, někdy ti třeba pomůžu zase já.“ Lva pobavila její řeč, jak by mu malá myška mohla pomoci! Ale přece jen ji pustil.

Zanedlouho přišli do džungle lovci a chytili lva do sítě. Bezmocný lev se svíjel v síti na zemi. Zatímco lovci poodešli, potichu přišla malá myška a řekla lvi: „Neboj se, já ti pomohu, jsem ti přece zavázána.“ Lev si jen smutně povzdechl, nevěřil jí. Ale myška už svými ostrými zoubky hryzala síť a rychle se jí podařilo překousat několik provazů, až díra byla dostatečně velká a lev díky ní mohl utéci.

Zdroj: Ezopovy bajky

Ponaučení: I slabý může pomoci silnému.

Čím byla myška na první pohled znevýhodněná oproti lvovi?
Bylo její znevýhodnění opravdu handicapem?

Přečtěte si!

HANDICAP – PŘEDSTAVUJE ODCHYLKU OD NORMY, KTERÁ PŘINÁŠÍ ZATÍŽENÍ, ZNEVÝHODNĚNÍ.

- Handicap (nebo též hendikep) je pojem používaný ve více významech, obvykle ve významu nevýhody;
- invalidita – zdravotní postižení (fyzické, psychické), ztěžující a omezující normální život, „osoby se znevýhodněním“ („invalidní“ nebo „postižené“ se nepoužívá).
- znevýhodnění, nevýhoda
- handicap (golf)
- handicap (go)
- handicap (šachy)
- handicap (dostihy)

Přejděte k pracovnímu listu a splňte úkol č. 1. Vyzkoušíte si, jaké je to dělat něco jinak, než jsme zvyklí, vyzkoušíte si být v nevýhodě.

JSEM V NEVÝHODĚ?!

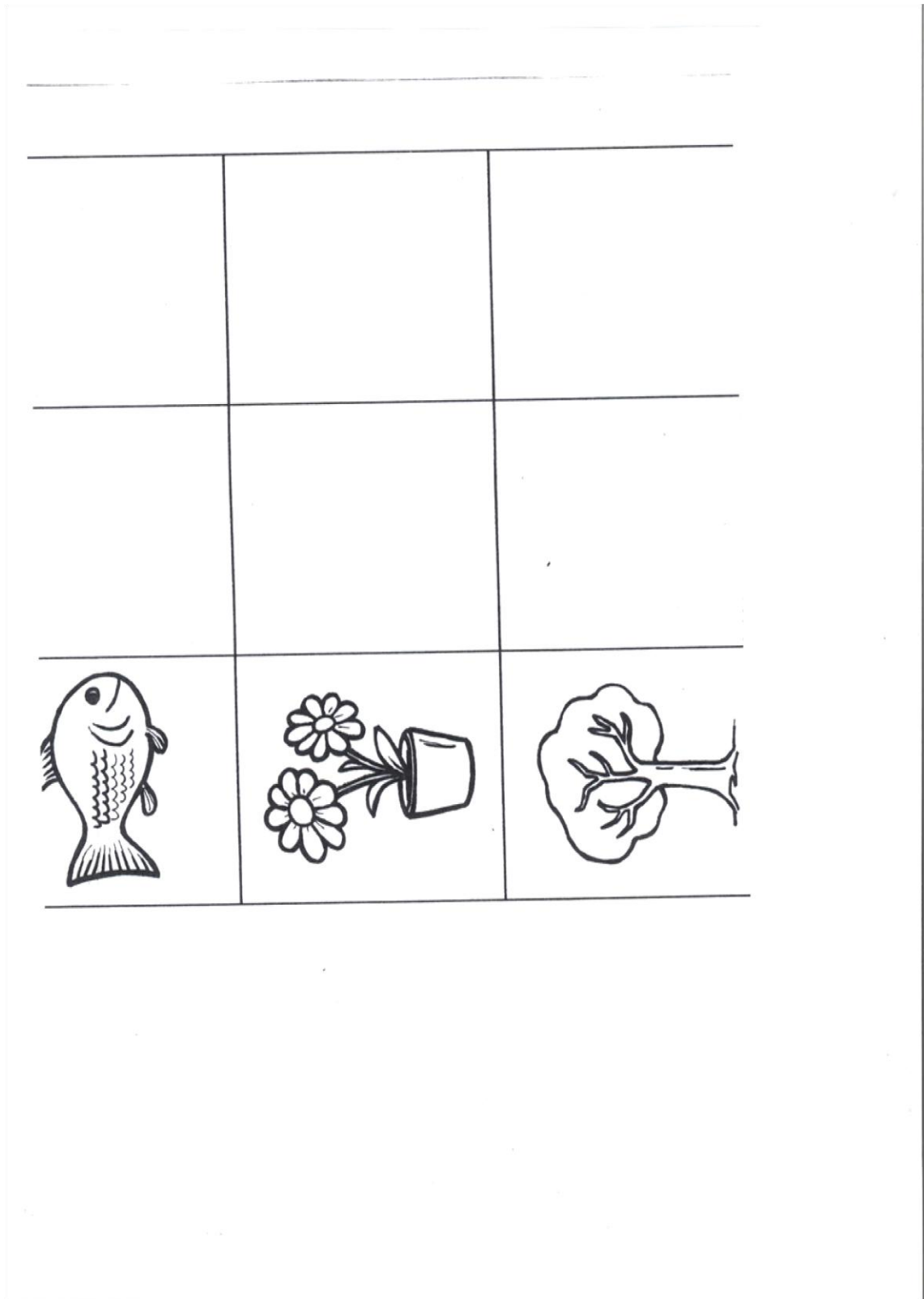
Následně si ve dvojici vyzkoušejte druhý úkol.

Jak se vám pracovalo? Čím jste byli znevýhodněni?
Jak jste se cítili, při psaní „tou druhou“ rukou?
Jaký byl výsledek vaší práce? Jste s ním spokojeni?
Jaké byly výsledky vaší práce při kreslení poslepu?

Úkol

Porozuměli jste pojmu HANDICAP?
Jmenujte příklady, do příští hodiny si všimněte toho, co vše může být znevýhodnění.
Popovídáme si o tom.

• 1. NÁVYK - Budte proaktivní (odpovědnost máte vy)

Když se někdo nudí, ptáme se: „A co s tím uděláš?“

Neseme si odpovědnost za svůj vlastní život, za to, zda se bavíme, nebo nudíme, zda jsme šťastní, nebo nešťastní.

Návyk číslo 1 - Přestaneme se tvářit, že jsme oběti.

Pamatuj! „Zaujmout proaktivní postoj znamená odpovědně, aktivně a tvůrčím způsobem jednat ve prospěch toho, co považujeme za důležité.“ (John Townsend, Děti a hranice)

Otázky pro děti:

Nudíš se někdy? ☒ ANO ☐ NE

Pokud ano, co s tím můžeš udělat?

Zabavím se např. čtením knihy.

Úkoly pro děti:

1. Až se budeš nudit, udělej něco hezkého pro někoho jiného (jako Viktorín pro Alenku).

Dokázal jsem to: ☒ ANO ☐ NE

Datum: 16. 7.

Popis situace:

Mámě jsem pomohl spravit lano.

2. Zkus udělat něco, co tě vždycky děsilo. Najdi si nového kamaráda, přihlas se ve škole, umyj záchod.

Dokázal jsem to: ANO ☒ NE

Datum:

Popis situace:

Plálo se se bojím smej

3. Až tě příště něco naštve nebo rozzlobí a budeš chtít říct něco hrubého nebo sprostého, drž jazyk za zuby a neudělej to.

Dokázal jsem to: ☒ ANO ☐ NE

Datum: 14.2.2014

Popis situace:

Brácha mě naslehl Kevinak, dal jsem mu.

POPOVÍDEJ SI S NĚKÝM O TOM,
JAK SE POZNÁ DOBRÝ ČLEN TÝMU A
JAK SE POZNÁ ŠPATNÝ ČLEN TÝMU.^{SKOPING}

CO DĚLAJÍ?

JAK SE POZNÁ DOBRÝ ČLEN:

MÁMA:

TÁTA: ^{mámyšů} přemýšlí o všech mámyších, naslouchá

JAK SE POZNÁ ŠPATNÝ ČLEN:

MÁMA:

TÁTA: je hádavý, chce aby vše bylo tak, jak chce on.

DŮ: ³ POPŘEMÝŠLEJ KTERÉ TŘI VĚCI TI JDOU OPRAVDU DOBŘE.
TANEC, ČTENÍ, NAŠTVÁNÍ SE

Pracovní list č.6

HOMEWORK

DŮ:

co vše plníš při přípravě ke spánku

Dny /Aktivity	Uklidit špinavé šaty	Vyčistit si zuby	Vykoupat se (OSPRCHOVAT se)	Zajít si na záchod	20 minut si číst (ovíce)
Pátek	✓	✓	✓	✓	✓ NOVA X KRALOVA
Sobota	✓	✓	✓	✓	✓
Neděle	✓	✓	✓	✓	✓
Pondělí	✓	✓	✓	X	✓
Úterý	✓	✓	✓	✓	✓
Středa	✓	✓	✓	✓	✓

Have you ever tried to stay up past your bedtime?

Zkusil jsi někdy zůstat vzhůru pozdě po večerce?

Draw a picture of what you do when you stay up late.

Nakresli obrázek, co jsi dělal, když jsi zůstal dlouho vzhůru do noci.

Napiš 3 věty o tom,co jsi nakreslil.

Email od paní R. (celé znění emailu je z důvodu důvěrných informací skryto)

>Vliv 7 návyků přesahující školní prostředí

Paní R.:

PS: Víte, fakt, že několik dětí se vydalo za paní starostkou, je pro Vás vynikající vizitkou. Myslím, že je to jasná ukázka toho, že jste fakt dobrá. Ty děti se nebojí, umějí komunikovat, chtějí řešit problémy, které se jim zdají být důležité, dokonce mají návrh řešení (!) a ví, na koho se v obci obrátit. To je Vaše zásluha, možná něco ze 7mi návyků v praxi?:-)

Seznam literatury a jiných zdrojů

BEDRNOVÁ, Eva. *Duševní hygiena a sebeřízení pro vysokoškoláky a mladé manažery*.

1. vydání. Praha: Fortuna, 1999. s.157. ISBN 80–7168–681–6.

BISCHOF, A., BISCHOF K. *Aktivní sebeřízení*. 1. vydání. Praha: GradaPublishing,

2003. s. 18. ISBN 80–247–0647–4.

CARNEGIE, Dale. *Jak se stát úspěšnou vůdčí osobností a efektivně se rozhodovat*. 1.

vydání. Praha: Práh 2011, ISBN 978–80–7252–333–7.

COVEY, R. Stephen. „*I ve mně je lídr*“. 1. vydání. Praha: FC Czech s.r.o., 2012, s. 38-

253. ISBN 978–80–260–3087–4.

COVEY, R. Stephen. *7 návyků skutečně efektivních lidí*. 1. vydání. Praha: Management

Press, 2004. ISBN 80–7261–156–9.

COVEY, R. Stephen. *7 návyků skutečně efektivních lidí*. 1. vydání. Praha: Management

Press, 2014, s. 60, 61, 154, 213, 355. ISBN 978–80–7261–268–0.

COVEY, R. Stephen. *7 návyků šťastné rodiny*. 1. vydání. Praha: Columbus, 1999, s. 393.

ISBN 80–7249–007–9.

COVEY, Sean. *7 návyků šťastných dětí*. 1. vydání. Praha: FC Czech s.r.o., 2011. s. 93.

ISBN 978–80–254–9993–1.

COVEY,Stephen R. *7 návyků vůdčích osobností* 1. vydání Praha PRAGMA 1994, 329 s.

ISBN 80–85213–41–9.

ČAPEK, R. *Moderní didaktika*. Havlíčkův Brod: GradaPublishing, 2015, 17 s. ISBN

978–80–247–3450–7.

ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 296 s.

ISBN 80-7178-463-X.

CRESWELL, J. W. *Qualitative inquiry and research design. Choosing among five approaches*. London: Sage Publications, 2007.

GRUBER, David. *Zlatá kniha komunikace*. 1. vydání. Ostrava: Repronis Ostrava, 2005. s. 210. ISBN 80-7329-092-8.

GULOVÁ, L., ŠÍP, R. *Výzkumné metody v praxi*. Praha: GRADA, 2013, s. 73. ISBN 978-80-247-4368-4.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Česká Typografie a. s. 1993, s. 118. ISBN 80-90 15 49-0-5.

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. S. 149. ISBN 80-7178-803-1.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 172 – 516. ISBN 978-80-7367-686-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 136. ISBN 978-80-7367-485-4.

HILL, Napoleon. *Klíče k úspěchu*. 1. vydání. Praha: Talpress, 1997.

ISBN 80-7197-081-6.

KINCEROVÁ, Jonni. *Psychologické testy pro kluky a děvčata*. 1. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 163. ISBN 80-7178-215-7.

MÜHLEISEN, S. OBERHUBER N. *Komunikační a jiné měkké dovednosti: Soft skills*. Praha: GRADA, 2008, s. 8. ISBN 978-80-247-2662-5.

PACOVSKÝ, Petr. *Člověk a čas. Time management 4. generace*. 2. vydání., Praha: Grada Publishing, 2006, s. 117. ISBN 80-247-1701-8.

PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině: jak pracovat s kurikulem*. 1. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 200. ISBN 80-7178-127-4

PLAMÍNEK, Jiří. *Sebepoznání, sebeřízení a stres*. 2. vydání. Praha: GradaPublishing, 2008. 154 s. ISBN 978-80-247-2593-2.

PRUCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997, s.402. ISBN 80-7178-170-3

PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s.51-54. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRUCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum, 1995, s. 38. ISBN 80-7184-132.

SHEEHY, N. *Encyklopedie nejvýznamnějších psychologů*. 1. vydání. Brno: Barristerand Principal. 2005, s.235. ISBN 80-86598-82-0.

SILLAMY, N. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. s.126-127. ISBN 80-244-0249-1.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: ISV, 1999, s.125 ISBN 80-85866-33-1.

SKUTIL, M a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s.218. ISBN 978-80-7367-778-7.

SMITH, Hyrum W. *10 přírodních zákonů managementu času a života*. 1. vydání. Praha: Pragma, 1998. s. 32-192. ISBN 80-7205-587-9.

SRB, V. a kol. *Jak na osobnostní a sociální výchovu?* Výchozí příručka k metodikám OSV. 2. vydání. Praha: Projekt Odyssea, 2007. ISBN 978-80-87145-01-2.

ŠVAŘÍČEK, R. ŠEĐOVÁ K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 109 -180. ISBN 978-80-7367-313-0.

TRACY, Brian; SEIWERT, Lothar J. *Jak sladit práci a osobní život a udržet si tělesnou a duševní pohodu*. 1. vydání. Praha: GradaPublishing, 2011. s.65. ISBN 978-80-247-4021-8.

VALENTA, Josef. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*, 1. vydání. Kladno: AISIS o.s., 2006. ISBN 80-239-4908-x.

VALIŠOVÁ A., KASÍKOVÁ a kol. *Pedagogika pro učitele, Grada Praha 2007, s. 103.*
ISBN 978–80–247–1734–0

VOPEL, W. Klaus. *Skupinové hry pro život 2.* 1. vydání. Praha: Portál, 2008, s.133.
ISBN 978–80–7367–352–9.

ZELINOVÁ, M. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace.* 1. vydání. Praha:Portál, 2007,s.77.
ISBN 978–80–7367–197–6.

Internetové zdroje:

1. Jana, Dostálová. Učitelské noviny. *Transformace není standard.* [Online] [Citace: 20. 10 2016.] <http://ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2977>.

2. Leader in MeConnections. Leader Valley. [Online] [Citace: 21. 10 2016.]
<http://leadervalley.org/wp-content/uploads/2015/01/Leader-in-Me-Connections.pdf>.

3. SPILKOVÁ, Vladimíra. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství.* Pedagogika roč. LV, 2005. [Online] [Citace: 28. 102016.] [file:///C:/Users/LI/Downloads/Pedag_2005_1_03_Ramcovy_20_25%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/LI/Downloads/Pedag_2005_1_03_Ramcovy_20_25%20(2).pdf).

4. The Leader in Me. [Online] [Citace: 21. 2 2014.]
<https://www.youtube.com/user/TheLeaderInMeVideos>.

5.. The Leader in Me. *Welcome to A.B.Combs* [Online] [Citace: 21. 2 2014.]
https://www.youtube.com/watch?v=8P_1EZ34BWo&index=6&list=PL6kCQxjpOOz7T_hnTBBNLISvBM6S1hDhr.

6. *The Leader in Me worksheet.* [Online] [Citace: 26. 2 2016.]
https://www.google.cz/search?q=the+leader+in+me+worksheet&rlz=1C1AVNE_enDE685DE685&espv=2&biw=1366&bih=662&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKewiuyu3V2pvQAhVMBcAKHYZNDwUQsAQIJw.

7. „*I ve mně je lídr*“. [Online] [Citace: 23. 9 2016.]
http://www.mandyska.cz/dataweb/files/svp_lidr_2016.pdf.
8. WakeCounty Public SchoolSystem. *Leadership Model*. [Online] [Citace: 26. 10 2016.]
<http://www.wcpss.net/domain/5134>.
9. STEPHEN COVEY. *About Stephen R. Covey*. [Online] [Citace: 12. 10 2016.]
<https://www.stephencovey.com/about/about.php>.
10. Slovník cizích slov ABZ.CZ. [Online] [Citace: 15. 11 2016.] <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/paradigma>.
11. Koučink portál. *Co je vlastně koučink?* [Online] [Citace: 15. 11 2016.]
<http://www.koucinkportal.cz/o-koucinku/co-je-koucink/>.
12. FranklinCovey. *Výsledky programu ve školách*. [Online] [Citace: 11. 11 2016.]
<http://www.franklincovey.cz/pro-skoly/vysledky-programu-ve-skolach/>.